

1. Ընդհանուր տեղեկատվություն.

Ծրագրի անվանում	«Մինչև 2026 թվականը կառուցվող, հիմնանորոգվող կամ վերակառուցվող 300 դպրոցներ»-ի ծրագրում ընդգրկված ՀՀ Արմավիրի մարզի Զրարբի բնակավայրում գտնվող 288 աշակերտական տեղով միջնակարգ դպրոցի կառուցում
Պատվիրատու	Հայաստանի Տարածքային Զարգացման Հիմնադրամ
Նախագծող	«Մառա և դուստրեր» ՍՊԸ
Նախագծող իրավաբանական հասցեն	Երևան, Փ. Բուզանդի փող.,1/3
Փաստացի գործունեության տարածք	Ք. Երևան, Քոչարյան փ. 16շ. բն.1
Ձեռնարկողի հեռախոս և էլեկտրոնային հասցե	(+374-93) 740 411, maraevdustre@gmail.com
Կապալառու ընկերություն	«Ղարաբաղցյան-Շին» ՍՊԸ
Հաշվետվության կազմման խորհրդատու	Լ. Մելիքյան

2. Հավելվածներ

1 Տեղեկանք շինադրի հեռացման

Հավելված 2 Ավագանու որոշում

Հավելված 3 Արձանագրություն և մասնակիցների ցանկ

Հավելված 4. Գլխավոր հատակագիծ և կանաչապատման սխեմա

Հավելված 5 Շին. Աշխատանքների կազմակերպման սխեմա

Հավելված 6 Իրադրության հատակակագիծ

Հավելված 7 Սեփականության վկայական

Հավելված 8 Ծարտարապետահատակագծային առաջադրանք

Հավելված 9 Վճարման հանձնարարականը

Հավելված 10 Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր

Հավելված 11 Գազամատակարարման տեխ. պայման

3. Հապավումներ.

ՇՄԱԳ-Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում

ՀՏԶՀ- Հայաստանի Տարածքային Զարգացման Հիմնադրամ

ՀՀՇՆ-Հայաստանի Հանրապետության Շինարարական Կլիմայաբանություն

ՇՄՆ-Շրջակա միջավայրի նախարարություն

4. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ կազմման իրավական հիմքերը

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատումն իրականացվում է համաձայն՝ «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» 2014թ.- ի ՀՕ-110 ՀՀ Օրենքում՝ 2023թ. մայիսի 3-ի փոփոխություններ կատարելու մասին օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք)՝ սահմանված դրույթներին համապատասխան: Այն կարգավորում է շրջակա միջավայրի վրա հիմնադրությամբ փաստաթղթի և նախատեսվող գործունեության ազդեցության փորձաքննության իրավական, տնտեսական և կազմակերպական հիմունքները: Բոլոր նախատեսվող գործունեությունները, որոնք կարող են ունենալ ազդեցություն շրջակա միջավայրի վրա, մինչև իրականացումը ենթակա են շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման (ՇՄԱԳ) և փորձաքննության:

«Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» ՀՀ օրենք («Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-121-Ն (ընդունված 1994թ. և լրամշակված 5 2022թ.)- կարգավորում է մթնոլորտային օդի պահպանության իրավական և կազմակերպական հիմքերը՝ ուղղված մթնոլորտային օդի որակի պահպանությանը: Մարդու առողջության և շրջակա միջավայրի համար բարենպաստ մթնոլորտային օդի որակի ապահովման նպատակով՝ մթնոլորտային օդի պահպանության բնագավառում հասարակական հարաբերությունները: «Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ու պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման մասին» ՀՀ օրենք (1998թ.) - Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձաններն են՝ պետական հաշվառման վերցված պատմական, գիտական, գեղարվեստական կամ մշակութային այլ արժեք ունեցող կառույցները, դրանց համակառույցներն ու համալիրները՝ իրենց գրաված կամ պատմականորեն իրենց հետ կապված տարածքով, դրանց մասը կազմող հնագիտական, գեղարվեստական, վիճակագրական, ազգագրական բնույթի տարրերն ու բեկորները, պատմամշակութային և բնապատմական արգելոցները, հիշարժան վայրերը՝ անկախ պահպանվածության աստիճանից:

«Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին» ՀՀ օրենք (2006)-սահմանում է հատուկ պահպանվող տարածքներն, ինչպես նաև դրանց կառավարման ընթացակարգերը: Նախատեսում է հատուկ պահպանվող տարածքները, առանձնացնելով չորս տեսակ՝ պետական արգելոցներ, պետական պահուստավորման հողեր, ազգային պարկեր, բնական հուշարձաններ, դրանց որոշման և ղեկավարելու գործընթացները:

«Բուսական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (1999թ.) – Ապահովում է բուսական տեսակների (ֆլորայի) և դրանց առաջացրած համակեցությունների (բուսականության) բազմազանության, աճելավայրերի և էկոհամակարգերի հավասարակշռվածության վրա մարդու բացասական ներգործության կանխարգելումը: Իրականացնում է բուսական աշխարհի, դրա գենոֆոնդի և ցենոֆոնդի բազմազանության, աճելավայրերի պահպանության քանակական և որակական, բուսական աշխարհի շարունակական օգտագործման և վերարտադրության գիտականորեն հիմնավորված ապահովումը, բուսական աշխարհի օգտագործման հարաբերությունների կարգավորումը, բուսական աշխարհի պահպանության և օգտագործման բնագավառում օգտագործողների իրավունքների պաշտպանությունը և պարտականությունների կատարումը:

«Կենդանական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (2000թ.)—Սահմանում է ՀՀ տարածքում կենդանական աշխարհի վայրի տեսակների պահպանության, պաշտպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականությունը: Նախատեսում է գենոֆոնդի և տեսակային բազմազանության պահպանության, պաշտպանության, բնականոն վերարտադրության ապահովումը, կենդանիների բնակության միջավայրի ամբողջականության խախտման կանխումը, 6 կենդանական տեսակների և դրանց պոպուլյացիաների ու համակեցությունների ամբողջականության, կենդանիների միգրացիայի ուղիների պահպանությունը, կենդանական աշխարհի օբյեկտների օգտագործման հարաբերությունների կարգավորումը, կենդանական աշխարհի պահպանության և օգտագործման բնագավառներում օգտագործողների իրավունքների պաշտպանությունն ու պարտականությունների կատարումը:

«ՀՀ հողային օրենսգիրք» (2001թ.) -Սահմանում է հողային հարաբերությունների պետական կարգավորման կատարելագործման, հողի տնտեսվարման տարբեր կազմակերպարավական ձևերի զարգացման, հողերի բերրիության, հողօգտագործման արդյունավետության բարձրացման, մարդկանց կյանքի ու առողջության համար բարենպաստ շրջակա միջավայրի պահպանման և բարելավման, հողի նկատմամբ իրավունքների պաշտպանության իրավական հիմքերը: Կարգավորում է հողային պաշարների կառավարման, տիրապետման, օգտագործման և տնօրինման բնագավառում պետական քաղաքականության ուղղությունների սահմանումը, հողային հարաբերությունները կարգավորող օրենքների և այլ նորմատիվ իրավական ակտերի ընդունումն ու դրանց կատարման վերահսկողությունը, հողային ֆոնդի՝ ըստ նպատակային նշանակության, հողատեսքերի և գործառնական նշանակության դասակարգումը, հողի մոնիթորինգի, հողաշինարարության, հողերի հետազոտմանն ուղղված գործունեության լիցենզավորման միասնական սկզբունքների սահմանումը և այլն:

«Հողերի օգտագործման և պահպանման նկատմամբ վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենք (2008թ.) - Սահմանվում է հողերի արդյունավետ օգտագործման և պահպանման, հողային օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ վերահսկողության իրականացման խնդիրները, ձևերը, վերահսկողություն իրականացնող մարմինները, ստուգող և ստուգվող անձանց իրավունքներն ու պարտականությունները, ստուգումների իրականացման կարգերը: Սույն օրենքի գործողությունը տարածվում է ՀՀ հողային ֆոնդում առկա բոլոր հողամասերի օգտագործման և պահպանության վրա՝ անկախ դրանց նպատակային նշանակությունից, սեփականության և (կամ) օգտագործման իրավունքի սուբյեկտներից:

«Թափոնների մասին» ՀՀ օրենքը (2004 թ.)-սահմանում է թափոնների հավաքման, փոխադրման, պահման, մշակման, օգտահանման, ինչպես նաև բնական ռեսուրսների, մարդու կյանքի և առողջության վրա թափոններից առաջացող բացասական ազդեցությունների կանխարգելման համար իրավական և տնտեսական հիմքերը:

«ՀՀ ջրային օրենսգիրք» (2002) - Նպատակը երկրի ջրային ռեսուրսների պահպանության, ջրային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարման միջոցով 7 քաղաքացիների և տնտեսության կարիքների բավարարման և ապագա սերունդների համար ջրային ռեսուրսների պահպանման համար իրավական հիմքերի ապահովումն է:

«ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ օրենք / Ընդունված է 2001 թվականի մարտի 7-ին/ Սույն օրենքը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետության պետական մարմինների, սույն օրենքին համապատասխան էներգետիկայի բնագավառում գործունեություն իրականացնող իրավաբանական անձանց և էլեկտրական, ջերմային էներգիա ու բնական գազ սպառողների փոխհարաբերությունները:

ՀՀ կառավարության որոշումներ

- ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ. N72-Ն որոշում «ՀՀ բույսերի Կարմիր գիրքը հաստատելու մասին»
- ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ. N71-Ն որոշում «ՀՀ կենդանիների Կարմիր գիրքը հաստատելու մասին»

- ՀՀ կառավարության 14.08.2008 թ. N 967-Ն որոշում «ՀՀ բնության հուշարձանների ցանկը հաստատելու մասին»
- ՀՀ կառավարության 02.11.2017 թ. N 1404-Ն որոշում «Հողի բերրի շերտի հանման նորմերի որոշմանը և հանված բերրի շերտի պահպանմանն ու օգտագործմանը ներկայացվող պահանջները սահմանելու և ՀՀ կառավարության 20.07.2006.N 1026-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին»
- ՀՀ կառավարության 31.07.2014թ. N781-Ն որոշում «ՀՀ բուսական աշխարհիօբյեկտների պահպանության և բնական պայմաններում վերարտադրությաննպատակով դրանց օգտագործման կարգը սահմանելու մասին»
- ՀՀ կառավարության 08.02.2018թ. N108-Ն որոշում «Բնակավայրերի կանաչգոտիների չափերին և տեսակային կազմին ներկայացվող պահանջներըսահմանելու և ՀՀ կառավարության 30.10.2008 թ. N1318-Ն որոշումն ուժըկորցրած ճանաչելու մասին»
- ՀՀ կառավարության 28 դեկտեմբերի 2023 թ. «Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության 2014 Թվականի նոյեմբերի 19-ի N 1325-Ն Որոշման Մեջ Փոփոխություն Կատարելու մասին» N 2343 - Ն որոշում:
- ՀՀ կառավարության 8 հոկտեմբերի 2009 թվականի «Կենտրոնացված կոյուղացանց չունեցող համայնքներում նոր կառուցվող օբյեկտների համար կոյուղաջրերի տեղային մաքրման կայանների պարտադիր տեղադրման նորմերը հաստատելու մասին» N 1142-Ն որոշում:
- ՀՀ կառավարության 394-Ն որոշում (փոփ. 21 մարտի 2024 թվականի):

Սույն հաշվետվության պատրաստման ընթացքում հաշվի են առնվել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության «Մինչև 2026 թվականը կառուցվող, հիմնանորոգվող կամ վերակառուցվող 300 դպրոցներ»-ի ծրագրում ընդգրկված դպրոցների ցանկը հաստատելու և ցանկում ընդգրկված դպրոցների համար սահմանված շինարարական աշխատանքների՝ կառուցման, վերակառուցման, կամ հիմնանորոգման համար միջամտության աստիճանի ընտրության չափորոշիչները սահմանելու մասին» 30 նոյեմբերի 2023 թվականի N 2093-Ն որոշման մասին օրենքը, ինչպես նաև ՀՀ կողմից վավերացրած բնապահպանական միջազգային պայմանագրերի պահանջները, ինչպես նաև Հայաստանը վավերացրել է մի շարք միջազգային համաձայնագրեր (բերված ենստորև) և կոնվենցիաներ՝ կապված շրջակա միջավայրի կառավարման խնդիրների հետ (ցանկն առկա է ՀՀ ՇՄՆ <http://www.mnp.am/> ինտերնետային էջում)։

Միջազգային համաձայնագրեր

- «Անհետացման եզրին գտնվող վայրի կենդանական ու բուսական աշխարհի տեսակների միջազգային առևտրի մասին» կոնվենցիա (CITES) (Վաշինգտոն)
- Լանդշաֆտների եվրոպական կոնվենցիա (Ֆլորենցիա)
- ՄԱԿ-ի «Կլիմայի փոփոխության մասին» շրջանակային կոնվենցիա (Նյու Յորք)
- «Կենսաբանական բազմազանության մասին» կոնվենցիա (Ռիո-դե-ժանեյրո)
- «Կայուն օրգանական աղտոտիչների մասին» կոնվենցիա (Ստոկհոլմ) (2003թ.վավերացվել է ՀՀ կառավարության կողմից)
- «Վտանգավոր թափոնների անդրսահմանային փոխադրման և դրանց հեռացման նկատմամբ հսկողություն սահմանելու մասին» կոնվենցիա (Բազել): Բնապահպանական որակի ստանդարտները, որոնք կիրառվում են ջրային ռեսուրսների, օդի, ինչպես նաև աղմուկի և թրթռումների ազդեցությունը որոշելու համար, մշակված են և կիրառելի են նաև քաղաքաշինարարական ոլորտի համար:

«Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենք (1998) կարգավորում է շինարարական գործընթացի կազմակերպումը, պահանջում է նախատեսվող գործունեության մասին տեղակատվության հրապարակումը և նախագծման փուլում հանրության մասնակցությունը (հոդվածներ 13,14,15,16, Գլուխ 6):

Քաղաքաշինության ոլորտում բնապահպանական նորմերի և նորմատիվային փաստաթղթերի կիրառումն ապահովվում է Քաղաքաշինարարության նախարարի ՀՀ ՇՆ 10-01-2014 «Շինարարությունում նորմատիվ փաստաթղթերի համակարգ. Հիմնական դրույթներ Շինարարական նորմերը հաստատելու մասին» N65-Ն հրամանով (8 ապրիլի 2014):

ՀՀ Քաղաքաշինության նախարարի «Շինարարության որակի տեխնիկական հսկողության իրականացման հրահանգը» (հրաման N44, 28 ապրիլի, 1998) պահանջում է շինարարությանը վերաբերվող բոլոր նորմերի և ստանդարտների կիրառումը տնտեսվարող սուբյեկտի կողմից: Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող քաղաքաշինության բնագավառի նորմատիվատեխնիկական փաստաթղթերի ցուցակ (2013) պարունակում է ՀՀ-ում գործող շինարարական նորմերի համակարգը, այդ թվում՝ տարբեր տիպի աշխատանքների անվտանգության վերաբերյալ:

Համաձայն Օրենքի՝ գործունեությունները դասակարգվում են 2 կատեգորիաների՝ Ա, և Բ: Ըստ Օրենքի շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության աստիճանի, նախատեսվող գործունեությունը դասակարգվում է «Բ» կատեգորիայի քանի որ ընդհանուր կառուցապատվող տարածքի մակերեսը գերազանցում է 1500 մ2-ը (դպրոցի նոր կառուցվող մասնաշենքի կառուցապատման մակերեսը կազմում է 3520.0մ2, տարածքի ընդհանուր մակերեսը կազմում է 9424քմ, որից կանաչապատման մակերեսը կազմում է 1568.0մ2, **դպրոցի ընդհանուր մակերեսը կազմում է 7326.1 մ2**

Համաձայն Օրենքի լիազոր մարմինը՝ շրջակա միջավայրի նախարարությունը իրականացում է հիմնադրությամբ փաստաթղթի և նախատեսվող գործունեության փորձաքննություն, տրամադրում է շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննական եզրակացություն:

Սույն Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման հաշվետվությունը մշակված է ՀՀ Արմավիրի մարզի Ջրարբի բնակավայրում գտնվող 288 աշակերտական տեղով միջնակարգ դպրոցի կառուցման համար, որի նախագծային տեղակայումն իրականացվել է «Մառա և դուստրեր» ՍՊ ընկերության կողմից:

Դպրոցի կառուցումն իրականացվելու է ՀՀ պետական բյուջետային միջոցների հաշվին՝ պետական կարիքների համար:

5. Նախատեսվող գործունեության ՇՄԱԳ փորձաքննական գործընթացների վերաբերյալ

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման նպատակը

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման նպատակն է բացահայտել նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում կանխատեսվող բնապահպանական ազդեցությունները (շրջակա միջավայրը աղտոտող վնասակար նյութեր, թափոններ և այլ գործոններ), վերլուծել ու գնահատել դրանք, ցույց տալ, որ հնարավոր բացասական ազդեցությունների կանխարգելման, չեզոքացման և/կամ նվազեցման համար նախատեսված են անհրաժեշտ միջոցառումները: Գնահատման նպատակն է նաև նույնականացնել հնարավոր սոցիալական ազդեցությունները և օգուտները:

Ըստ "Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին" օրենքի փորձաքննության ենթակա են օրենքի 12-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ, 6-9-րդ մասերով, ինչպես նաև օրենքի 18-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 1-ին կետով սահմանված՝ նախատեսվող գործունեության տեսակների ՇՄԱԳ հաշվետվությունները և նախագծային փաստաթղթերը:

6. Ձեռնարկողի անվանումը, գտնվելու վայրը և նպատակը

Նախատեսվող գործունեության տեղակայման նախագծումն իրականացվելու է «Մառա և դուստրեր» ՍՊԸ կողմից, որի իրավաբանական հասցեն է՝ ք. Երևան, Փ. Բուզանդի փող., 1/3:

Ջրարբի բնակավայրի միջնակարգ դպրոցի կառուցումը նախատեսվում է իրականացնել **ՀՀ Արմավիրի մարզի Ջրարբի** բնակավայրում՝ «մինչև 2026 թվականը կառուցվող, հիմնանորոգվող, կամ վերակառուցվող 300 դպրոցներ» ծրագրի շրջանակներում, ՀՀ կառավարության 394-Ն որոշման համաձայն: Նախատեսվող գործունեության նպատակն է՝ կառուցել համապատասխան ստանդարտներով և ժամանակակից պահանջներով դպրոցի նոր շենք: Ծրագրի իրականացնող է Հայաստանի տարածքային զարգացման հիմնադրամը (ՀՏԶՀ)՝ ՀՀ կառավարության պետական բյուջեի միջոցներով: Կապալառու ընկերությունն է «Ղարաբաղցյան-Շին» ՍՊԸ:

7. ՇՄԱԳ հաշվետվության մշակման հիմքերը

Նախատեսվող դպրոցի կառուցման հաշվետվությունը մշակված է հիմք ընդունելով.

- դպրոցի կառուցման նախագծային փաստաթղթերը,
- դպրոցի կառուցման գլխավոր հատակագիծը
- տեղամասի ինժեներաերկրաբանական հետազոտությունների հաշվետվությունը,
- համապատասխան համաձայնությունները և թույլտվությունները, ՏԻՄ որոշումը,

8. ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԸ

8.1 Նախատեսվող գործունեության համառոտ նկարագիր

Դպրոցի կառուցման համար հատկացված 0,9424 հա մակերեսով տարածքը ազատ է շենքերից և շինություններից: Քանդման աշխատանքներ չեն նախատեսվում: Շենքի ծավալա-տարածական լուծումը իրենից ներկայացնում է չորս իրար կցված ծավալներ: Տարածքն ապահովված է կադաստրային փաստաթղթերով: Դպրոցը նախատեսված է 288 դպրոցականների համար:

Տարածքում կան մանր թփեր, բուսականություն է՝ մոլախոտի տեսքով: Կից գտնվում են՝ ներհամայնքային նշանակության ճանապարհ, կից տարածքներով անցնող ինժեներական գծեր: Հարևանությամբ գտնվում են բնակելի տներ, հողամասեր և այլ տարածքներ:

Գործունեության տարածքում բացակայում են բնության հատուկ պահպանվող տարածքները, պատմամշակութային հուշարձանները:

Նոր իրականացվող դպրոցը նախատեսվում է տեղադրել հողամասի երկարությամբ՝ փողոցին զուգահեռ: Նախատեսվում է ունենալ բացօթյա մարզադաշտ, վազքուղի, իսկ ընդհանուր տարածքը նախատեսվում է բարեկարգել և կանաչապատել:

Առկա է նկուղային հարկ, որի ընդհանուր մակերեսը կազմում է 1539.9 մ2: Նկուղային հարկի բարձրությունը 3,3մ է: Նկուղային հարկի պատերը և հատակները իրականացվում են անջրաթափանց բետոնից, ինչպես նաև իրականացվում է քսուկային հիդրոմեկուսացում:

Դպրոցը նախագծված է չորս մասնաշենքով: Բացի նշված մասնաշենքերից, դպրոցի հողամասի տարածքում տեղադրված են նաև օժանդակ շինություններ՝ կաթսայատուն և կից պահեստ: Դպրոցային համալիրի ուսումնական բոլոր մասնաշենքերն իրարից բաժանված են հակասեյսմիկ կարաններով:

Դպրոցային համալիրի առաջին մասնաշենքը /տարրական դպրոց /հատակագծում ունի ուղղանկյան ձև և 27,6x20,0մ առանցքային չափեր: Այն եռահարկ է, առանց նկուղային հարկի: Այնտեղ տեղադրված են տարրական դասարանները, ներառական դասարան, և մարզասրահ - խաղասենյակ, շախմատի դասարան և այլն:

Երկրորդ մասնաշենքը /կենտրոնական/ իր մեջ պարունակում է. առաջին հարկում մուտքային հարթակը թեքուղիներով, նախասրահը, հանդիսությունների դահլիճը, ճաշասրահը, կենտրոնական աստիճանը, տնօրենի աշխատասենյակը, մեկ վերելակ, երկրորդ հարկում ուսմասվարների /միջին և տարրական դպրոցների/ աշխատասենյակները, և կաբինետներ: Երրորդ հարկում տեղադրված են գրադարանը, նույնպես կաբինետներ և լինգաֆոնային կաբինետ: Կիսանկուղային հարկում տեղադրված է ճաշարանի խոհանոցը իր օժանդակ սենքերով:

Երրորդ մասնաշենքը՝ միջին և ավագ դպրոցն է՝ իր դասասենյակներով, կաբինետներով և սանհանգույցներով, որը հատակագծում ունի 29.4x20.0մ չափեր: Մասնաշենքը եռահարկ է, մի հատվածում այն երկհարկանի է: Այստեղ են գտնվում քիմիայի, ֆիզիկայի և կենսաբանության կաբինետները: Նկուղային հարկում՝ հրաձգարան, սանհանգույցներ և օժանդակ տարածքներ: Դպրոցային համալիրի չորրորդ մասնաշենքը/ մարզադահլիճ/ հատակագծում ունի ուղղանկյան ձև և 26,0x15,7մ առանցքային չափեր: Այն մեկհարկանի է՝ մարզական գույքի սենյակով: Նկուղային հարկ չունի:

Դասավանդումը առանձին առարկաների գծով անցկացվում է ընդհանուր ուսումնամասն կաբինետներում: Կաբինետները կահավորված են ցուցադրական և աշակերտական լաբորատոր սեղաններով: Քիմիայի լաբորատորիայում տեղադրված է օդաքաշ պահարան: Լաբորատոր սեղանները համալրված են վարդակներով, քիմիայի լաբորատոր սեղանները լրացուցիչ համալրված են ջրի ծորակներով: Դասարանները նախատեսված են 24 աշակերտի համար:

Սակավաշարժուն խմբի երեխաների համար նախատեսված է տեղադրել վերելակ: Աստիճանավանդակների դռները հակահրդեհային են և ինքնափակվող:

Դպրոցի երեխաների սննդի մատակարարումը կազմակերպվում է դպրոցի բուֆետից, իսկ բաշխումը բուֆետի վաճառասեղանից: Պատրաստի սնունդը ներմուծվում է, դպրոցի բուֆետի խոհանոցի տարածքում տաքացվում է և բաշխվում դպրոցի երեխաների միջև: Սպասքի և խոհանոցի ամանների լվացման համար նախատեսված է օգտագործել լվացարաններ: Դպրոցի բոլոր սենյակները կահավորված են համապատասխան սարքավորումներով և կահույքով: Բոլոր հարկերն իրար հետ կապված են և ունեն հարկերը կապող միջհարկային վերելակ՝ հաշմանդամների համար:

Արտաքին հարդարման համար նախատեսվում է.

Պարփակող պատերը խարամաբետոնե բլոկներից են 200մմ հաստությամբ, ջերմամեկուսացված 60մմ հաստությամբ բազալտե բամբակի սալերով, կախովի օդափոխվող ճակատներով, երեսապատված սպիտակ ֆիբրոցեմենտե սալիկներով 12մմ հաստությամբ: Որմնախարիսխը՝ ե/բ, երեսպատված 40մմ հաստ. բազալտե /խարսխված/ սալիկներով:

Տանիքը՝ լանջավոր, ջրահեռացումը՝ արտաքին կազմակերպված: Տանիքի ծածկույթը՝

գունավոր մետաղական պրոֆիլավոր վրաքաշ:

Գլխավոր հատակագծում նախատեսված են հետևյալ շինությունները.

1. Նոր կառուցվող դպրոց
2. Պահպանվող մասնաշենքեր
3. Խաղաղաշտ 24x37մ
4. Ոռոգման ռեզերվուար
5. Նախատեսվող կաթսայատուն
6. Հակահրդեհային ռեզերվուար
7. Պոմպակայան

Կենցաղային հոսքերը սանիտարատեխնիկական և տեխնոլոգիական սարքավորումներից ինքնահոս խողովակներով հեռացվում են նախագծված ներտարածքային արտաքին ցանցի մեջ և համաձայն տեխնիկական պայմանների թափվում են գոյություն ունեցող կոյուղատարի մեջ:

Դպրոցի հողամասը ամբողջ պարագծով ցանկապատված է:

Նախագիծը մշակված է համաձայն ՀՀՇՆ 30-01-2023 Քաղաքաշինություն քաղաքային և գյուղական բնակավայրերի հատակագծում և կառուցապատում ՀՀՇՆ 21-01-2014 Շենքերի և շինությունների հրդեհային անվտանգություն նորմերին համապատասխան՝ <<ԲԱԲԱՅԱՆ-ԼԱՏ ՆԱԽԱԳԻԾ>> ՍՊԸ-ի կողմից, «Մառա և Դուստրեր» ընկերությունը իրականացնում է տեղակայում:

Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո նախատեսվում է տարածքը կանաչապատել և բարեկարգել: Կանաչապատումը իրականացվելու է տարածաշրջանին բնորոշ ծառատեսակներով և բուսականությամբ, որի համար ընկերության կողմից մշակվել է համապատասխան բարեկարգման, կանաչապատման նախագիծ:

Գործունեությունն իրականացվում է «Մինչև 2026 թվականը կառուցվող, հիմնանորոգվող, կամ վերակառուցվող 300 դպրոցներ» ծրագրի շրջանակներում, կառուցվելու է 288 աշակերտական տեղով դպրոց: Նախատեսվող գործունեության իրականացման հետևանքով շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունները կառաջանան շինարարության փուլում, կապված՝ հողային աշխատանքների, մեքենաների և շինտեխնիկայի շահագործումից առաջացող ծխագազերի արտանետումների, շինտեխնիկայի շահագործման և ավտոտրանսպորտի տեղաշարժի արդյունքում աղմուկի մակարդակի ավելացման, թափոնների կառավարման, բետոնային աշխատանքների հետ, որոնք կլինեն կարճաժամկետ:

Դպրոցի կառուցման տեխնիկա-տնտեսական ցուցանիշներ են.

- Դպրոցի հզորությունը տարողությունը) աշակերտ՝ մինչև 288;
- Հողամասի ընդհանուր մակերեսը 0,9424հա
- Կառուցապատման մակերեսը՝ 3520.0քմ;
- Կառուցապատման տոկոսը 37,4%
- Շենքի ընդհանուր մակերեսը 7326,1 քմ այդ թվում

դպրոցի նկուղային հարկի մակերեսը 1539,9քմ;

դպրոցի վերգետնյա հարկերի մակերեսը 5786,2քմ;

- Կանաչապատման մակերեսը 1568,0քմ;
- Կանաչապատման տոկոսը 16,6%;
- Մարզադաշտ-խաղահրապարակ 876,0քմ
- Ասֆալտապատում և անջրանցիկ տարածքներ 3460.0քմ

Հետազոտվող տարածքը գտնվում է ՀՀ Արմավիրի մարզի, Արաքս համայնքի Զրարբի բնակավայրում:

Հետազննվող տարածքի ռելիեֆի բացարձակ նիշը տատանվում է 836.0 մետրի սահմաններում:

Ըստ սեյսմիկ հատկության՝ ՀՀՇՆ 20.04-2020թ.-ի, տեղազննվող շրջանը գտնվում է I սեյսմիկ գոտում՝ գրունտների $A_{max} = 0.3g$ արագացմամբ:

Ինժեներա-երկրաբանական ուսումնասիրություններ

2025թ. մարտ ամսին «ԳԵՈԶՈՆ» ՍՊԸ-ի կողմից կատարվել են նախատեսվող գործունեության տարածքի ինժեներա-երկրաբանական ուսումնասիրությունների գնահատման աշխատանքներ:

Հիդրոերկրաբանական տեսակետից տարածաշրջանը ջրառատ է: Առկա են ինչպես վերնաջրերի, այնպես էլ խորը տեղադրում ունեցող ճնշումային ջրերի հորիզոններ: Ստորգետնյա ջրերն (I հորիզոնի) ունեն տեղական թույլ ճնշում: Գրունտային ջրերի բարձր մակարդակի պատճառով տարածաշրջանի առանձին տեղամասերը ճահճացած են և ջրավորված: Գրունտային ջրերի մակարդակն իջեցնելու նպատակով տարածաշրջանում ստեղծվել է «բաց» տեսակի ցամաքուրդային համակարգ՝ ջրանցքների և խողովակաշարերի միջոցով:

Մեր հետազննվող տեղամասում բացահայտվել են գրունտային ջրեր, որոնց կանգնման մակարդակները 2,4-2,5 մետր խորությունների վրա են:

Ֆիզիկաերկրաբանական վտանգավոր երևույթներ՝ ինչպիսիք են կարստը, սողանքը, քարաթափությունը, փլուզումը, որոնք կարող են բացասական ազդեցություն ունենալ ուսումնասիրվող տեղամասում նախագծվող կառույցի վրա՝ բացակայում են:

Տարածքի երկրաբանալիթոլոգիական կառուցվածքը.

Համաձայն կատարված ուսումնասիրությունների, հորատման և արխիվային նյութերի տվյալների՝ (ներկայիս և նախկինում լաբորատոր ուսումնասիրման հիման վրա) ուսումնասիրվող տեղամասի երկրաբանալիթոլոգիական կտրվածքում մասնակցում են՝ 4 հիմնական գրունտների շերտեր վերևից–ներքև.

Ստորև ներկայացված է հիմնական գրունտների շերտերը.

Շերտ-1

Հողաբուսական շերտ՝ (Ավազակավ, կավավազ, տարբեր բույսերի արմատներով):

Շերտի անցած հզորությունը փորված հորատանցքերով 0,5-1,5 մետր է:

Գրունտը ըստ շահագործման դժվարության՝

համաձայն ՀՀՇՆ 32-01-2022 -ի աղյուսակ 101-ի 8.2) II կարգ է:

Շերտ-2

Ավազակավ փափուկ պլաստիկ մածուցիկության: Գրունտը ջրհագեցած է:

Շերտի անցած հզորությունը փորված հորատանցքերով 2,5-3,3 մետր է:

Չորրորդական հասակի լճա-ալլյուվիալային նստվածքներ են:

Գրունտը ըստ շահագործման դժվարության՝

համաձայն ՀՀՇՆ 32-01-2022-ի աղյուսակ 101-ի 33.1) I կարգ է:

Շերտ-3

Ավազակավ պինդ թանձրության: Գրունտը ջրհագեցած է:

Շերտի անցած հզորությունը փորված հորատանցքերով 1,5-3,4 մետր է:

Չորրորդական հասակի լճա-ալլյուվիալային նստվածքներ են:

Գրունտը ըստ շահագործման դժվարության՝

համաձայն ՀՀՇՆ 32-01-2022-ի աղյուսակ 101-ի 33.3) II կարգ է:

Շերտ-4

Մանր ավազային գրունտ: Գրունտը թույլ խոնավ է:

Շերտի անցած հզորությունը փորված հորատանցքերով 2,8-4,0 մետր է:

Չորրորդական հասակի լճա-ալլյուվիալային նստվածքներ են:

Գրունտը ըստ շահագործման դժվարության՝

համաձայն ՀՀՇՆ 32-01-2022-ի աղյուսակ 101-ի 26.1) I կարգ է:

Շրջանի գեոմորֆոլոգիան. տարածքը տեղադրված է լճակուտակումային Արարատյան հարթավայրի սահմաններում, նրա կենտրոնական մասում: Մակերեսը հարթ է, աննշան թեքությամբ դեպի հարավ, Արաքս գետի կողմը:

Ռելիեֆի բացարձակ նիշը տատանվում է 836.0 մետրի սահմաններում:

Երկրաբանական կառուցվածքում մասնակցում են չորրորդական հասակի լճագետային ապարները (talQ4): Մեր ուսումնասիրվող հարթակում առկա են հողաբուսական շերտը, ավազակավերը, ավազները:

8.1.1. Կլիմա և օդային ավազան

Կլիման ուսումնասիրվող տարածքի կլիմայական պայմանները բնութագրելիս վկայակոչել ենք ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության ՀՀՇՆ 22-01-2024 «Շինարարական կլիմայաբանություն» նորմատիվային փաստաթուղթը և քանի որ ուսումնասիրվող տարածքը գտնվում է ՀՀ Արմավիրի մարզի գ. Ջրարբիի տարածքում՝ «ՏԱԲ» գոտում, մոտ էջմիածնի օդերևութաբանական կայանին, ուստի բերում ենք նրա համապատասխան կլիմայական ցուցանիշները:

Ստորև բերվում է բերվում է մի քանի կլիմայական տվյալներ Ջրարբի բնակավայրին համապատասխան՝ ըստ էջմիածին քաղաքի օդերևութաբանական կայանի դիտարկումների:

- Տարեկան միջին ջերմաստիճանը **11.8°C**
- Օդի բացարձակ առավելագույն ջերմաստիճանը **41.5°C**
- Օդի բացարձակ նվազագույն ջերմաստիճանը **-31.4°C**
- Օդի միջին տարեկան հարաբերական խոնավությունը 60%%
- Տարեկան մթնոլորտային տեղումների քանակը հասնում է **254մմ**:
- Քամու միջին տարեկան արագությունը 0.9մ/վ :
- Ձյունածածկի տևողությունը **38օր**:
- Ձյան նորմատիվային ճնշումը՝ 50կգու/մ2 է:
- Քամու արագությունը 25 տարվա ընթացքում 24մ/վ է, 50 տարվա ընթացքում 27մ/վ:
- Բնահողի սառչելու առավելագույն խորությունը հասնում է **70սմ**:

Օդի ջերմաստիճանը, °C

Բնակավայրի անվանումը	Միջին ջերմաստիճանն ըստ ամիսների, °C												Միջին տարեկան, °C	Բացարձակ նվազագույն, °C	Բացարձակ առավելագույն, °C
	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Երևան	1.2	1.2	1.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	1.2	0.2	2.2	0.2	2.2

Օդի խոնավությունը (%)

Բնակավայրի անվանումը	Օդի հարաբերական խոնավությունը, %																
	Ըստ ամիսների												Միջին տարեկան	Ամենացուրտ ամսվա օդի հարաբերական խոնավությունը, %		Ամենատաք ամսվա օդի հարաբերական խոնավությունը, %	
	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր		Միջին ամսական	Միջին ամսական, ժամը 15-ին	Միջին ամսական	Միջին ամսական, ժամը 15-ին
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Երևան	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Մթնոլորտային տեղումները

Բնակավայրի անվանումը	Միջին ամսական													Տեղումների քանակը տեմպերա- դարտ ամիսներին, մմ	Տեղումների քանակը ապրիլ- հոկտեմբեր ամիսներին, մմ
	Տեղումների քանակը														
	Օրական առավելագույնը														
	Ըստ ամիսների												Տարեկան		
Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Երևան	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■		

Ձյան ծածկույթը

Բնակավայրի անվանումը	Ձյան ծածկույթը			
	Առավելագույն տասնորյակային բարձրությունը, սմ	Տարվա մեջ ձնածածկույթով օրերի քանակը	Ձյան մեջ ջրի առավելագույն քանակը, մմ	Գրունտի սառչման առավելագույն խորությունը, սմ
1	2	3	4	5
Արմավիր	42	38	92	70

Քամի

Քամու հաշվարկային արագություն

Բնակավայրի անվանումը	Միջին տարեկան մթնոլորտային ճնշում, (հՊա)	Միջին տարեկան արագությունը, մ/վ	Ուժեղ քամիներով (≥15մ/վ) օրերի քանակը	Հաշվարկային արագությունը (մ/վ), որը հնարավոր է մեկ անգամ «ո» տարիների ընթացքում		
				25	50	100
1	2	3	4	5	6	7
Արմավիր	917.1	0.9	15	24	26	27

Բնակավայրի անվանումը	Ամիսներ	Կրկնելիություն, %								Անդրերի կրկնելիությունը, %	Միջին ամսական արագությունը, մ/վ	Գերակշռող ուղղությունը հունիս-օգոստոս ամիսներին	Միջին արագություններից նվազագույնը ըստ ուղղությունների հուլիսին, մ/վ	Գերակշռող ուղղությունը դեկտեմբեր-փետրվար ամիսներին	Միջին արագություններից առավելագույնը ըստ ուղղությունների հունվարին, մ/վ
		Ըստ ուղղությունների													
		Հյուսիսային	Հյուսիս-արևելյան	Արևելյան	Հարավ-արևելյան	Հարավային	Հարավ-արևմտյան	Արևմտյան	Հյուսիս-արևմտյան						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Արմավիր	Հունվար	7	5	17	8	9	8	28	18	77	0.5	Արլ	1.9	ՀսԱրմ	2.8
		2.2	2.2	1.9	1.9	1.8	2.3	2.5	2.8						
	ապրիլ	5	7	28	11	9	9	20	11	52	1.3				
		2.8	3.4	2.5	2.7	2.7	3.7	3.0	3.7						
	հուլիս	3	8	31	16	11	7	16	8	55	1.1				
		2.1	2.5	1.9	2.2	1.1	2.6	2.7	2.6						
	հոկտեմբեր	5	4	23	16	9	7	22	14	72	0.6				
		2.2	2.8	1.9	2.9	2.8	3.6	3.1	3.8						

Օդային ավազան. Հայաստանի հանրապետության տարածքում օդային ավազանի աղտոտվածությունը վերահսկվում է ՀՀ Շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից՝ հանրապետության տարածքի 45 (այդ թվում՝ 6 դժվարամատչելի և 3 մասնագիտացված) օդերևութաբանական կայանում: **Մթնոլորտային օդի որակի մոնիթորինգ** իրականացվում են 15 հիմնական անշարժ՝ ակտիվ նմուշառման դիտակայանում, որտեղ դիտարկումներն իրականացվում են ամենօրյա կտրվածքով և 214 շաբաթական՝ պասիվ նմուշառման դիտակետում, որտեղ իրականացվում են շաբաթական դիտարկումներ: Անշարժ դիտակայաններում կատարվում է հիմնական աղտոտող նյութերի՝ ծծմբի երկօքսիդի, ազոտի երկօքսիդի, փոշու, փոշու մեջ պարունակող մետաղների և գետնամերձ օզոնի (որպես երկրորդային աղտոտիչ) մոնիթորինգ, իսկ շաբաթական դիտակետերում՝

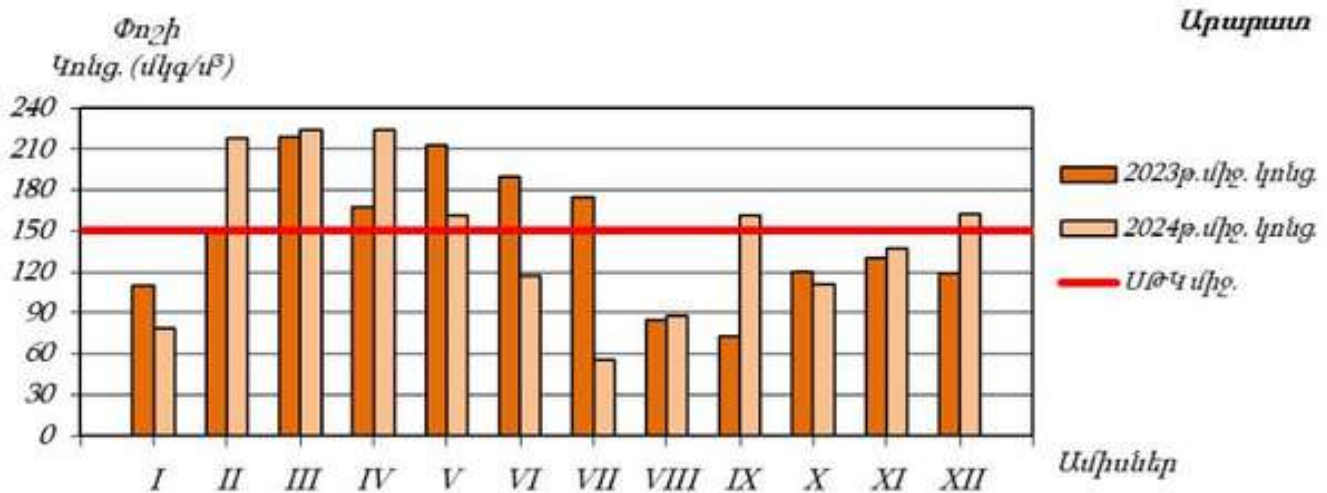
ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի մոնիթորինգ: Օդի որակի գնահատումը կատարվում է սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաների կիրառմամբ համաձայն ՀՀ կառավարության 2006 թ. փետրվարի 2-ի N160-Ն որոշման:

Օդի աղտոտվածության վերաբերյալ տեղեկատվությունը բերված է ըստ «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կայքում տեղադրված «Վնասակար նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաներ բնակավայրերում, որտեղ բացակայում են մթնոլորտային օդի որակի մոնիթորինգի դիտարկումները» ժամանակավոր առաջարկություններից, ինչը հրապարակված է (<http://meteomonitoring.am/page/1591>), ըստ որի օդի որակը բնութագրող որոշ պարամետրերի վերաբերյալ տեղեկատվությունը բերված է հետևյալ աղյուսակում:

Բնակչության քանակը (հազար մարդ)	Ֆոնային կոնցենտրացիաներ (մգ/մ3)			
	Փոշի	Ծծմբի երկօքսիդ (SO2)	Ազոտի երկօքսիդ (NO2)	Ածխածնի օքսիդ (CO)
50 -100	0.098	0.007	0.034	1.3
10-50	0.095	0.006	0.033	1.1
<10	0.071	0.006	0.023	0.8

Ըստ Հայաստանի 2011թ. մարդահամարի արդյունքների՝ Ջրարբիի մշտական բնակչությունը կազմել է 1600, առկա բնակչությունը՝ 1526 մարդ:

Քառտեգ 2 Մթնոլորտային օդի որակի մոնիթորինգի

8.1.2. Հողային ռեսուրսներ.

Հողերի որակի գնահատումն իրականացվում է ՀՀ առողջապահության նախարարի 2010 թվականի հունվարի 25-ի N 01-Ն հրամանի համաձայն: Համաձայն Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի (www.armmonitoring.am) էլեկտրոնային էջի՝ հողային ծածկույթի ծանր մետաղներով աղտոտվածության ուսումնասիրություն է իրականացվել մի շարք մարզերում՝ այդ թվում ՀՀ Արարատի մարզի Արարատ քաղաքում (Արտաշատ քաղաքում դիտարկումներ չեն արվել):

Ջրաբքի բնակավայրում հետազոտություններ չեն իրականացվել: Իրականացվող գործունեության ընթացքում տարածքին հարակից հողերի վրա ազդեցության մեղմացնող միջոցառումներ են իրականացվելու, տարածքը չի աղտոտվելու ծանր մետաղներով, ինչպես նաև այլ շինանյութերով:

8.1.3.Ջրային ռեսուրսներ

Հայաստանի Հանրապետությունում մակերևութային, ջրերի որակի գնահատումը կատարվում է համաձայն ՀՀ կառավարության 2011 թվականի հունվարի 27-ի 75-Ն որոշման: Գնահատման համակարգը ջրի որակի յուրաքանչյուր ցուցանիշի համար տարբերակում է կարգավիճակի հինգ դաս՝ «գերազանց» (1-ին դաս), «լավ» (2-րդ դաս), «միջակ» (3-րդ դաս), «անբավարար» (4-րդ դաս) և «վատ» (5-րդ դաս): Ջրի որակի ընդհանրական գնահատականը ձևավորվում է վատագույն որակ ցուցաբերող ցուցանիշի դասով: Խոշոր բնակավայրերից և քաղաքներից հետո չմաքրված կոմունալ-կենցաղային կեղտաջրերի գետին խառնվելուց հետո դիտվում է աղտոտվածության աճ, և հիմնականում ջրի որակը «միջակից» «վատ» է (3-5- րդ դաս)՝ պայմանավորված ամոնիում, ֆոսֆատ և նիտրիտ իոններով:

2կմ-ից ավելի շառավղով որպես ջրային ռեսուրսներ առկա է Մարմարիկ գետը:

Ախուրյանի ՋԿՏ-ում հիդրոլոգիական դիտարկումներն իրականացվում են 16 դիտակետում. այդ թվում՝ 14 գետային և 2 ջրամբարային: Օպերատիվ երկու դիտակետերի ջրի ելքերի վերաբերյալ միջին ամսական փաստացի տվյալները և նորմաների նկատմամբ շեղումները ներկայացված են աղյուսակում: Ախուրյան-Ախուրիկ հիդրոլոգիական դիտակետում հոկտեմբեր և նոյեմբեր ամիսների նորմայից զգալի բարձր արժեքները պայմանավորված են եղել Արփիլիճ ջրամբարից ջրի բացթողումներով:

Մեծամոր գետի ջրի որակը Վաղարշապատ քաղաքից հարավ և հարավ-արևելք հատվածներում հոկտեմբերին գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս), Ռանչապար գյուղից ներքև՝ հոկտեմբերին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս):

8.1.4. Կենսաբազմազություն

Արմավիրի մարզը հանրապետությունում առանձնանում է իր զարգացած գյուղատնտեսությամբ և արդյունաբերությամբ: Մարզի աշխարհագրական դիրքը և բնակլիմայական պայմանները նպաստավոր են, ինչպես բուսաբուծության (բազմամյա տնկարկներ, բանջարեղեն), այնպես էլ անասնաբուծության զարգացման համար: Անասնաբուծության բնագավառում հիմնականում զարգացած է խոշոր և մանր եղջերավոր անասնաբուծությունը, խոզաբուծությունը և թռչնաբուծությունը, իսկ բուսաբուծության մեջ՝ պտղաբուծությունը, խաղողագործությունը, բանջարաբուծությունը և բոստանաբուծությունը: Հիմնականում մշակվում են հացահատիկալոբեղենային և բանջարաբոստանային մշակաբույսեր: Արդյունաբերությունը մասնագիտացած է էլեկտրաէներգիայի, սննդամթերքի, խմիչքների արտադրության ու շինանյութերի հանքավայրերի շահագործման ուղղություններում: Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով: 2019թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

արդյունաբերություն՝ 5.2%,

գյուղատնտեսություն՝ 20.9%,

շինարարություն՝ 8.2%,

մանրածախ առևտուր՝ 3.5%,

ծառայություններ՝ 1.6%:

Արմավիրի մարզում անտառածածկ տարածքները կազմել են 1840 հա եւ շուրջ 1000 հա դաշտապաշտպան անտառաշերտեր: 1991 - 1994թթ. ընթացքում դաշտապաշտպան անտառաշերտերը լրիվ հատվել են, իսկ անտառածածկ տարածքներից քիչ քանակությամբ մնացել են Արմավիր քաղաքի շրջակայքում եւ Սարդարապատի հուշահամալիրին կից տարածքներում: Մարզում անտառներ հիմնվել են խորհրդային տարիներին, բնական անտառածածկ տարածքներ մարզում չեն եղել:

Մարզում անտառվերականգման աշխատանքները վերսկսվեցին 1998թ.: Սարդարապատի եւ Արմավիրի անտառտնտեսությունների տարածքներում հիմնվեցին ավելի քան 60հա, հիմնականում արագաճ բարդիներ: Անտառվերականգման աշխատանքները մարզի տարածքում հնարավոր է միայն ոռոգման պայմաններում:

Մարզում լուրջ բնապահպանական հիմնախնդիր է հանդիսանում հողերի էռոզիոն պրոցեսների արագացումը:

Հանրապետության Կարմիր գրքում գրանցված հազվագյուտ եւ անհետացող վայրի ֆլորայի 387 տեսակներից յոթը, ֆաունայի 99 տեսակներից 38-ը՝ աճում եւ բազմանում են Արմավիրի մարզի տարածքում: Բուսական եւ կենդանական աշխարհի հիշյալ ներկայացուցիչների պահպանության հարցերը լուծված չեն:

Մարզկենտրոնում գործում է հանրապետությունում եզակի կենդանաբուսաբանական այգին, որտեղ պահպանվող եւ բազմացվող բույսերի եւ կենդանիների տեսականին մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում: Այգին գործում է անհատ բնասեր Թադեոսյանների ընտանիքի ջանքերով եւ միջոցներով:

Մարզի տարածքում է գտնվում հանրապետությունում միակ "Որդան Կարմիր" արգելավայրը: Պահպանության օբյեկտն է Հալոֆիտ անապատը, որի վրա ապրում է հայկական որդան Կարմիրը: Որդան Կարմիրը էնդեմիկ միջատ է, որը 3 հազարամյակ Հայկական լեռնաշխարհի տարածքում օգտագործվել է կարմիր ներկանյութ ստանալու համար: Արգելավայրը գտնվում է շատ աղետալի վիճակում:

Հայաստանի Հանրապետության Կարմիր գրքում գրանցված 675 բուսատեսակների տրվել է՝ հետևյալ կատեգորիաները.

141 տեսակը գնահատվել է <<կրիտիկական վիճակում գտնվող>>,

248-ը՝ <<վտանգված տեսակ>>,

63-ը՝ <<Խոցելի տեսակ>>,

21-ը՝ <<վտանգման սպառնացող վիճակին մոտ գտնվող տեսակ>>,

96-ը՝ <<Տվյալների անբավարարություն>> և

106-ը՝ <<Քիչ մտահոգող>> կատեգորիային:

1987 թվականին լույս տեսած Կարմիր գրքում ներառնված էին 387 բարձրակարգ բուսատեսակներ: Այսինքն, եթե սնկերի քանակը չհաշվենք /1987թ. Կարմիր գրքում սնկերի հաշվառում չի կատարվել/, վերջին քսան տարիների ընթացքում վտանգված բուսատեսակների քանակը ավելացել է 248 տեսակով, կամ 64 տոկոսով: Առավել վատթար պատկեր ստեղծվել է Արմավիրի մարզի տարածքում. Այսպես, եթե 1987 թվականին լույս տեսած <<Հայկական ՍՍՀ Կարմիր գիրք>>-ը իր մեջ ներառել էր Արմավիրի մարզի տարածքում տարածված միայն յոթը բուսատեսակներ՝ Խնկեղեգ ճահճային, Բիեներցիա շուրջաթև, Գազ տարօրինակ, Ջրահարս փոքր, Կարմրան ութառէջ, Բորակաթուփ Շոբերի և Ֆրանկենիա փոշեպատ, ապա 2010 թվականին այդ բուսատեսակների քանակը քառապատկվել է՝ հասել 27-ի, որոնցից 3-ը գնահատվել է <<Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ >>, 20-ը՝ <<վտանգված տեսակ>> և 4-ը՝ <<Խոցելի տեսակ>>:

Կից ներկայացնում ենք այդ բուսատեսակների անվանումը, կենսաբանական համառոտ տեղեկություն և տարածման վայրերը.

- **Սիբեխ սիբեխանման**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Հովանոցավորներ ընտանիքին պատկանող, երկամյա, թույլ ճյուղավորվող՝ 30-50սմ բարձրության, խոտաբույս է, տերևները կաշենման: Ծաղկում է հունիս ամսին, պտղաբերում՝ հուլիսին: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում, տարածված է եղել Գիլի լճի և Արարատ ավանի շրջակայքում: Արմավիրի մարզում հայտնի է միայն Ակնալիճ համայնքի վարչական տարածքում: Աճում է ստորին լեռնային գոտում՝ 800-1000մ բարձրությունների վրա, աղակալված հողերում, ճահիճներում և խոնավ մարգագետիններում: Այս

բուսատեսակը տարածված է նաև Անատոլիայում և Արևմտյան Իրանում: Կիտիկական վիճակում գտնվող բուսատեսակ է:

- **Նարդես Շովիցի**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Հովանոցավորներին պատկանող, բազմամյա, բարակ ցողուններով՝ մինչև 50սմ բարձրության, խոտաբույս է: Ծաղկում է մայիս-հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս-օգոստոսին: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի և Դարեղեգիսի ֆլորիստիկական շրջաններում, այն հայտնաբերվել է Երասխ և Խաչիկ գյուղերի վարչական տարածքներում Արմավիրի մարզում հայտնի է միայն Քարակերտ համայնքի վարչական տարածքում: Աճում է ստորին և միջին լեռնային գոտիներում՝ 800-1800մ բարձրությունների վրա, աղակալված, չոր կիսանապատային և տափաստանային, քարքարոտ լանջերին: Բուսատեսակը տարածված է նաև Նախիջևանում, Անատոլիայում, Իրանում, Միջին Ասիայում և Աֆղանստանում: Խոցելի բուսատեսակ է:
- **Վարդատերեփուկ Իլլինի**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Բարդածաղկավորներին պատկանող, միամյա, երբեմն անցողուն՝ 2-15սմ բարձրության, բույս է: Ծաղկում է ապրիլ-մայիս ամիսներին, պտղաբերում՝ մայիս-հունիսին: Հայաստանի Հանրապետությունում աճում է միայն Երևանի/Վեդի, Դաշտաքար, Երասխ/ և Մեղրու /Նախիջևանի սահմանին մոտ/ ֆլորիստիկական շրջաններում: Արմավիրի մարզի տարածքում կարող է հադիպել Երևան քաղաքին հարակից տարածքներում: Հայաստանում աճում է ստորին լեռնային գոտում՝ 700-1000մ բարձրությունների վրա, քարքարոտ լանջերին, էֆեմերա-աղածաղկային կիսանապատային՝ երրորդական դարաշրջանի ծագման կարմիր կավերին: Այս բուսատեսակը հանդիպում է նաև Նախիջևանում, Արևելյան Անդրկովկասում, Հյուսիսարևմտյան Իրանում և Թուրքմենիայում: Վտանգված բուսատեսակ:
- **Ազազու օշինդրանման**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Բարդածաղկավորներին պատկանող, բազմամյա՝ մինչև 60սմ բարձրության, խոտաբույս է: Ցողունը գլխամասում հուրանաձև ճյուղավորված, տերևները՝ երկարավուն, եզրերը՝ անհավասար սղոցանման, ծաղկազամբյուղները ձևավորվում են տերևածոցերում՝ մանր ու ձվաձև, դժգույն դեղին գունավորմամբ, հզոր ու խիտ մազարմատներով: Ծաղկում է հունիս-հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս-օգոստոսին: Հայաստանում աճում է ստորին լեռնային գոտում՝ 700-800մ բարձրությունների վրա, առուների ափերին, խոնավ վայրերում ու ձորակներում: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում: Հայտնի է եղել միայն Արմավիրի մարզի Լուկանիշ համայնքի վարչական տարածքում: Այս բուսատեսակը տարածված է նաև Նախակովկասում, Արևմտյան և Կենտրոնական Անդրկովկասում, Թալիշում, Եվրոպայում, Միջերկրածովյան ավազանի երկրներում, Կենտրոնական և Արևելյան Ասիայում: Վտանգված բուսատեսակ է:
- **Կղմուխ Օշեի**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Բարդածաղկավորներին պատկանող, 15-60սմ բարձրության, դժգույն-կանաչ գունավորմամբ, կոճիկավոր՝ գորտնուկանման, թմբուկներով ծածկված, հանգուցավոր կոճղարմատ ունեցող, մսալի տերևներով, բազմամյա խոտաբույս է: Ծաղկում է հուլիս-օգոստոս ամիսներին, պտղաբերում՝ օգոստոս-սեպտեմբերին: Հայաստանի Հանրապետությունում ներկայումս հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում /Արարատ և Մասիս համայնքների շրջակայք, Երասխի լեռնաշղթա/, նախկինում աճել է նաև Իջևանի և Զանգեզուրի ֆլորիստիկական շրջաններում: Արմավիրի մարզի տարածքում հայտնի է եղել Երևան քաղաքին հարակից տարածքներում: Աճում է ստորին լեռնային գոտում՝ 500-1000մ բարձրությունների վրա, խոնավ աղուտներում, հանքային աղբյուրների մոտ: Այս բուսատեսակը տարածված է նաև Նախիջևանում, Անատոլիայում և Արևմտյան Իրանում: Վտանգված բուսատեսակ է:
- **Նվարդակ քնարաձև**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Խաչածաղկավորներին պատկանող, 20-60սմ բարձրության, չոված ճյուղավորմամբ ցողուններով, բազմամյա խոտաբույս է: Ցողունների վրա ձևավորվող տերևները կաշենման են՝ գծային, որոնք շուտ չորանում են, իսկ ստորին տերևները՝ քնարաձև փետրաձև: Ծաղիկները սպիտակ պսակաթերթերով: Պտուղը պատիճ է՝ ձվաձև կամ էլիպսաձև: Ծաղկում է մայիսին, պտղաբերում՝ հունիս-հուլիսին: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի/Զրվեժ, Նորք, Դավմայի այգիներ/ և Դարեղեգիսի/Զերմուկ/ ֆլորիստիկական շրջաններում: Արմավիր մարզում հայտնի է

Փարաքար, Խորոնք, Ակնաշեն և Ակնալիճ համայնքների վարչական տարածքներում: Աճում է ստորին և միջին լեռնային գոտում՝ 800-1800 մ. բարձրությունների վրա, չոր քարքարոտ, խճուտ, ժայռոտ բլրալանջերին: Այս բուսատեսակը տարածված է նաև Նախիջևանում, Հյուսիսարևելյան Անատոլիայում և Հյուսիսարևմտյան Իրանում: Վտանգված բուսատեսակ է:

- **Ծվծվուկ անապատային**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, թելուկազգիներին պատկանող, 30-80 սմ բարձրության, բազմամյա բույս է: Ծաղկում է մայիս ամսին, պտղաբերում՝ հունիսին: Աճում է ստորին լեռնային գոտում՝ 800-1000մ. բարձրությունների վրա, չոր բլրալանջերին, աղակալած ճահիճներում և կիսանապատներում: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի/Արարատ համայնքի և Ազատի ջրամբարի շրջակայքում/ և Մեղրու ֆլորիստիկական շրջաններում: Արմավիրի մարզի տարածքում կարող է հանդիպել է Երևան քաղաքին հարակից տարածքներում: Այս բուսատեսակը տարածված է նաև Հյուսիսարևելյան Անատոլիայում և Հյուսիսային Իրանում: Վտանգված բուսատեսակ է:
- **Բիեններցիա շուրջաթև**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, թելուկազգիներին պատկանող, 15-40սմ բարձրության, մերկ, բաց կանաչ գույնի, ցողունի հետ ներաճած, աղեղնաձև կորացած, բութ, գլանաձև տերևներով, երկսեռ ու վարսանդավոր ծաղիկներով, ափսեանման պտուղներով, սուկուլենտ, միամյա բույս է: Ծաղկում է հուլիս-սեպտեմբեր ամիսներին, պտղաբերում՝ սեպտեմբեր-հոկտեմբերին: Հայաստանում տարածված է ստորին լեռնային գոտում՝ 800 – 1000մ բարձրությունների վրա, փորփոշ և խոնավ աղուտներում: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում /Արարատ, Երասխ, Մասիս/: Արմավիր մարզում աճում է միայն Երասխահուն համայնքի վարչական տարածքում: Բացի Հայաստանից այս բուսատեսակի տարածման արեալը ընդգրկում է Նախիջևանը, Արևելյան Անատոլիան, Հարավարևմտյան և Կենտրոնական Ասիան, Եվրոպայի հարավը և Արևելյան Անդրկովկասը: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է:
- **Աղածաղիկ կուլպական**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, թելուկազգիներին պատկանող, 10-30սմ բարձրության, հերթադիր տերևներով ու ընձյուղներով, միամյա բույս է: Ծաղկում է մայիսի վերջից մինչև հուլիսի վերջը, պտղաբերում՝ հուլիսից-սեպտեմբեր: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում /Արարատի, Արմավիրի և Կոտայքի մարզերում/: Հայտնի է Արմավիրի մարզի ամբողջ տարածքում: Տեսակը տարածված է Դաղստանում, Նախիջևանում, Հյուսիսարևելյան Անատոլիայում, Հյուսիսային Իրանում և Արևելյան Անդրկովկասում: Վտանգված բուսատեսակ է:
- **Սարսազան կոնաձև**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, թելուկազգիներին պատկանող, 15-70սմ բարձրության, բազմամյա, սուկուլենտ կիսաթուփ է: Միամյա ընձյուղները մոխրականաչ երանգավորմամբ՝ հատվածավոր-երիկամաձև, հակադիր փռված: Ծաղկում է հուլիս-օգոստոս ամիսներին, պտղաբերում՝ սեպտեմբեր-հոկտեմբերին: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում: Արմավիրի մարզում տարածված է Արազափ, Մարգարա, Երասխահուն և Էջմիածին համայնքների վարչական տարածքներում: Հայաստանի Հանրապետությունում այս բուսատեսակը հանդիպում է նաև Երասխում: Հայաստանում աճում է ստորին լեռնային գոտում՝ 850 – 900մ բարձրությունների վրա, ուժեղ աղակալած փորփոշ և խոնավ աղուտներում: Այս տեսակը հանդիպում է նաև է Նախիջևանում, Եվրոպայի հարավում, Անատոլիայում, Իրանում, Կենտրոնական Ասիայում և Հյուսիսային Աֆրիկայում: Վտանգված բուսատեսակ է:
- **Աղահասկիկ Բելանժեի**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, թելուկազգիներին պատկանող, 100-150/200/սմ բարձրության, կարճ բնիկով, ուղիղ կազնած, հակադիր, մսալի և հատվածավոր գորտնուկավոր ընձյուղներով, սուկուլենտ թուփ է: Տերևները՝ զույգ-զույգ, սերտաճած ու թեփանման: Ծաղկում է հուլիս-օգոստոս ամիսներին, պտղաբերում՝ սեպտեմբեր-հոկտեմբերին: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում: Արմավիր մարզում հայտնի է Մարգարա, Երասխահուն և Արազափ համայնքների վարչական տարածքում: Հայաստանի Հանրապետությունում աճում է նաև Երասխում: Հայաստանում տարածված է ստորին լեռնային գոտում՝ 800 – 900մ բարձրությունների վրա, ուժեղ աղակալած փորփոշ, կամ չոր աղուտներում:

Հայաստանի Հանրապետությունից բացի տարածման արեալը ընդգրկում է Նախիջևանը, Եվրոպայի հարավը, Անատոլիան, Իրանը, Միջին և Կենտրոնական Ասիան, Արևելյան Նախակովկասը, Կենտրոնական և Արևելյան Անդրկովկասը, Պակիստանը և Չինաստանը: Վտանգված բուսատեսակ է:

- **Կալախոտ կասպիական**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Թելուկազգիներին պատկանող, 15-75սմ բարձրության, մոխրականաչ, հերթադիր, հատվածավոր ընձյուղներով, կոճղարմատավոր կիսաթուփ է: Տերևները՝ հերթադիր, ներքև սահող, ցողունագիրկ, սրածայր, մսալի թմբուկների ձևով: Ծաղկում է հուլիս-օգոստոս ամիսներին, պտղաբերում՝ սեպտեմբեր-հոկտեմբերին: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում: Արմավիրի մարզում հայտնի է Մարգարա, Երասխահուն, Էջմիածին և Արագածի համայնքների վարչական տարածքներում: Հայաստանի Հանրապետությունում աճում է նաև Երասխում: Հայաստանում տարածված է ստորին լեռնային գոտում՝ 800 – 900մ բարձրությունների վրա, փորփոշ աղուտներում: Հայաստանի Հանրապետությունից բացի տարածված է Նախիջևանում, Արևելյան Անատոլիայում, Իրանում, Աֆղանստանում, Թուրքմենստանում, Մոնղոլիայում և Ջունգարիայում, Միջին և Կենտրոնական Ասիայում, Արևելյան Նախակովկասում, Արևելյան Կովկասում: Վտանգված բուսատեսակ է:
- **Օշան Օշեի**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Թելուկազգիներին պատկանող, 20-40սմ բարձրության, կարճ, փայտացած, ճյուղավորված ու կոտրատվող դեղնականաչավուն երանգավորմամբ, միամյա ընձյուղներով, կիսաթուփ է: Բույսը ամբողջությամբ ծածկված է կարճ ու ուղիղ առսեղմ մազիկներով: Տերևները՝ 20-25սմ երկարության, կիսագլանիկանման: Ծաղկում է հուլիս-սեպտեմբեր ամիսներին, պտղաբերում՝ սեպտեմբեր-հոկտեմբերին: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում: Արմավիր մարզում հայտնի է միայն Շահումյան համայնքի վարչական տարածքում: Հանրապետությունում աճում է նաև Ջովաշեն, Վեդի, Արևշատ, Երասխ համայնքների տարածքներում և Երախի լեռնաշղթայի վրա: Բուսատեսակը աճում է ստորին լեռնային գոտում՝ 800 – 1200մ. բարձրությունների վրա, քարքարոտ, գիպսակիր, կավային և չոր աղակալված լանջերին և կիսանապատային գոտուն հարիր պայմաններում: Հայաստանի Հանրապետությունից բացի տարածված է Նախիջևանում, Հյուսիսային Իրանում, Աֆղանստանում և Թուրքմենստանում: Վտանգված բուսատեսակ է:
- **Օշան սողակիր**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Թելուկազգիներին պատկանող, 10-70սմ. բարձրության, միամյա սուկուլենտ բույս է: Ծաղկում է հուլիս-օգոստոս ամիսներին, պտղաբերում՝ սեպտեմբեր-հոկտեմբերին: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում: Արմավիրի մարզում հայտնի է միայն Երասխահուն համայնքի վարչական տարածքում: Հանրապետությունում աճում է նաև Երասխում: Բուսատեսակը աճում է ստորին լեռնային գոտում՝ 800 – 1200մ. բարձրությունների վրա, քարքարոտ, գիպսակիր, կավային և չոր աղակալված լանջերին և կիսանապատային գոտուն հարիր պայմաններում: Այս տեսակը տարածված է Նախակովկասում, Դաղստանում, Կենտրոնական և Հարավային Եվրոպայում, Անատոլիայում, Իրանում, Փոքր և Արևելյան Ասիայում և Հյուսիսային Աֆրիկայում: Վտանգված բուսատեսակ է:
- **Օշան Թամամշյանի**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Թելուկազգիներին պատկանող, հիմքից ճյուղավորվող, սպիտակավուն ակոսներ ունեցող, բաց կանաչավուն ցողուններով, թելանման – գծային, մերկ, փշոտ տերևներով միամյա բույս է: Ծաղկում է հուլիս-սեպտեմբեր ամիսներին, պտղաբերում՝ սեպտեմբեր-հոկտեմբերին: Բուսատեսակը աճում է ստորին լեռնային գոտում՝ 700-1000մ բարձրությունների վրա, անապատում և կիսանապատում, ավազային և գիպսակիր կարմիր կավերի վրա: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում: Արմավիրի մարզում հայտնի է Էջմիածին /Զվարթնոց/ և Արմավիր համայնքների վարչական տարածքներում: Հանրապետությունում աճում է նաև Երասխ, Գոռավան համայնքների և Երևան քաղաքի շրջակայքում: Այս տեսակը տարածված է Նախիջևանում և Իրանում /Ուրմիա լճի ավազանում/: Վտանգված բուսատեսակ է:
- **Օշան թաղիքային**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Թելուկազգիներին պատկանող, 10-30սմ բարձրության, փռված կամ կանգուն ցողուններով, մոխրագույն

կիսաթուփ է: Ցողունները և տերևները ծածկված են լինում կիսասեղմ, խորդուբորդ, կամ ճյուղավորված մազմզուկներով: Տերևները՝ 5-7մմ երկարության, կիսազլանիկանման: Ծաղկում է հուլիս-սեպտեմբեր ամիսներին, պտղաբերում՝ սեպտեմբեր-հոկտեմբերին: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում: Բուսատեսակի համար աճման լավագույն պայմաններ են հանդիսանում ստորին լեռնային գոտու 800 – 1200մ բարձրությունների վրա ձևավորված կիսանապատային, քարքարոտ գիպսակիր, կավային հողային պայմանները: Արմավիրի մարզում աճում է Շահումյան ու Արմավիր համայնքների վարչական տարածքներում: Հանրապետությունում տարածված է նաև Զովաշեն, Գառնի, Երախ, Վեդի և Արևշատ համայնքների վարչական տարածքներում: Հայաստանի Հանրապետությունից բացի աճում է Նախիջևանում, Հյուսիսային Իրանում, Աֆղանստանում և Թուրքմենստանում: Վտանգված բուսատեսակ է:

- **Գազ տարօրինակ**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Լոբազգիներին պատկանող, բազմամյա մերկ բույս է: Ստորգետնյա խիստ կարճացած ցողուններով, փաթաթված մահացած տերևների թելանման մնացորդներով: Տերևները՝ 4-20սմ երկարության, տերևիկները՝ 5-6 ական զույգ: Ծաղիկները՝ 2-3հատ, պսակը՝ սպիտակ մանուշակագույն երանգով: Ծաղկում է ապրիլ- մայիս ամիսներին, պտղաբերում՝ մայիս-հունիսին: Բուսատեսակի համար աճման լավագույն պայմաններ են հանդիսանում ստորին լեռնային գոտում՝ 800 – 1000մ բարձրությունների վրայի, ձևավորված անապատային և կիսանապատային ավազուտերը: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում: Արմավիրի մարզում աճում է Էջմիածին /Զվարթնոց/ համայնքի վարչական տարածքում: Հանրապետությունում տարածված է նաև Երախս և Ենգիջա համայնքների վարչական տարածքներում: Հայաստանի Հանրապետությունից բացի աճում է Նախիջևանում, Հյուսիսային Իրանում և Արևելյան Անատոլիայում: Վտանգված բուսատեսակ է:
- **Մատուտակ խոզանավոր**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Լոբազգիներին պատկանող, 80-100սմ բարձրության, ճյուղավորված ցողուններով, 5-12 սմ երկարության տերևներով, բազմամյա խոտաբույս է: Տերևիկները՝ 3-6 զույգ, էլիպսաձև, ծաղկաբույլը՝ խիտ, գնդաձև, կամ օվալաձև, ծաղկեպսակը՝ բաց մանուշակագույն: Ծաղկում է մայիս-հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս-օգոստոսին: Բուսատեսակը աճում է ստորին լեռնային գոտում՝ 800 – 900մ բարձրությունների վրա, գետերի և առուների ափերին: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի և Մեղրու ֆլորիստիկական շրջաններում: Արմավիր մարզում հայտնի է Էջմիածին և Առատաշեն /Զեյվա/ համայնքների վարչական տարածքներում: Հանրապետությունում տարածված է նաև Սիս և Լեհվազ համայնքների վարչական տարածքներում: Հայաստանի Հանրապետությունից բացի աճում է Միջին Եվրոպայում, Կովկասում, Միջերկրածովյան ավազանի երկրներում, Իրանում Անատոլիայում, Արևմտյան Սիբերում և Միջին Ասիայում: Խեցելի բուսատեսակ է:
- **Սֆերոֆիզա աղուտային**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Լոբազգիներին պատկանող, 30-100սմ բարձրության, ուղղաձիգ ցողուններով, կենտ փետրաձև տերևներով, բազմամյա խոտաբույս է: Տերևիկները՝ 6-11 զույգ, թավոտ, առսեղմ, էլիպսաձև, թավոտ, բութ գագաթով: Ծաղկաբույլը՝ 7-15 ծաղիկներով, պսակը՝ ծիրանագույն, 10-12մմ երկարության, Պտուղը՝ ունդ է, երկար, ոտիկի նման, փքված, մերկ ու թաղանթային՝ 2,0-2.5սմ երկարության: Ծաղկում է հունիս-հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս-օգոստոսին: Բուսատեսակը աճում է ստորին լեռնային գոտում՝ 800 – 900մ բարձրությունների վրա, աղկալած ճահիճներում, գետերի և առուների ափերին: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում /Արարատի և Արմավիրի մարզերում/: Արմավիրի մարզում տարածված է բոլոր համայնքների վարչական տարածքներում: Հայաստանի Հանրապետությունից բացի աճում է Ռուսաստանի դաշնության Եվրոպական մասի հարավում, Միջին Ասիայում, Ղազախստանում, Իրանում, Աֆղանստանում, Ալթայում, Տուվայում և Մոնղոլիայում: Խոցելի բուսատեսակ է:
- **Հացահամեմ գլխիկավոր**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Լոբազգիներին պատկանող, 20-50սմ բարձրության, երկարավուն տերևիկներով, երկար ծաղկակիրների վրա նստած ծաղկաբույլերով, սպիտակ-մանուշակագույնի տվող

պասկով, մերկ, ձվաձև ունդերով՝ մեկ սերմով, սնամեջ, ճյուղավորված ցողուններով, միամյա խոտաբույս է: Ծաղկում է հունիս ամիսին, պտղաբերում՝ հուլիսին: Բուսատեսակը աճում է ստորին լեռնայի գոտում՝ 800 – 900մ բարձրությունների վրա, ճահճներում, գետերի և առուների ափերին: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում: Արմավիրի մարզում հայտնի է Խորոնք և Առատաշեն /Զեյվա/ համայնքների վարչական տարածքում: Բուսատեսակը աճում է նաև Արարատի մարզի Մխչյան համայնքի վարչական տարածքում:

Հայաստանի Հանրապետությունից բացի տարածված է Անատոլիայում, Հյուսիսային Իրանում և Արցախում: Վտանգված բուսատեսակ է:

- **Բորակաթուփ Շոբերի**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Բորակաթուփազգիներին պատկանող, 50-200սմ բարձրության, լավ ճյուղավորված, սպիտակ կեղևով, փշոտ ու չոփած ճյուղերով, բույս է: Հերթադիր, պարզ, մսալի և երկարավուն՝ թիաձև տերևներով, կարճ ոտիկավոր դեղնականաչավուն գույնի ծաղիկներով, մուգ դարչնագույն, կամ մուգ կարմրավուն պտուղներով: Ծաղկում է մայիս- հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ օգոստոս-սեպտեմբերին: Բուսատեսակը աճում է ստորին լեռնային գոտում՝ 700 – 800մ բարձրությունների վրա, հիմնականում խոնավ աղուտներում: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է Երևանի և Մեղրու ֆլորիստիկական շրջաններում: Արմավիրի մարզում աճում է Արգավանդ, Մարգարա, Արագափ և Երասխահուն համայնքների վարչական տարածքներում: Բուսատեսակը տարածված է նաև Մեղրու տարածաշրջանում՝ Արաքս գետի ողողադաշտում: Այս բուսատեսակի տարածման արեալը ընդգրկում է Արևմտյան Նախակովկասը, Արևելյան Կովկասը, Կենտրոնական և Արևմտյան Անդրկովկասը, Հարավարևելյան Եվրոպան, Իրանը, Միջին Ասիան: Վտանգված բուսատեսակ է: Վտանգված բուսատեսակ է:
- **Խոնդատ մերկացողուն**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Խլածաղկազգիներին պատկանող, 15-70սմ բարձրության, արմատամերձ տերևները՝ փետրաձև հատված, նշտարաձև, կամ երկարավուն սեգմենտներով, դեղնապսակ, ողկույզանման ծաղկաբույլով, բազմամյա բույս է: Ծաղկում է հունիս ամիսին, պտղաբերում՝ հուլիսին: Բուսատեսակը աճում է ստորին լեռնայի գոտում՝ 700–1000մ բարձրությունների վրա, չոր քարքարոտ լանջերին, կիսանապատային և ավազոտ հողային պայնաններում: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում: Արմավիրի մարզում հայտնի է միայն Էջմիածին / Վաղարշապատ/ համայնքի վարչական տարածքում: Բուսատեսակը տարածված է նաև Գոռավան, Վեդի և Ուշակերտ համայնքների վարչական տարածքներում: Հայաստանի Հանրապետությունից բացի տարածման արեալը ընդգրկում է Արևելյան Անդրկովկասը, Արևելյան Անատոլիան, Նախիջևանը, Դաղստանը և Իրանը: Վտանգված բուսատեսակ է:
- **Կարմրան ութառեջ**—Բարձրակարգ բույսերի, ծածկասերմերի դասի, Կարմրանազգիներին պատկանող, 2,0-2,5մ բարձրության, դեղնականաչավուն կեղևով ծառ է: Սաղարթը կազմված է բազմաթիվ ճիպոտանման ճյուղերից: Տերևները հերթադիր են, թեփանման, նստադիր, ողկույզները զարգանում են նախորդ տարվա ընձյուղների վրա՝ մինչև տերևների առաջանալը: Ծաղկում է մայիս ամսին, պտղաբերում՝ հունիսին: Բուսատեսակը աճում է ստորին լեռնայի գոտում՝ 700 – 1100մ բարձրությունների վրա, հիմնականում խոնավ աղուտներում, գետերի ափերին, ճահճացած մարգագետիններում: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է Երևանի և Դարեղեգիսի ֆլորիստիկական շրջաններում: Արմավիրի մարզում աճում է միայն Մարգարա համայնքի վարչական տարածքում: Հանրապետությունում տարածված է նաև Արարատ, Վեդի, Երասխ և Եղեգնաձոր ու Վայք համայնքների վարչական տարածքներում: Աճում է նաև Արևելյան և Հարավային Անդրկովկասում ու Իրանում: Վտանգված բուսատեսակ է:

Կենդանական աշխարհ:

<<Հայաստանի Հանրապետության կենդանիների Կարմիր գիրք>>-ը իր մեջ ներառում է 153

տեսակի ողնաշարավոր կենդանիների տեսակներ,
որից.

- ոսկրային ձկներ՝ 7 տեսակ,
- երկկենցաղներ՝ 2 տեսակ,
- սողուններ՝ 19 տեսակներ,
- թռչուններ՝ 96 տեսակներ,
- կաթնասուններ՝ 29 տեսակներ:

Կաթնասուններից՝ 6, ձկներից՝ 4 և 53 տեսակ մողեսների մեծամասնությունը էնդեմիկ են:

Գրքում ներառված են 155 տեսակի անողնաշարավոր կենդանիներ, որից.

- փորոտանիներ՝ 16 տեսակ,
- միջատներ՝ 139 տեսակ:

Գրքում նշվում է, որ շուրջ 316 անողնաշարավոր կենդանիներ հանդիսանում են էնդեմիկ՝ աշխարհի մեկ այլ տարածքում նրանք չեն հանդիպում, միաժամանակ նշվում է, որ 300-ից ավելի հազվագյուտ ու անհետացող տեսակների առկայությունը:

Կենդանիների Կարմիր գրքի առաջին հրատարակման ժամանակ Արմավիրի մարզի տարածքում բազմացող, բնադրող և չուի ընթացքում ժամանակավոր կացարան ընտրած կենդանատեսակների թվաքանակը կազմում էր 38, որից 26-ը՝ թռչուններ, 6-ը՝ կաթնասուններ և 6-ը՝ սողուններ, իսկ երկրորդ հրատարակման Կարմիր գրքում գրանցված կենդանիների տեսակները հասել են 85, որից՝ 19-ը անողնաշարավորներ են, այդ թվում 17-ը՝ միջատներ, ողնաշարավոր կենդանատեսակները կազմում են 66 հատ, որից չորսը՝ ձկներ են, երեքը՝ սողուններ, չորսը՝ օձեր, 49-ը՝ թռչուններ և վեցը՝ կաթնասուններ, այսինքն, երկու տասնամյակի ընթացքում անհետացման եզրին հայտնված կենդանիների տեսակների թվաքանակը երկու անգամ ավելացել են:

- **Ակրամոլսկու շադինիա** - <<Կրիտիկական վիճակում գտնվող>> տեսակ է: Հայաստանի Հանրապետությունում հայտնի է Մեծամոր գետի ակունքներում՝ Առատաշեն համայնքի վարչատարածքում և Արարատի մարզի Արևաբույր ու Զրահովիտ գյուղերի շրջակայքում: Հայաստանի Հանրապետությունից բացի հանդիպում է Իրանում և Իրաքում:
- **Սպիտակաբերան խխունջ** - <<Կրիտիկական վիճակում գտնվող>> տեսակ է:

Հայաստանի Հանրապետությունում հայտնի է միայն Փարաքար համայնքի վարչատարածքում: Հայաստանից բացի այս տեսակը հանդիպում է Եվրոպայում, Ռուսաստանի դաշնությունում՝ Սիբիրում և Լենա գետի ավազանում:

- **Սիմպեկմա ճպուռ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Արմավիրի մարզում հայտնի է Բագարան գյուղի վարչատարածքում: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է նաև Արարատի, Տավուշի, Արագածոտնի, Կոտայքի, Վայոց ձորի մարզերում, Երևան քաղաքի շրջակայքում և <<Խոսրովի անտառ>> պետական արգելանոցի տարածքում: Կենդանատեսակը տարածված է 900-2000 մ. բարձրություններում՝ լճակներում և ջրամբարներում: Հայաստանից բացի տարածված է Կենտրոնական և Հյուսիսային Եվրոպայից մինչև Ճապոնիա, Առաջավոր Ասիայում և Կովկասում:
- **Վան Բրինկի նետիկ** – Ընդգրկված է <<Անբավարար տվյալներ>> խմբում:

Արմավիրի մարզում հայտնի է Տարոնիկ համայնքի վարչատարածքում: Հայաստանի Հանրապետությունում տարածված է նաև Արարատի, Շիրակի, Սյունիքի մարզերում և

Երևան քաղաքի շրջակայքում: Հայաստանից դուրս հանդիպում է Վրաստանում, Թուրքիայում և Իրանում

- **Լինդենի նետիկ** - <<Վտանգված>> տեսակ է: Հայաստանի Հանրապետությունում և Արմավիրի մարզում հայտնի է միայն Տարոնիկ համայնքի վարչատարածքում: Հայաստանից բացի տարածված է նաև Հարավային Եվրոպայում, Հյուսիսային Աֆրիկայում, Անդրկովկասում, Փոքր Ասիայում և Կովկասում:
- **Թամբակիր ճպուռ**- <<Վտանգված>> տեսակ է: Արմավիրի մարզում հայտնի է Եղեգնուտ, Արաքս, Արագափ, Մարգարա համայնքների վարչական տարածքներում: Հանրապետությունում հանդիպում է նաև Արարատի մարզում /Արարատ քաղաքի շրջակայքում/: Հայաստանից բացի տարածված է Վրաստանում, Հյուսիսային Աֆրիկայում, Միջերկրական ծովի երկրներում, Միջին Ասիայում, Կովկասում: Բնադրում և բազմանում է կիսանապատային գոտու, տաք, ջրամբարներում և լճերում:
- **Ուրադչի ճպուռ** - <<Վտանգված>> տեսակ է: Հայաստանի Հանրապետությունում և Արմավիրի մարզում հայտնի է միայն Մարգարա համայնքի վարչատարածքում: Հայաստանից բացի հանդիպում է Վրաստանում, Թուրքիայում, Միջին Ասիայում, Իրանում և Սիրիայում:
- **Ֆիտոդրիմադուզա հայկական** - <<Վտանգված>> տեսակ է: Արմավիրի մարզում հայտնի Շենավան համայնքի վարչատարածքում: Հայաստանի Հանրապետությունում տարածված է նաև Արարատի և Սյունիքի մարզերում: Հայաստանի Հանրապետությունից բացի այս տեսակը տարածված է նաև Նախիջևանում: Տեսակը տարածում ունի մինչև 1100մ բարձրությունների վրա՝ կիսանապատներում աճող բուսատեսակներով ծածկված տարածքներում:
- **Սատունինի սկոտոդրիմադուզա** - <<Կրիտիկական վիճակում գտնվող>> տեսակ է: Հայաստանի Հանրապետությունում և Արմավիրի մարզում հայտնի է միայն Փարաքար համայնքի վարչատարածքում և Մեծամոր լճի շրջակայքում: Հայաստանից բացի տարածված է նաև Հյուսիսային Իրանում և Նախիջևանում: Կենդանիին բնադրում և բազմանում է կիսանապատային գոտու ցածրադիր տեղամասերում՝ 845-1100մ բարձրությունների վրա:
- **Արարատյան որդան կարմիր** - <<Կրիտիկական վիճակում գտնվող>> տեսակ է: Արմավիրի մարզի տարածքում կա միայն Զրառատ /18 հա/ և Արագափ /200 հա/ 19 համայնքների վարչատարածքներում: Կենդանատեսակի պահպանության համար մարզում ստեղծվել է <<Որդան կարմիր>> միակ պետական արգելանոցը: Արարատյան հարթավայրի էնդեմիկ տեսակ է: Ապրում է կերային բույսերի՝ որդանախոտի և եղեգի առկայության պայմաններում՝ աղուտներում:
- **Հայկական բնդեմիկ** - <<Անհետացած>> տեսակ է: Հայաստանի էնդեմիկ տեսակ է: Հայաստանում և Արմավիրի մարզում հայտնի էր Էջմիածնի և Փարաքար համայնքների վարչական տարածքներում: Վերջին անգամ հայտնաբերվել է 1932 թվականին:
- **Ռուբենյանի բնդեմիկ** - <<Վտանգված>> տեսակ է: Հայաստանի էնդեմիկ տեսակ է: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է Արարատի /Արմաշ/ և Արմավիր մարզի տարածքում /Արաքս գետի շրջակայքում/: Ապրելավայրը՝ Արարատյան հարթավայրի աղուտները:
- **Ռեյթերի հացաբզեզ** - <<Վտանգված>> տեսակ է: Արմավիրի մարզում հայտնի է եղել միայն Էջմիածին համայնքի վարչատարածքում և Արաքս գետի հովտում: Անհետացել է: Ներկայումս հայտնաբերվել է <Էրեբունի> արգելոցի տարածքում՝ Գոռավանի ավազուտներում և Երասխի շրջակայքում: Կենդանատեսակը տարածված է Արաքս գետի հովտում /Թուրքիա՝ Անի և Նախիջևան: Բնակվում է կիսանապատներում և անապատային ավազուտներում՝ խոտածածկում փետրախոտի առկայության պայմաններում:
- **Կովկասյան փարավոն** - <<Կրիտիկական վիճակում գտնվող>> տեսակ է: Հայաստանի էնդեմիկ տեսակ է: Արմավիր մարզում հայտնի էր Էջմիածնի և Փարաքար համայնքների վարչատարածքներում: Որտեղից անհետացել է: Հանրապետությունում ներկայումս հանդիպում է Գոռավանի ավազուտներում՝ Վեդի քաղաքի մոտ:
- **Զարդավոր չրխկան** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Արմավիրի մարզում հայտնի է Փշատավան համայնքի վարչական տարածքում: Հանրապետությունում հանդիպում է նաև Տավուշի և Սյունիքի մարզերում: Հայաստանից բացի տարածված է

Անդրկովկասում, Առաջավոր և Միջին Ասիայում, Իրանում, Աֆղանստանում, Իրաքում և Արաբական թերակղզում: Կենդանին բազմանում է հոսող ջրերի ափերին:

- **Նմանաձև ծաղկեփոշեկեր** - <<Վտանգված>> տեսակ է: Հայաստանի Հանրապետությունում և Արմավիրի մարզում հայտնի է Արաքս գետի ափին՝ Մարգարա և Արաքս համայնքների վարչական տարածքներում: Ենթադրվում է կենդանատեսակի տարածումը նաև Արաքս գետի թուրքական ափամերձ հատվածում: Կենդանին սնվում է Արաքս գետի երկայնքով աճող տուգայան բուսականությամբ:
- **Մեղու Դեսեպտորիա** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Արմավիրի մարզի տարածքում հայտնի է Մուսալեռ համայնքի շրջակայքում՝ Երևան տանող ճանապարհին հարող հողատարածքներում: Հանրապետությունում այս տեսակից կա նաև <Խոսրովի անտառ> արգելանոցում: Հայաստանից բացի հանդիպում է Հարավային Եվրոպայում, Անդրկովկասում և Միջին Ասիայում: Կենդանին ապրում է անապատներում, կիսաանապատներում, մարգագետիններում, անտառեզրերում և գետամերձ հովիտներում:
- **Հսկա գիշաճանճ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Արմավիրի մարզում հայտնի է Սարդարապատ համայնքի վարչատարածքում: Հանրապետությունում հանդիպում է նաև Արարատի մարզում /Մասիս, Վեդի, Արմաշ, Գոռավան, Սուրենավան/:
- Հայաստանից բացի տարածված է Անդրկովկասում, Ղազախստանում, Միջին Ասիայում, Հյուսիսային Աֆրիկայում, Իրանում, Մոնղոլիայում և Հյուսիսային Չինաստանում: Կենդանին բազմանում է կիսաանապատներում և անապատներում:
- **Հաշամ** –<<Խոցելի>> տեսակ է: Արմավիրի մարզում հայտնի է Արաքս և Մեծամոր գետերում: Հանրապետությունում հանդիպում է նաև Որոտան և Ախուրյան գետերում: Կենդանատեսակի տարածվածությունը ընդգրկում է Քուռ և Արաքս գետերի ջրավազանները և Կասպից ծովը:
- **Հայկական կարմրակն** - <<Վտանգված>> տեսակ է: Արմավիրի մարզում հայտնի է Մեծամոր գետում և նրա հետ կապված ջրանցքներում և լճերի համակարգում: Հայաստանում էնդեմիկ տեսակ է:
- **Քուռի քարթակ** - <<Տվյալների անբավարություն>> կատեգորիան: Արմավիրի մարզի և Հայաստանի Հանրապետության բոլոր գետերում տարածված է եղել, բացի Սևանալճի ավազանից: Կենդանատեսակի տարածվածության արեալը ընդգրկում է Քուռ և Արաքս գետերի ավազանը, Ուրմիա լճի վտակը՝ Հադերչայը:
- **Առաջավորասիական ծական** - <<Տվյալների անբավարություն>> կատեգորիան: Հայաստանի Հանրապետությունում և Արմավիրի մարզում տարածված է եղել Արաքս գետի հետ կապված բոլոր ջրամբարներում: Կենդանատեսակի տարածվածության արեալը ընդգրկում է Սև, Կասպից և Արալ ծովերի ջրամբարները:
- **Միջերկրածովային կրիա** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Տարածված է Արարատյան հարթավայրում
- **Երկարաոտ սցինկ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Տարածված է Արարատյան հարթավայրում՝ Արաքս գետի հովտում:
- **Անդրկովկասյան մողեսիկ** - <<Կրիտիկական վիճակում գտնվող>> տեսակ է: Հայտնի է Արաքս գետի ձախափնյա հովտում՝ Էջմիածին քաղաքից արևմուտք մինչև Մեղրու լեռնաշղթայի Հարավային նախալեռները:
- **Անդրկովկասյան սահնոձ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է հիմնականում Արաքս գետի հովտի նախալեռնային շրջանում:
- **Մատունինի սևագլուխ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է հիմնականում Արաքս գետի հովտի նախալեռնային շրջանում՝ մինչև 1200մ:
- **Կովկասյան կատվաձ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արաքս գետի հովտում:
- **Մոխրաայտ սուզակ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Չուի ընթացքում հանդիպում է Արարատյան դաշտավայրի արհեստական լճակներում:
- **Մեծ ձկնկուլ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Չուի ընթացքում հազվադեպ հանդիպում է Արարատյան դաշտավայրի արհեստական լճակներում: Որպես ձկնային տնտեսության վնասատու մինչև 1950 թ. ոչնչացվել է:
- **Փոքր ձկնկուլ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հազվադեպ հանդիպում է Մեծամոր գետի առափնյա եղեգնի բուսուտներում:
- **Քաջահավ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Մինչև 1950 ականները լայնորեն տարածված է եղել Արաքս գետի հովտում, ներկայումս հանդիպում է Մեծամոր գետի հովտում:

- **Տարգալակտուց** - <<Վտանգված>> տեսակ է: 1930-40 ականներին հանդիպում էր Արաքս գետի հովտում, ներկայումս Արմավիրի մարզի վարչատարածքում չի հանդիպում:
- **.Սովորական Ֆլամինգո** - <<Տվյալների անբավարություն>> կատեգորիան: Տարածված է, որպես չվահյուր՝ Արաքս համայնքի վարչատարածքում:
- **Թշշան կարապ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է չուի շրջանում՝ Արարատյան հարթավայրի լճակներում:
- **Ճչան կարապ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է չուի շրջանում՝ Արարատյան հարթավայրի լճակներում:
- **Փոքր կարապ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է չուի շրջանում՝ Արարատյան հարթավայրի Արաքս գետի հովտի լճակներում:
- **Մոխրագույն սագ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է չուի շրջանում՝ Արարատյան հարթավայրի Արաքս գետի հովտի լճակներում:
- **Ծվվան սագ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է չուի շրջանում՝ Արարատյան հարթավայրի Արաքս գետի հովտի լճակներում:
- **Սպիտակաճակատ սագ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է չուի շրջանում՝ Արարատյան հարթավայրի Արաքս գետի հովտի լճակներում:
- **Կարմիր բադ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արարատյան հարթավայրի գերիտոնավ տարածքներում:
- **Խայտաբադ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արարատյան հարթավայրի գերիտոնավ տարածքներում:
- **Լայնակտուց բադ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է չուի շրջանում Արարատյան հարթավայրի գերիտոնավ տարածքներում:
- **Մարմարյա մրտիմն** - <<Վտանգված>> տեսակ է: Հանդիպում է Արարատյան հարթավայրի գերիտոնավ տարածքներում:
- **Գառնանգղ /մորուքավոր անգղ/** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արմավիրի մարզի ամբողջ տարածքում:
- **Գիշանգղ** - <<Վտանգված>> տեսակ է: Հանդիպում է Արմավիրի մարզի ամբողջ տարածքում:
- **Սպիտակագլուխ անգղ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արմավիրի մարզի ամբողջ տարածքում:
- **Տափաստանային արծիվ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արմավիրի մարզի ամբողջ տարածքում:
- **Քարարծիվ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արմավիրի մարզի ամբողջ տարածքում:
- **Զրարծիվ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արարատյան հարթավայրի Արաքս գետի հովտի լճակներում:
- **Տափաստանային հողմավար բազե** - << Խոցելի>> տեսակ է: Տեղ- տեղ բնադրում է Արաքսի հովտում:
- **Կարմրավոտ բազե** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Դասվում է Հայաստանի բնադրող, չվող թռչունների թվին: Հանդիպում է Արմավիրի և Էջմիածնի նախկին շրջանների վարչատարածքում:
- **Աղավնաբազե** - <<Տվյալների անբավարություն>> կատեգորիան: Տարածված է, որպես չվահյուր Արաքս համայնքի վարչատարածքում և Արաքս գետի հովտում:
- **Բալբան** - <<Վտանգված>> տեսակ է: Հայաստանում նստակյաց, բնադրող տեսակ է, հանդիպում է Էջմիածնի նախկին շրջանի վարչատարածքում:
- **Գեղանի կռունկ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արմավիրի մարզի ամբողջ տարածքում՝ աշնանային և գարնանային չուի շրջանում:
- **Սուլթանական հավ** - <<Տվյալների անբավարություն>> կատեգորիան: Հանդիպում է Արաքս գետի հովտում:
- **Մեծ արոս** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արմավիրի և Բաղրամյանի նախկին շրջանների վարչատարածքում:
- **Կտցար** - կաչաղակ - <<Խոցելի>> տեսակ է: 1930-40 ական թվականները Հայաստանում հանդիպել է ամենուր, ներկայումս չվահյուր է Արաքսի գետի հովտում:
- **Ծովային քարադր** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Բնադրում է Արմավիր քաղաքի շրջակայքում:

- **Հաստակտուց քարադր** - <<Վտանգված>> տեսակ է: 20 –րդ դարի սկզբին բնադրել է Սարդարապատի տափաստանում:
- **Ճախրուկ** - <<Վտանգված>> տեսակ է: Եզակի առանձնյակներ հանդիպում են Արաքս գետի հովտում:
- **Մեծ իլիկակտցար** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Գարնանային և աշնանային չուի շրջանում հանդիպում է Արարատյան հարթավայրում:
- **Մեծ արորիկ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Գարնանային և աշնանային չուի շրջանում հանդիպում է Արարատյան հարթավայրի գերիտոնավ վայրերում:
- **Կրկնակտցար** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Գարնանային և աշնանային չուի շրջանում հանդիպում է Արարատյան հարթավայրի ջրամբարների ափամերձ տարածքներում:
- **Ոտնացուպիկ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հիմնականում բնադրում է Արարատյան հարթավայրում:
- **Բզակտուց** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արաքս գետի հովտում:
- **Մարգագետնային ծիծառակտցար** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Չուի ընթացքում հանդիպում է Արմավիրի մարզի ամբողջ տարածքում: Բնադրավայրեր հայտնաբերվել են Տարոնիկ համայնքի վարչատարածքում:
- **Տափասատնային ծիծառակտցար** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Չուի ընթացքում հանդիպում է Արմավիրի մարզի ամբողջ տարածքում:
- **Հայկական որոր** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Վերջին տարիներին հանդիպում է Արարատյան հարթավայրի ձկնաբուծարանների մոտակայքում /Արաքս համայնքում/:
- **Փոքր ջրածիծառ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Բնադրում է Արմավիրի մարզի ձկնաբուծական լճակների շրջակայքում:
- **Սպիտակաայտ ջրածիծառ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Բնադրում է Արմավիրի մարզի ձկնաբուծական լճակների շրջակայքում:
- **Սևափոր դուլոն** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Բնադրում է Արմավիրի մարզի ձկնաբուծական լճակների շրջակայքում:
- **Բվեճ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Բնադրում է Արմավիր մարզի ձկնաբուծական լճակների շրջակայքում:
- **Ներկարար** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արմավիրի մարզի կիսանապատային գոտում:
- **Կարմրակատար շամփրուկ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արմավիրի մարզի կիսանապատային գոտում:
- **Սպիտակափոր սոխակ** - <<Տվյալների անբավարություն>> կատեգորիան: Հանդիպում է Արմավիրի մարզի կիսանապատային գոտում:
- **Ժայռային դրախտապան** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Բաղրամյանի տարածաշրջանում:
- **Լայնականջ ոզնի** - <<Հազվադեպ հանդիպող տեսակ է>: Հայաստանի Հանրապետությունում հանդիպում է Սյունիքի, Վայոց ձորի, Արարատի և Արագածոտնի մարզերում: Արմավիրի մարզում նկատվել է Արմավիրի և Բաղրամյանի տարածաշրջաններում:
- **Մեհելիի պայտաքիթ չղջիկ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպել է Էջմիածնի նախկին շրջանի վարչատարածքում՝ մինչև Արմավիր քաղաքի մոտակայքը:
- **Սովորական երկարաթև չղջիկ** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Տարածված է Արմավիրի մարզի ամբողջ տարածքում:
- **Դալի ավազամուկ** - <<Տարածաշրջանում անհետացած>> տեսակ է: Ներկայումս չի հայտնաբերվել, նախկինում հանդիպել է Մարգարա համայնքի վարչատարածքում:
- **Փոքր ճագարամուկ** - <<Վտանգված>> տեսակ է: Հանդիպում է Արմավիրի մարզի ամբողջ տարածքում՝ 800-1200 մ. բարձրություններում:
- **Խայտաքիս** - <<Խոցելի>> տեսակ է: Հանդիպում է Արմավիրի մարզում՝ 1000 մ. բարձր տարածքներում:
- **Զրասամույր** - <<Վտանգված>> տեսակ է: Հանդիպում է Արմավիրի մարզի գրեթե բոլոր տարածաշրջաններում:

8.1.5. Հատուկ պահպանվող տարածքներ

Ըստ 25 սեպտեմբերի 2014 թվականի N 1059-Ա ՀՀ կառավարության որոշման ներկայումս հանրապետությունում գործում են հետևյալ ԲՀՊՏ-ները

ա. 3 պետական արգելոցներ («Խոսրովի անտառ», «Շիկահող» և «Էրեբունի»), որոնք զբաղեցնում են 35 439.6 հեկտար տարածք կամ Հայաստանի ընդհանուր տարածքի 1.19 %-ը,

բ. 4 ազգային պարկեր («Սևան», «Դիլիջան», «Արփի լիճ» և «Արևիկ»), որոնք զբաղեցնում են 236 802.1 հեկտար տարածք կամ Հայաստանի ընդհանուր տարածքի 7.96 %-ը,

գ. 233 բնության հուշարձաններ,

դ. 27 պետական արգելավայրեր, որոնք զբաղեցնում են 114 812.7 հեկտար տարածք կամ Հայաստանի ընդհանուր տարածքի 3.95 %-ը:

8.1.6. Պատմության և մշակութային հուշարձաններ:

ՀՀ կառավարության 2007թ. մարտի 15-ի «ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՄԱՐՎՈՂ ԵՎ ՕՏԱՐՄԱՆ ՈՉ ԵՆԹԱԿԱ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԱՆՇԱՐԺ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» N 385-Ն որոշման հավելված 4-ի համաձայն Արմավիրի մարզի համար ՀՀ պետական սեփականություն համարվող և օտարման ոչ ենթակա պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների՝ Զրարբի գյուղում չկան պետական սեփականություն համարվող հուշարձաններ:

8.1.7. Բնության հուշարձաններ

Համաձայն ՀՀ կառավարության ԲՆՈՒԹՅԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՑԱՆԿԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ 2008 թվականի օգոստոսի 14-ի N 967-Ն որոշման Արմավիրի մարզում բնության հուշարձանները բացակայում են:

Արմավիրի մարզում կա ջրագրական հուշարձան՝

1.	«Մեծամոր» լիճ	Արմավիրի մարզ, Տարոնիկ գյուղից մոտ 3 կմ հս-արմ
----	---------------	--

Արմավիրի մարզում կա նաև կենսաբանական հուշարձան

1.	«Ավազասեր (պսամոֆիլ) բուսականություն»	Արմավիրի մարզ, քաղ. Վաղարշապատ, Չվարթնոց տաճարի մոտ
2.	«Ձրաճահճային բուսականություն»	Արմավիրի մարզ, Մեծամոր լիճ

8.1.8. Սոցիալ-տնտեսական բնութագիրը

Արմավիրի մարզը հանրապետությունում առանձնանում է իր զարգացած գյուղատնտեսությամբ և արդյունաբերությամբ: Մարզի աշխարհագրական դիրքը և բնակլիմայական պայմանները նպաստավոր են, ինչպես բուսաբուծության (բազմամյա տնկարկներ, բանջարեղեն), այնպես էլ անասնաբուծության զարգացման համար: Անասնաբուծության բնագավառում հիմնականում զարգացած է խոշոր և մանր եղջերավոր անասնաբուծությունը, խոզաբուծությունը և թռչնաբուծությունը, իսկ բուսաբուծության մեջ՝ պտղաբուծությունը, խաղողագործությունը, բանջարաբուծությունը և բոստանաբուծությունը:

Հիմնականում մշակվում են հացահատիկալընդեղենային և բանջարաբոստանային մշակաբույսեր:

Արդյունաբերությունը մասնագիտացած է էլեկտրաէներգիայի, սննդամթերքի, խմիչքների արտադրության ու շինանյութերի հանքավայրերի շահագործման ուղղություններում:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով:

2019թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

արդյունաբերություն՝ 5.2%,

գյուղատնտեսություն՝ 20.9%,

շինարարություն՝ 8.2%,

մանրածախ առևտուր՝ 3.5%,

ծառայություններ՝ 1.6%:

Ըստ Հայաստանի 2011թ. մարդահամարի արդյունքների՝ Ջրարբիի մշտական բնակչությունը կազմել է 1600, առկա բնակչությունը՝ 1526 մարդ:

9. Շինարարության ընթացքում իրականացվող գործունեությունն նպատակը, բնութագիրը և տեխնիկականտեխնոլոգիական լուծումները

Շինարարությունն իրականացվելու է երկու փուլով, առաջին փուլի ընթացքում իրականացվելու են հողային աշխատանքներ էքսկավատորով, այնուհետև կառուցապատման աշխատանքները:

9.2 Շինարարության փուլ.

Շինհրապարակում նախատեսվում է հետևյալ աշխատանքները.

Շինարարական հրապարակի կազմակերպում, շինհրապարակի կազմակերման նախագիծը պատկերված է հավելված 9-ում:

Շին աշխատանքների կազմակերպման հերթականությունը հետևյալ հերթականությամբ է

իրականացվելու

1. Շին. հրապարակի պատրաստում
2. Ժամանակավոր շին. աշխատանքների կարգավորման ճանապարհային նշանների տեղադրում
3. Ժամանակավոր շինությունների տեղադրում
4. Շինության փոստրակի իրականացում
5. Հիմքերի կառուցում, տեղադրում
6. Շինմատաժային աշխատանքների իրականացում
7. Հարդարման աշխատանքների իրականացում
8. Ինժեներատեխնիկական աշխատանքների իրականացում
9. Բարեկարգման աշխատանքների իրականացում
10. Լուսավորության համակարգի կառուցում
11. Ժամանակավոր շինությունների հեռացում շին. հրապարակից

Շին. հրապարակում նախատեսվում են.

- Ժամանակավոր գրասենյակ, որտեղ առկա է նաև առաջնային բուժ. օգնության պարագաներ
- Շին. նյութերի պահեստ
- Պահակակետ, որտեղ առկա է հակահրդեհային պարագաներ
- Գործիքների ժամանակավոր պահեստ
- Ավտոլվացման կետ
- Զուգարան, ցնուղարան
- Բանվորների տնակ-հանդերձարան
- Իներտ նյութերի պահեստ

Շինհրապարակում լինելու են նաև 1 հատ 7,30x3մ չափերի ավտոմեքենաների անիվների լվացման հարթակ, որին կից տեղադրվելու է հեղուկ նյութերի արտահոսքի յուղորսիչ, ինչպես նաև հետադարձ ջրամատակարարումով պոմպ: Շինհրապարակն ապահովված է լինելու գիշերային լուսավորությամբ և լուսային ազդանշանային համակարգով:

Շինհրապարակում նախատեսված է շինարարական աղբի պահման տարածքը:

Շինհրապարակի կազմակերպման հատակագիծը

Շինարարության ժամանակ նախատեսվող ժամանակավոր պահեստներն, ինչպես նաև աշխատողների համար նախատեսվող ճաշարանը, հանդերձարանը, գրասենյակը, պահակատունը տեղադրվելու են տարածքում՝ ժամանակավոր վագոն տնակներում: Շինհրապարակում անիվների լվացումից առաջացած, ինչպես նաև արտադրական հոսքաջրերը միավորվելու են մեկ բակային՝ ջրահեռացման ցանցին: Արտադրական և անձրևաջրերից առաջացող հոսքաջրերը պլաստմասսե վերգետնյա խողովակներով, բակային սելավային ջրացանցի միջոցով հեռացվելու են դեպի տարածքում տեղադրվող 0,84մ3 չափերի պարզարան: Պարզարանում տեղի է ունենում մեխանիկական նստեցում: Պարզեցված ջուրը կօգտագործվի շինարարական աշխատանքների ժամանակ արտադրական հրապարակի ջրցանման և անիվների լվացման համար, իսկ փոքր քանակներով նստվածքը կհեռացվի որպես շինաղբ: Շինհրապարակը ցանկապատվելու է ժամանակավոր մետաղաթիթեղով ցանկապատ: Տեղադրվելու է 3-5,0մ լայնությամբ 1 դարպաս: Պարսպի արտաքին մասում տեղադրվելու է տեղեկատվական պաստառ: Շինհրապարակն ապահովված է լինելու՝ հակահրդեհային վահանակով, կենցաղային

աղբամաններով, էլեկտրականությամբ, գիշերային լուսավորությամբ: Շինհրապարակում նախատեսված է քանդած շինանյութի կուտակման, զտած շինանյութի տեղադրման, ինչպես նաև շինարարական աղբի կուտակման տարածքներ: Բոլոր տիպի շին-մոնտաժային աշխատանքները կկատարվեն պահպանելով շինարարական նորմերը, կանոնները, ստանդարտները և նախագծի տեխնիկական պայմանները: Ելնելով առկա պայմաններից շինարարության փուլում նախատեսվում են անվտանգության նորմերի անհատական մոտեցումներ, հատկապես կապված կռուների գործողության գոտում կատարվելիք շին. մոնտաժային աշխատանքների հետ (հավելված 5):

Հողային աշխատանքներ.

Կառուցապատման ժամանակ կատարվելու են հողային աշխատանքներ

մասնաշենքերի հիմքերի համար փոսորակի իրականացումից և բարեկարգումից:

Հանույթ, որը պիտանի չէ օգտագործման որպես ետլիցք, տեղափոխվում է՝ 19333,3մ³, ընդորում հողաբուսական շերտ- 3328.8մ³, ավազակավ փափուկ պլաստիկ գրունտ - 16004.5մ³

Հիմնատակի գրունտի փոխարինում բերվող գրունտով հետևյալ կազմի՝ 70%գրունտ և 30% խիճ հարաբերությամբ - 7086.5մ³

Հիմքերի և հատակների տակ ետլիցք բերվող գրունտով հետևյալ կազմով՝ 70%գրունտ և 30% խիճ հարաբերությամբ – 8002,5մ³

Հողային աշխատանքները կատարվելու են մեքենա-մեխանիզմներով և ձեռքով: Յուրաքանչյուր 50սմ հաստությամբ շերտով ետլիցքից հետո կատարվելու է գրունտի չոր և թաց տոփանում: Հողային և հիմնային, տանիքի, հատակների հարդարման, ինչպես նաև կրող և պատող կոնստրուկցիաների շին մոնտաժային աշխատանքները կատարվելու են համաձայն աշխատանքային նախագծի՝ ՇՆուԿ 3.02.02.-87-ի և ՇՆուԿIII-4-81-ի պահանջներին համապատասխան: Հողային աշխատանքների հանույթի ժամանակ առաջացած շուրջ 3328.8մ³ հողաբուսական շերտ (ավազակավ, տարբեր բույսերի արմատներ) պահպանությունը իրականացվելու է 1404-ն որոշման համաձայն և օգտագործվելու է հետլիցքի նպատակով՝ կանաչապատման նպատակով:

Տեխնիկա-տրանսպորտային միջոցներ, սարքավորումներ. գործունեության կատարման շինարարության փուլում օգտագործվող հիմնական տեխնիկա-տրանսպորտային միջոցներն են.

Շինհրապարակում նախատեսվում է

ավտոկռունկ՝ 1 հատ

էքսկավատորներ՝ 1 հատ

ավտոինքնաթափ մեքենա՝ 2 հատ

կցորդիչով ավտոմեքենա

ավտովերհան՝ 1 հատ

Օգտագործվելու են նաև ամբարձիչ, տրակտոր, բետոնախառնիչ, բետոնամղիչ պոմպ, եռակցման ապարատ, ձեռքի կտրող, հատող ժամանակակից գործիքներ, ձեռքի տոփանիչ և այլն: Շինարարական աշխատանքների՝ բեռնման-բեռնաթափման ժամանակ օգտագործվող բեռնաբարձիչ մեքենաները, բեռնաբռնիչ սարքերը պետք է

համապատասխանեն պետական ստանդարտներին, կամ տեխնիկական պայմաններին՝ համաձայն ՇՆ և Կ III-4-80* պահանջներին: Բեռնման և բեռնաթափման համար նախատեսված տարածքը պետք է հարթեցվի և ունենա 5 0 -ից ոչ ավել թեքություն: Շինտեխնիկական լինելու է Կապալառու ընկերության սեփական տեխնիկական, կամ անհրաժեշտության դեպքում վարձակալվելու են այլ կազմակերպություններից: Մեքենաներն աշխատելու են ըստ հերթականության և ըստ անհրաժեշտության: Աշխատող մեքենաները կայանվելու են գործունեության տարածքում՝ շինհրապարակում: Շինարարական տեխնիկայի և սարքավորումների կայանման վայրերում նախատեսվում է ավազի, կամ մանրախճի փռում՝ վառելիքի, կամ քսայուղերի հնարավոր արտահոսքը հողային և ջրային ռեսուրսներ կանխելու նպատակով: Շինարարական տեխնիկայի համար համապատասխան վառելիքի լիցքավորումը և յուղումն իրականացվելու է շինհրապարակից դուրս՝ մասնագիտացված լցակայաններում, կամ սպասարկման կետերում: Կառուցապատման բոլոր լուծումների համար հաշվի են առնվելու տեղանքի պայմանները, կազմակերպվելու է անվտանգության տեխնիկայի կանոնների իրականացման համալիր միջոցառումներ՝ ղեկավարվելով ՀՀՇՆ III-IV.2008-ի դրույթներով: Ամբողջ շինարարության ընթացքում վերահսկվելու են շինարարության որակի չափանիշները՝ տեխնիկական վերահսկողություն իրականացնող մարմնի կողմից: Ակտավորվելու են թաքնված աշխատանքները, գրանցելով վարման մատյանում: Ելնելով առկա պայմաններից շինությունները բացի շինարարական նորմերով տրված անվտանգության հրահանգներից, անհրաժեշտ է կազմակերպել և աշխատանքների կատարման նախագծում արտացոլել անվտանգության նորմերի անհատական մոտեցումներ՝ հատկապես կապված կռունկի գործողության գոտում կատարվելիք շին. մոնտաժային աշխատանքների հետ:

Էլեկտրամատակարարում. դպրոցի շինարարության ընթացքում էլեկտրամատակարարումը իրականացվելու է գործող դպրոցի տարածքից:

Ջրամատակարարում և ջրահեռացում. Շինարարության փուլում նախատեսվում է ժամանակավոր ջրագծի անցկացում՝ գործող դպրոցի ջրագծից:

Շինարարության փուլում աշխատողների կենցաղային կարիքների հոգալու նպատակով տեղադրվելու է բիոզուգարան՝ լվացարանով:

Հրդեհաշիջման համակարգ. շին. հրապարակը կազմակերպելիս ղեկավարվելու են «Քաղաքաշինության, տեխնիկական և հրդեհային անվտանգության տեսչական մարմին»-ի կողմից տրված հրահանգներով:

Շինաղբի կուտակումը կատարվելու է շինհրապարակում նախատեսված վայրում՝ պարկերի մեջ, չգերազանցելով նախատեսված բարձրության նորմերը:

Կենցաղային աղբը կառուցապատման փուլում կազմելու է 4320կգ/տարի: Կենցաղային աղբի կուտակման համար տեղադրվելու են 1.5*1 չափերի 2 աղբարկղ: Շինարարության փուլում աղբահեռացումը կարգավորվելու է շինթույլտվությամբ սահմանված պահանջին համապատասխան: Շինաղբի հեռացումը ըստ Արմավիրի մարզի Արաքսի համայնքապետարանի կողմից տրված տեղեկանքի տեղափոխվելու է 1կմ հեռավորությամբ:

Բարեկարգում. Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո նախատեսվում է տարածքը կանաչապատել և բարեկարգել: Բարեկարգումը կատարվելու է սալիկներով, սալվածքների, թեքահարթակներ, եզրաքարերի տեղադրմամբ:

Կանաչապատում. Տնկվելու են նոր ծառեր և թփուտներ, հացենի արևելյան 10 հատ, սոճի կովկասյան 9 հատ, գիհի կազակական 11 հատ: Կանաչապատումը իրականացվելու է Արտաշատի համայնքապետարանի կողմից համաձայնեցված կանաչապատման և գլխավոր հատակագծի համաձայն, հավելված 4:

9.2.1 Շինարարության իրականացման ժամանակացույցը

Շինարարական աշխատանքների ընդհանուր տևողությունը կազմելու է 670օր:

Շինարարության նորմատիվ տևողությունը որոշվել է համաձայն (N 596-Ն 19.03.2015թ. ՀՀ Կառավարության որոշում կետ 111, 113) ՍՆԻՊ 1.04.03-85* մաս II հիման վրա, հաշվի առնելով օբյեկտի նշանակությունը, կոնստրուկտիվ բնութագիրը, ընդհանուր մակերեսը: Շինաշխատանքների իրականացման ժամանակ սահմանազատվելու է շինհրապարակը, է կատարվելու են դպրոցի կառուցման աշխատանքները, իրականացվելու է բարեկարգման աշխատանքները: Շինարարական աշխատանքների ժամանակացույցը բերված է հավելված 5-ում:

10. Օգտագործվող բնառեստուրսներ և նյութեր

Դպրոցական շենքի կառուցման շինարարության փուլում բնառեստուրսներից օգտագործվելու է ջուր, իսկ շահագործման փուլում ջուր՝ խմելու-կենցաղային և ոռոգման նպատակով և հոսանք:

10.1 Զուր.

Շինարարության փուլում ջուրն օգտագործվելու է աշխատողների խմելու, տնտեսա-կենցաղային կարիքների, տարածքի ջրցանի, հողի (գրունտի) խոնավացման և անհրաժեշտության դեպքում հրդեհաշիջման համար: Աշխատողների տեխնիկական և կենցաղային նպատակների համար օգտագործվելու է կից ճանապարհով անցնող համայնքային գոյություն ունեցող ջրագիծը՝ անցակացվելու է ժամանակավոր ջրագիծ: Զրցանի համար նախատեսվող տեխնիկական ջուրը բերվելու է ավտոգիստեռնով: Զուրը լցվելու է տարածքում տեղադրվող 5տ տարողության բաքի մեջ: Զրի մատակարարման հաճախականությունը կատարվելու է ըստ կարիքի: Տեխնիկական ջուրն ըստ անհրաժեշտության օգտագործվելու է հրդեհամարման, ջրցանի և անիվների լվացման համար: Զրցանի համար նախատեսված տեխնիկական ջուրը մատակարարվելու է լիցենզավորված կազմակերպությունների, կամ անձանց կողմից, որոնց հետ պայմանագիրը կկնքվի կապալառու կազմակերպությունը շինարարական աշխատանքների սկզբում:

ա) Շինանձնակազմի կենցաղային և տնտեսական ջրածախսը որոշվում է հետևյալ բանաձևով՝ $W\ddot{E}.i. = (n \times N + n1 \times N1) \times T$,

որտեղ n – ԻՏ աշխատողների, ծառայողների թվաքանակն է՝ 3 մարդ

N – ԻՏԱ ջրածախսի նորմատիվն է՝ 0.016 մ³ օր/մարդ $n1$ – սպասարկող աշխատողների թվաքանակն է՝ մոտավոր 20 մարդ

$N1$ – սպասարկողների ջրածախսի նորմատիվն է՝ 0.025մ³օր/մարդ T – աշխատանքային օրերի թիվն է՝ 670 օր:

$W\ddot{H}.տ.= (3 \times 0.016 + 20 \times 0.025) \times 670 = 367.16$ մ³ /շին. ժամ:

բ) Զրցանի համար օգտագործվող ջրի ծախսը որոշվում է հետևյալ կերպ՝ $U1 = S1 \times K1 \times T$, որտեղ՝ $S1$ – ջրվող տարածքի մակերեսը 9424մ², (շինհրապարակ, ճանապարհներ)

$K1$ – 1 մ² օրական ջրցանի նորմը, 0.0015մ³,

T – ջրցանի ժամանակահատվածը օրերով, 250 (առավելագույնը 250օր, ներառված կրկնակի ջրցանը) $U1 = 9424 \times 0.0015 \times 250 = 3534,0\text{մ}^3$:

Կաթսայատուն:

Նախատեսվում է կառուցել նոր կաթսայատուն, որտեղ տեղադրվում են երկու ջրատաքացուցիչ կաթսաներ՝ յուրաքանչյուրը 465կՎտ հզորությամբ, հաշվի առնելով հաշվարկային ծախսը 534,42ԿՎտ/ժ. Գազի ծախսը՝ 104,3մ³, ծխահեռացման խողովակ՝ մետաղական 400մմ տրամագծով:

Կաթսայատանը տեղակայված են կաթսաները, թաղանթային ընդարձակիչ անոթը, պոմպերը, կոլեկտորները:

Կեղտաջրեր. շինարարության փուլում աշխատողներն օգտվելու են տեղադրվող 1*1,5 չափերի սանհանգույցից՝ բիոզուգարանից: Բիոզուգարանի մաքրումը կատարվելու է մասնագիտացված կազմակերպությունների կողմից՝ պայմանագրային հիմունքներով: Զրահեռացման համար նախատեսվում է հորի կառուցում:

Շինարարության ժամանակ օգտագործվելու են շինանյութեր, մասնավորապես.

- երկաթբետոն, երկաթբետոնե կարկասներ
- կախովի ցեմենտի պանելներ
- ֆիբրոցեմենտ
- փայտ
- մետաղ, մետաղական կառուցվածքներ
- ամրանային ձողեր
- բարձրորակ երեսապատման սալիկներ, բետոն, պեմզաբլոկ
- ապակի

Կառույցի երեսապատումը նախատեսվում է իրականացնել սպիտակ ֆիբրոցեմենտային սալիկներով 12մմ հաստությամբ: Պատուհանները լինելու են ալյումինե, ջերմ. կամրջակով, երկշերտ ապակեփաթեթով: Աստիճանները՝ երեսապատվելու են բազալտե սալիկներով, հատակը մետաղախային խեցեսալիկներով և վինիլներով:

Շինհրապարակում բետոնի շաղախի պատրաստման հանգույցի տեղադրում և բետոնախնուրդի պատրաստում չի նախատեսվում: Բետոնի շաղախը մատակարարվելու է մասնագիտացված ընկերության կողմից՝ համապատասխան բետոնախառնիչով: Բետոնը շինհրապարակում լցվելու է կաղապարների մեջ բետոնամղիչով: Շինաշխատանքերը կատարվելու են մասնագիտացված կապալառու կազմակերպությունների կողմից: Շինարարության համար նախատեսված բոլոր նյութերն, ինչպես նաև շենքի արտաքին և ներքին հարդարման նյութերը մատակարարվելու են համապատասխան մասնագիտացված (լիցենզավորված) կազմակերպություններից՝ շինինդուստրիայի ձեռնարկություններից և գլխավոր շինարարական կազմակերպության արտադրական բազայից: Ձմռանը ներքին հարդարման և բետոնային աշխատանքները կատարվելու են հատուկ տաքացման պայմաններում: Շինհրապարակում շինանյութերը պահեստավորվելու են պահեստներում, իսկ բաց տարածքի դեպքում կտեղադրվեն տակդիրների վրա՝ չգերազանցելով նախատեսված բարձրության նորմերը: Սորուն նյութերը պահեստավորվելու են ծածկի տակ:

Շահագործման փուլ.

Դպրոցի նախագծային լուծումներում ներառվել են դպրոցի տարրական, միջին և ավագ դպրոցների հոսքերը, սպորտային և բազմաֆունկցիոնալ դահլիճները, վարչական մասնաշենքերը, բացօթյա մարզահրապարակը և խաղահրապարակը:

Շահագործման փուլում հրդեհաշիջման համար պահանջվող ջրի ելքը հաշվարկվել է համաձայն «Շենքերի ներքին ջրամատակարարում և ջրահեռացում» ՀՀՇՆ.40-01.01-2014 նորմերի:

Շահագործման ընթացքում 288 աշակերտների տեղով դպրոցի սաների համար պահանջվող ջրի ծախսը հաշվարկվում է հետևյալ կերպ.

Դպրոցի սպորտային հրապարակները լինելու են ռետինե ծածկույթով:

Շենքի հակահրդեհային պաշտպանությունը կազմակերպվելու է համաձայն՝ ՀՀՇՆ118.04.-2005 «Շենքերի և շինությունների հրդեհային ավտոմատիկա» շինարարական նորմերի, «Քաղաքաշինության, տեխնիկական և հրդեհային անվտանգության տեսչական մարմնի» կողմից տրված հրահանգների, ինչպես նաև փոշեհատիկային հրդեհաշիջման մոդուլների տեխնիկական անձնագրերի հիման վրա: Շենքն ապահովված է լինելու ձայնամեկուսացման, ջերմամեկուսացման, օդափոխության և ավտոմատ հրդեհային ազդարարման համակարգերով՝ ծխի և ջերմային ազդանշանային ընդունող-հսկիչ սարքերով, լուսաձայնային-ազդանշանային ազդասարքերով, հրշեջ-փրկարարական մեքենաների մոտեցման ուղիներով: Շահագործման փուլում շենքն ապահովված է լինելու նաև բնակչության սակավաշարժ խմբերի և հաշմանդամների համար տեղաշարժվելու հնարավորություններով և պաշտպանության միջոցառումներով, որոնց լուծումները նախատեսվել են քաղաքաշինության նախարարի 2006թ. հոկտեմբերի 10-ի N 253-Ն հրամանի պահանջներին համապատասխան: Դպրոցի նախագծային լուծումները կատարվելու են հիմք ընդունելով ՀՀ կառավարության 12. 04.2018թ «Նոր կառուցվող բնակելի բազմաբնակարան շենքերում, ինչպես նաև պետական միջոցների հաշվին կառուցվող (վերակառուցվող, նորոգվող) օբյեկտներում էներգախնայողության և էներգաարդյունավետության տեխնիկական կանոնակարգը սահմանելու մասին» N426-Ն որոշմամբ սահմանված պահանջները՝ էներգախնայողության և էներգաարդյունավետության ապահովմանն ուղղված միջոցառումներին համապատասխան: Ինժեներատեխնիկական համակարգերի համար նախատեսված էներգաարդյունավետության նվազագույն պահանջները վերաբերում են՝

- 1) ջեռուցման համակարգերին.
- 2) տաք ջրամատակարարման համակարգերին.
- 3) օդի լավորակման համակարգերին.
- 4) ընդհանուր օդափոխման համակարգերին, կամ դրանց համակցությանը
- 5) լուսավորության համակարգերին

Դպրոցի աստիճանավանդակները լինելու են բազալտե սալվածքներով, դահլիճը՝ լամինատե ծածկույթով:

Ջերմամատակարարում. Շենքի ջերմամատակարարումը նախատեսված է՝ ջեռուցման միջոցով՝ ջրային երկխողովականի ջրի մեխանիկական շրջանառությամբ ալյումինե ռադիատորներ, բացառությամբ սպորտսրահի՝ որտեղ նախատեսված են ջերմային օդամղիչներ:

Ջեռուցման սարքերի ջերմատվությունը կարգավորելու համար նախատեսված են ջերմակարգավորիչ փականներ մատակարարի վրա, իսկ հետադարձի վրա՝ փակող փականներ: Սենյակների օդի ջերմաստիճանները լինելու են համաձայն գործող նորմերի:

Էլեկտրասնուցման արտաքին ցանցերի իրականացումը կատարվում է անմիջապես ՀԷՑ ՓԲԸ-ի կողմից, որոնք ներկայումս ապահովում են գոյություն ունեցող դպրոցի կարիքները: Ջեռուցման, օդափոխության և էլեկտրամատակարարման նախագծերը իրականացվել են համաձայն ՀՀ-ում գործող նորմաների և կանոնների:

Հակահրդեհային անվտանգություն. Ավտոմատ հրդեհային համակարգը նախատեսված է հսկվող շինություններում հրդեհի հայտնաբերման և համապատասխան ծառայություն տեղեկացման համար:

Որպես ավտոմատ հրդեհային ազդասարքերի ընդունող-հսկիչ սարք օգտագործվում է СИГНАЛ-20, ղեկավարման-հսկման հ2000-Ծ վահան, որոնք գտնվում են ձեղնահարկում գործավարի սենյակում: Որպես ավտոմատ հրդեհային ազդասարքերի վերջնասարքեր օգտագործվում են ЛК-212-46 ծխային և ձեռքի ЛК-513 մակնիշի տվիչներ: Շենքում նախատեսված է հրդեհամարման համակարգ համաձայն ՀՀՇՆ 40-01.01-2014-ի պահանջի՝ 2 շիթ 2.5/վրկ ելքով: Հրդեհամարման համակարգը մոնտաժվում է պողպատյա էլ-եռակցման Ø76x3մմ և Ø57x3մմ տրամագծով պողպատյա էլ եռակցման խողովակներից: Հրշեջ պահարանները համալրված են հրշեջ ծորակներով և I=20.0մ երկարության փողրակներով: Տարածքում նախատեսվում է տեղադրել 2 հատ հակահրդեհային ռեզերվուարներ, յուրաքանչյուրը՝ 100մ3:

Օդափոխություն. դպրոցը և կաթսայատունն ապահովված են օդափոխության ներածման և արտածման համակարգերով, որոնց ճյուղավորումների վրա տեղադրվում են ջերմակարգավորիչ, ջերմապոլիպրոպիլենային փականներ և եռաբաշխիչներ: Հանդիսությունների դահլիճում օդի արտածման և ներածման համար նախատեսված է ռեկուպերատոր: Տնօրենի, ուսուցիչների, համակարգիչների սենյակներում նախատեսված օդի ներածման օդորակիչներ: Սանհանգույցներից, դասարաններից օդի արտածումն իրականացվում է բնական եղանակով: Քիմիայի, ֆիզիկայի և կենսաբանության դասարաններում նախատեսված են քարշիչ պահարաններ: Նկուղային հարկերում օդափոխությունն իրականացվում է գլանային ռեկուպերատորներով: Բոլոր օդատարները տեղադրվում են առաստաղի տակ՝ կեղծ առաստաղի մեջ, իսկ ձեղնահարկում՝ մեկուսացվում են արհեստական բամբակով: Օդի ներածման և արտածման համար տեղադրվում են կարգավորող ճաղավանդակներ:

Ջրամատակարարումը շահագործման ընթացքում միացվում է գոյություն ունեցող համայնքային ցանցին:

Կենցաղային կոյուղի

Կենցաղային կեղտաջրերը սան-սարքերից ինքնահոս հավաքվում և հեռացվում են ներքին ցանցի միջոցով դեպի կոյուղու բակային ցանց, այնուհետև միանում է համայնքային կոյուղուն: Ցանցերի համար նախատեսված են կոյուղու պլաստմասե խողովակներ Ø200 Ø160մմ:

Ցանցի վրա նախատեսված են դիտահորեր ստուգումներ կատարելու և հետագա շահագործման համար:

Ցանկապատում. Դպրոցի մասնաշենքերը կառուցելուց հետո տարածքը ցանկապատվելու է 1,40մ բարձրությամբ ճաղաշարով՝ 10սմ բետոնե հիմքի վրա: Ապահովված է լինելու արտաքին լուսավորությամբ՝ հենասյուններով: Ֆուտբոլի դաշտի ցանկապատը 4.2 մ բարձրությամբ՝ 60 սմ բետոնե հիմքով:

Աղբահեռացում. Շահագործման փուլում աղբահեռացումը կատարվում է Արտաշատի համայնքապետարանի հետ համաձայնեցված՝ պայմանագրային հիմունքներով: Տեղադրվելու են 4 հատ 1*1,5 չափերի աղբամաններ, ինչպես նաև տեսակավորման աղբամաններ:

Բարեկարգում, Կանաչապատում. Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո նախատեսվում է կառուցապատումից ազատ տարածքի բարեկարգում և կանաչապատում՝ 5904մ2 մակերեսով: Կանաչապատումն իրականացվելու է տարածաշրջանին բնորոշ ծառատեսակներով և բուսականությամբ /գեոծածկույթով/՝ համաձայն կանաչապատման նախագծի, Հավելված 4:

Էներգախնայողություն և էներգաարդյունավետություն. Շահագործման փուլում դպրոցի շենքն հանձնելուց առաջ կատարվելու է շինության էներգաարդյունավետության

համապատասխանության գնահատում, կկիրառվեն Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2014 թվականի հունվարի 16-ի N 56-Ն որոշմամբ սահմանված է և (կամ) Զ1 ընթացակարգերի պահանջները, էլեկտրականության միացումները լինելու են արդեն իսկ գոյություն ունեցող դպրոցի տարածքից:

Արևային վահանակների տեղադրում:

Նախագծով նախատեսվում է մինչև 120,0կՎտ դրվածքային հզորությամբ արևային ֆոտովոլտային համակարգի տեղակայում տանիքում, բաղկացած 4 ենթասեղաններից. թվով 216հատ արևային մոդուլներից, յուրաքանչյուրը 555 Վտ: Փոխակերպիչը պետք է ունենա առնվազն 5 տարվա երաշխիք: Մոդուլները պետք է երաշխավորվեն առնվազն 12 տարով, օգտագործված նյութերի թերությունների և աշխատողների հմտությունների պատճառով առաջացած խափանումների դեպքում ենթակա են փոխարինման:

11.Շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները և վնասակար ազդեցությունների բացառմանը, նվազեցմանն ուղղված բնապահպանական միջոցառումների ծրագիրը

Նախատեսվող գործունեության իրականացման հետևանքով շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունները կառաջանան շինարարության փուլում, կապված՝ հողային աշխատանքների, մեքենաների և շինտեխնիկայի շահագործումից առաջացող ծխագազերի արտանետումների, շինտեխնիկայի շահագործման և ավտոտրանսպորտի տեղաշարժի արդյունքում աղմուկի մակարդակի ավելացման, թափոնների կառավարման, բետոնային աշխատանքների հետ, որոնք կլինեն կարճաժամկետ: Դպրոցի շենքը կառուցվելու է ՀՀ գործող շինարարական նորմերին և պահանջներին համապատասխան, մասնավորապես՝ ՀՀՇՆ 30.01-2014թ. «Քաղաքաշինություն. քաղաքային և գյուղական վայրերի հատակագծում և կառուցապատում», ՀՀՇՆ 30.01-2023թ. «Շենքերի և շինությունների հրդեհային անվտանգություն», ՀՀՇՆ 2024թ «Շինարարական կլիմայաբանություն»:

11.1 Օդային ավազան.

Գործունեության իրականացման շինարարության փուլում լինելու են օդային ավազան արտանետումներ՝ տրանսպորտային միջոցների աշխատանքի ընթացքում ծխագազերի և հողային աշխատանքների (փորման, հարթեցման) ընթացքում, ճանապարհների օգտագործման ժամանակ առաջացող փոշու տեսքով: Օդային ավազանի հնարավոր աղտոտվածությունը լինելու է կարճաժամկետ և թույլատրելի նորմերի սահմաններում՝ պայմանավորված գնահատման հաշվետվությունում նախատեսվող միջոցառումների պարտադիր կատարմամբ: Հորատման, բեռնման, թափոնակույտման աշխատանքների ընթացքում հողային հանույթից փոշու արտանետումները կարելի է հաշվել ստորև բերված արտահայտությամբ՝

$$Q = K1 \times K2 \times K3 \times K4 \times K5 \times K6 \times B \times G \times 106 / 3600, \text{ գ/վ}$$

որտեղ՝

K1 –ը փոշու զանգվածային բաժինն է հողային հանույթում, 0.05

K2 –ը՝ փոշու մասնաբաժինը, որը կարող է անցնել աեռոզոլային մասնիկների, 0.02

K3 -ը գործակից է, որը հաշվի է առնում քամու միջին արագությունը (մ/վ), 1.8

K4 –ը գործակից է, որը հաշվի է առնում տարածքի պայմանները, 1

K5 –ը գործակից է, որը հաշվի է առնում հանույթի խոնավությունը, 0.4

K6 –ը գործակից է, որը հաշվի է առնում հանույթի չափերը, 0.1

B-ն գործակից է, որը հաշվի է առնում հողաթափման բարձրությունը, 0.6

G –ն՝ հողային հանույթի զանգվածն է 1 ժամում, տ/ժ

Հողային աշխատանքների տևողությունը գնահատվում է մոտ 4 ամիս կամ

4 ամիս x 22 օր x 8 ժամ = 704 ժամ/շինարարություն :

Հողային հանույթի ընդհանուր զանգվածը կազմում է 18074.3մ3 խմ կամ 32534 տ:

32534տ. /704 ժամ=46,2 տ/ժամ

$Q=(0.05 \times 0.02 \times 1.8 \times 1 \times 0.4 \times 0.1 \times 0.6 \times 46,2 \times 106) / 3600 = 0.5877\text{գ/վ}$

Գումարային փոշու արտանետումները հողային աշխատանքների ժամանակ կկազմի՝

$0.5877\text{գ/վ} \times 704 \text{ ժ/շ} \times 3600 \text{ վ} / 106 = 1.4 \text{ տ}$

Շինարարական տեխնիկայի և ավտոտրանսպորտային միջոցների շահագործման ընթացքում արտանետումները առաջանում են վառելիքի այրման արդյունքում: Հիմնականում օգտագործվում է դիզելային վառելիք: Դիզ. վառելիքի հետ կապված արտանետումները հաշվարկվում են ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության կողմից մշակված «Ավտոտրանսպորտից մթնոլորտ արտանետվող վնասակար նյութերի քանակների որոշման» մեթոդական հրահանգի 1 հիման վրա: Հաշվարկը իրականացվում է ըստ ծախսվող վառելիքի քանակի, տվյալ դեպքում դա ներկայացվում է դիզելային վառելիքով: Ըստ նշված մեթոդակարգի, ավտոտրանսպորտի և շինարարական տեխնիկայի տեսակարար արտանետումները բերված են ստորև աղյուսակում:

Շինարարական տեխնիկան աշխատելու է շինարարության ընթացքում ընդհանուր 670 օրից /22ամիս/ աշխատելու է մոտ 10 ամիս (220 օր, 1760 ժամ): Հաշվի առնելով ստույգ նախագծային տվյալների բացակայությունը, հաշվարկների համար օգտագործվել են փորձագիտական գնահատականների հիման վրա ընդունված ցուցանիշները, ըստ որոնց դիզվառելիքի քանակները հետևյալն են ընդունվել.

- շինարարական տեխնիկա՝ 0.08 տ/օր, ընդամենը՝ 0.08 տ/օր x 22 օր = 1.76 տ/ամիս x 10= 17,6տ/շին ժամ; Ընդամենը՝ 17.6 տ/շին.ժամանակահատված:

Արտանետումների հաշվարկները ըստ շահագործվող տեխնիկայի տեսակի բերված են աղյուսակում:

Ծծմբային անհիդրիդ

Ծծմբային անհիդրիդի (SO₂) արտանետումները հաշվարկվում են ելնելով այն մոտեցումից, որ վառելիքում պարունակվող ամբողջ ծծումբը լիովին վերածվում է SO₂-ի: Այդ դեպքում կիրառվում է CORINAIR գույքագրման համակարգի բանաձևը. $ESO_2 = 2 \sum ks_b$, որտեղ՝ ks-ը վառելիքում ծծմբի միջին պարունակությունն է՝ 0.002 տ/տ b –ն վառելիքի ծախսն է՝ 17.6 տ/շինժամ

Օդային ավազանի հնարավոր աղտոտվածությունը լինելու է կարճաժամկետ և թույլատրելի նորմերի սահմաններում՝ պայմանավորված գնահատման հաշվետվությունում նախատեսվող

միջոցառումների պարտադիր կատարմամբ:

Շինարարության փուլում հարակից բնակելի և հասարակական շենքերից բողոքների դեպքում Կապալառուի կողմից կիրականացվի օդի աղտոտվածության գործիքային չափումներ: Օդային ավազան արտանետումների քանակը մեղմելու, մթնոլորտային օդի որակի վրա հնարավոր ազդեցությունը կրճատելու նպատակով նախատեսվում է.

- շինարարական աշխատանքների և ճանապարհների շահագործման ընթացքում՝ գրունտի խոնավեցում և ճանապարհների ջրցան,

- շինհրապարակը ցանկապատվելու է, կառուցվող շենքը կծածկվի համապատասխան բարձրության ցանցով: Օդի դրական ջերմաստիճանի դեպքում շինարարական հրապարակը, բացառությամբ վերանորոգվող և վերակառուցվող փողոցների, օրվա ընթացքում պարբերաբար պետք է ջրել՝ բացառելով կեղտաջրերի թափանցումը շինարարական հրապարակի սահմաններից դուրս, որը նպատակ է հետապնդում կանխարգելել փոշեառաջացումը և իրականացնել փոշենստեցում:

- մեքենաները շին. հրապարակ մտնելու և դուրս են գալու մաքուր վիճակում,

- գործունեության վայր շինանյութերի և սորուն նյութերի տեղափոխումը կատարել փակ ծածկ ունեցող մեքենաներով, կամ նյութերը տեղափոխող մեքենաները փակվելու են անջրթափանց թաղանթով,

- շինհրապարակում սորուն նյութերը պահել ժամանակավոր պահեստներում, կամ ժամանակավոր ծածկի տակ՝ ծածկվելու են անջրթափանց պոլիէթիլենային թաղանթով,

- բացառել տարածքում թափոնների բաց այրումը,

- օգտագործվող տեխնիկան, սարքավորումները և տրանսպորտային միջոցներն օգտագործել միայն սարքին վիճակում,

- ավազի շերտերի փռումը և հողի հետլիցքն իրականացնել նախապես թրջված վիճակում,

- բացառել անսարք վիճակում գտնվող և արտահոսքեր ունեցող մեքենաների օգտագործումը: Այդ նպատակով իրականացվելու են պարբերաբար ստուգումներ: Նշված միջոցառումների իրականացման արդյունքում օդային ավազանի աղտոտվածության լրացուցիչ ավելացում չի նախատեսվում:

11.2 Հողային ռեսուրսներ.

Հողային ռեսուրսներն աղտոտումից պահպանելու համար նախատեսվում է.

- հողային աշխատանքների արդյունքում հանված հողային գրունտը մինչև օգտագործելը պահվելու է շինհրապարակում, առանձնացված վայրում՝ ծածկված անջրթափանց պոլիէթիլենային թաղանթով,

- շինարարական աշխատանքների ընթացքում հանված հողային գրունտի մի մասն օգտագործել տարածքի հարթեցման և բարեկարգման նպատակով,

- շինհրապարակն ապահովված կլինի արտահոսքը կանխող/մաքրող սարքավորումներով՝ հողի հնարավոր աղտոտումը կանխելու համար,

- շինարարական նյութերը կտեղադրվեն հատուկ տակդիրների կամ բետոնապատ մակերեսների վրա,

- նվազագույնի է հասցվելու շինհրապարակում պահվող նյութերի և թափոնների քանակը,

- ավտոմեքենաները շինհրապարակից դուրս են գալու միայն մաքուր վիճակում՝ շրջակա

տարածքը չաղտոտելու նպատակով,

- շինարարության փուլում օգտագործվող տրանսպորտային միջոցների լիցքավորումը և տեխնիկական սպասարկումը կկատարվի տարածքից դուրս՝ հատուկ մասնագիտացված կազմակերպություններում,

- այն հատվածներում, որոնք նախատեսված են շինարարական տեխնիկայի տեխնիկական սպասարկման և կայանման համար տեղադրվելու է ավագ կամ մանրախիճ,

- մեքենաներից և սարքավորումներից վառելիքի և/կամ քսայուղերի արտահոսքի դեպքում, փռված ավազը կամ մանրախիճը տեղափոխվելու է համապատասխան աղբավայր, այն փոխարինելով նորով,

- մեքենաների անիվների լվացումը կատարել անիվների լվացման հարթակում,

- բոլոր մեքենաների անիվների և թափքերի մաքրումը կատարել մինչև վերջիններիս շինհրապարակից դուրս գալը: Շահագործման փուլում գործունեությունը հողային ռեսուրսների վրա ազդեցություն չունի:

11.3 Զրային ռեսուրսներ.

Շինարարական աշխատանքները կատարվելու են ցանկապատված շինհրապարակի ներսում, ինչը կբացառի և/կամ կնվազեցնի հնարավոր արտահոսքերը և արտանետումները ջրային ռեսուրսներ: Գործունեության իրականացման շինարարության փուլում ջրային ռեսուրսների վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունները մեղմելու, կամ կանխարգելու նպատակով նախատեսվում է.

- փոշենստեցման համար ջրցանը կատարվելու է ըստ անհրաժեշտության, հնարավորինս չառաջացնելով մակերևութային հոսքեր,

- անձրևաջրերը և արտադրական հոսքաջրերը հեռացվելու են դեպի տարածքում տեղադրվող պարզարան՝ 0,84 մ³ չափերի:

- ջրցանման համար կօգտագործվի միայն տեխնիկական որակի ջուր և պարզարանում կուտակված ջուրը,

- պարզարանում մեխանիկական նստեցման հետևանքով առաջացած տիղմը՝ որպես շինաղբ, ժամանակ առ ժամանակ կտեղափոխվի աղբավայր՝ պայմանագրային հիմունքներով,

- շինարարական տրանսպորտային միջոցների և սարքավորումների սպասարկումը կատարվելու է համապատասխան մասնագիտացված կետերում,

- շինարարության համար անհրաժեշտ բետոնախառնուրդը բերվելու է պատրաստի վիճակում՝ բետոնախառնիչ մեքենաներով,

- բետոնանյութի լցվածությունն ապահովել այնպես, որպեսի բետոնանյութը տեղափոխման ժամանակ չթափվի ճանապարհներին՝ երթևեկությանը չխոչընդոտելու և ասֆալտածածկը չվնասելու համար:

Կեղտաջրերի հեռացման համար նախատեսվում է.

Շինարարության փուլում աշխատողներն օգտվելու են տարածքում տեղադրվող սանհանգույցներից՝ բիոզուգարաններից:

- շինաշխատանքների ավարտից հետո այն ապամոնտաժվելու է և տեղափոխվելու է կապալառու կազմակերպության կողմից:

Շահագործման փուլում դպրոցի ջրամատակարարման համակարգը միացվելու է բնակավայրի ջրատարին: Կենցաղային հոսքերը սանիտարատեխնիկական և տեխնոլոգիական սարքավորումներից ինքնահոս խողովակներով հեռացվում են նախագծված ներտարածքային արտաքին ցանց և համաձայն տեխնիկական պայմանների միացվում են բնակավայրի գործող կոլուդու ցանցին:

11.4 Կենսաբազմազանություն.

Բուսական աշխարհ. նախատեսվող գործունեության ենթակա տարածքը բնակավայրային նշանակության է, տարածքում առկա է բուսականություն՝ մոլախոտերի տեսքով:

Կենդանական աշխարհ. գործունեության հարակից տարածքներն արդեն կառուցապատված են, ուստի մարդկային գործոնի, երթևեկության՝ մեքենաների շարժի, աղմուկի պայմաններում տարածքում բացակայում են կենդատեսակները, ինչպես նաև կենդանիների բնադրավայրերը, միգրացիոն ուղիները:

11.5 Թափոններ.

Գործունեության իրականացման հետևանքով շինարարության փուլում առաջանալու են

- Շինարարական տեխնիկայի օգտագործման արդյունքում գոյացած յուղերով աղտոտված ավազ /յուղի պարունակությունը - 15%-ից պակաս/

Ծածկագիր՝ 31402303 01 03 4

- շինարարական նյութերի մնացորդներ շինարարական աղբի տեսքով (ավազի, բետոնի, քարի և այլն), (վտանգավորության դաս IV դաս, ծածկագիր՝ 91200600 01 00 0)՝ 350 մ3 ծավալով:

Փորման աշխատանքների արդյունքում առաջացած վտանգավոր նյութերով չաղտոտված հող՝ 3140110008995 ծածկագրով 19333,3մ3, որը տեղափոխվում է լցակույտ՝ 1կմ հեռավորությամբ:

Շինարարության փայտանյութի թափոններ՝ այդ թվում՝ շինությունների քանդելուց և մասնատելուց առաջացած, ծածկագիր՝ «17120500 01 00 4» թափոնները գնահատվում են երկրորդային օգտագործման համար պիտանի և կօգտագործվեն կապալառուի կողմից: Այս կարգի թափոնները համաձայն՝ ՀՀ բնապահպանության նախարարի 2006թ. դեկտեմբերի 25-ի N430-Ն և 2006 թվականի հոկտեմբերի 26-ի N342-Ն հրամանների՝ ըստ վտանգավորության դասակարգված թափոնների ցանկի՝ պատկանում են վտանգավորության 4 դասին:

Կենցաղային աղբի հաշվարկները

Կազմակերպությունների կենցաղային տարածքներից առաջացած չտեսակավորված աղբ/բացառությամբ խոշոր եզրաչափերի ծածկագիրն է (91200400 01 00 4), վտանգավորության դասը՝ 4:

Կենցաղային աղբի քանակը հաշվարկվում է հետևյալ բանաձևով. $M=n*m$ $m - 1$ հերթափոխում կենցաղային աղբի քանակն է մեկ մարդու հաշվով՝ 120 կգ/տ $n -$ աշխատողների թիվն է $M=20*120=2400$ կգ/տ կամ 6,6կգ/օր: Շինարարությունը տևելու է 1.8 տարի, հետևաբար $M=2400*1.8= 4320$ կգ/տ կամ 6.45 կգ/օր (670 աշխատանքային օր):

Շինարարության փուլում թափոնների հնարավոր ազդեցությունները հողային և ջրային

ռեսուրսների վրա մեղմելու նպատակով նախատեսվում է.

- շինարարական աշխատանքների ժամանակ գործունեության տարածքը և շրջակա միջավայրը զերծ պահել թափոնների կուտակումներից,
 - շին հրապարակի տարածքում կհստակեցվի շին աղբի նախնական կուտակման վայրը,
 - շինարարական թափոնները՝ շինաղբ, բետոնե մնացորդներ, պարկեր և այլն, կհավաքվեն անջրթափանց պոլիէթիլենային պարկերի մեջ և կտեղափոխվեն համայնքի կողմից հատկացված վայր, քանի որ տարածաշրջանում չկան կազմակերպված շինարարական աղբավայրեր,
 - կառուցապատման փուլում կենցաղային աղբը կուտակվելու է 2 հատ 1,5x1մ 3 չափերի պլաստմասե աղբահավաք տարողությունների մեջ,
 - կենցաղային աղբի հեռացումը կատարվելու է կանոնավոր՝ ըստ անհրաժեշտության՝ մասնագիտացված կազմակերպությունների կողմից՝ պայմանագրային հիմունքներով,
 - շինաղբի տեղափոխումը կատարվելու է փակ ծածկով ապահովված բեռնատարներով կամ բեռնատարները ծածկվելու են անջրթափանց պոլիէթիլենային թաղանթով,
 - բացառել աղբի կուտակումը շինհրապարակից դուրս՝ այլ բնակելի և հասարակական տարածքներում,
 - շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո շինարարական նյութերի մնացորդները, հավաքվելու են հատուկ տարողությունների մեջ և աշխատանքների ավարտից հետո հեռացվելու են Կապալառուի կողմից: Շահագործման փուլում կենցաղային աղբի կուտակման համար նախատեսվում է տեղադրել 4 հատ 1,5x1մ 3 տարողության պլաստմասե աղբամաններ:
- Շինարարական կազմակերպությունների շինմատակարարումն իրականացվելու է լիցենզավորված կազմակերպությունների կեղմից, խստիվ հետևելով, որ օգտագործվեն էկոլոգիապես մաքուր շինանյութեր:
- Կենցաղային աղբի տեղափոխումը կատարվելու է պայմանագրային հիմունքներով:

11.6 Աղմուկ և թրթռում.

Աղմուկից պաշտպանվող օբյեկտ են հանդիսանում հարակից բնակելի շենքերը, որոնց պատերը, երկշերտ պատուհանները արդեն իսկ կրում են աղմուկի մեկուսիչի դեր:

Աղմուկի հիմնական աղբյուր են հանդիսանում շինարարության սկզբում էքսկավատորը, իսկ ավարտին գլոդնը: Միաժամանակ այս շինտեխնիկան չի շահագործվում: Երկու աղմուկի աղբյուրները կրում են ժամանակավոր բնույթ: Էքսկավատորի աղմուկի մակարդակը՝ LAէկվ, կազմում է 85 դԲ:

Գլոդնի աղմուկի մակարդակը՝ LAէկվ, կազմում է 80 դԲ:

Աղմուկի մակարդակի հաշվարկը կատարվել է համաձայն ՀՀՇՆ 22-04-2014:

Շինհրապարակը լինելու է ցանկապատված: Ցանկապատի նյութի խտությունը՝ 200կգ/մ2: Շինության պատերը հանդիսանում են միաժամանակ նաև աղմուկից պաշպանման էկրան:

Պաշտպանիչ էկրանի արդյունավետությունը հաշվարկում են հետևալ բանաձևով.

Որտեղ $m \text{ է } Km$ – մակերեսի խտության էկվիվալենտն է,

m – մակերեսի խտությունն է, ,

K –գործակից է , որը հաշվի է առնում պատնեշի խտությունը, որը 200 կգ/մ^2 $K=1,3$ $m \text{ է } 1,3 \times 200=260$

$$L_{աղ} = 13 - 13 = 18,2 \text{ դԲ}$$

շինությունից դուրս աղմուկի մակարդակը կկազմի՝

$$LA_{տար} = LA_{էկվ} - L_{աղ} = 85 - 18,2 = 66,8 \text{ դԲ}$$

Հարակից բնակելի շինությունների պատերը, պատուհանները, մուտքի դռները, տանիքը, կանաչապատ տարածքը հադիսանում են որպես պաշպանիչ էկրան: Ձայնամեկուսացումը $R_{Ատր}$ ըստ աղյուսակ 2` կազմում է միջնը 50 դԲ:

$$LA_{տար} = 66,8 - 50 = 16,8 \text{ դԲ}$$

$$\text{Գլդռնի համար } LA_{տար} = LA_{էկվ} - L_{աղ} = 80 - 18,2 - 50 = 11,8 \text{ դԲ}$$

Մոտակա բնակելի շինությանների ներսում աղմուկի մակարդակը էքսկավատորի աշխատանքի դեպքում կկազմի 16,8 դԲ, իսկ գլդռնի 11,8 դԲ, ինչը նորմայից բավականին ցածր է: Աշխատանքները իրականացվելու են միայն ցերեկային ժամերին:

Թրթռում

Թրթռման նորմաները բնակելի շենքերում, ըստ ՀՀ առողջապահության նախարարի 17 մայիսի 2006թ. N533-Ն որոշման, բերված են աղյուսակ 1-ում

Հասարակական շենքերում թրթռման (վիբրացիայի) թույլատրելի մակարդակները

Աղյուսակ 1

Միջին երկրաչափական հաճախականության օկտավային շերտեր, Հց	Թույլատրելի արժեքները X0, Y0 և Z0 առանցքներով			
	Թրթռա արագացում		Թրթռա արագություն	
	մ/վրկ ² .10-3	դԲ	մ/վ .10-3	դԲ
2	10,0	80	0,79	84
4	11,0	81	0,45	79
8	14,0	83	0,28	75
16	28,0	89	0,28	75
31,5	56,0	95	0,28	75
63	110,0	101	0,28	75
Ճշգրտված ու համարժեքային ճշգրտված արժեքները և դրանց մակարդակները	10	80	0,28	75
1. Ոչ մշտական թրթռման (վիբրացիայի) համար թույլատրելի արժեքներին մտցվում է ուղղում - 10դԲ, իսկ բացարձակ արժեքները բազմապատկվում են 0,32-ով: 2. Դպրոցների սենքերի, ուսումնական հաստատությունների, գրադարանների ընթերցասրահների համար մտցվում է ուղղում -3դԲ:				

Շինարարության ընթացքում թրթռման աղբյուր են հանդիսանում շինտեխնիկայի աշխատաքը, որոնց թրթռման մակարդակը ցածր է, և արդեն իսկ շինհրապարակի սահմաններում ալիքը մարում է և չի կարող ազդեցություն ունենալ շրջակա միջավայրի վրա:

11.7 Արտակարգ իրավիճակներ.

Շինարարական աշխատանքների կատարման ընթացքում հնարավոր են արտակարգ իրավիճակների հնարավոր ռիսկերի առաջացում կապված՝

- հրդեհների առաջացման, բնական աղետների (երկրաշարժ, սողանք, ջրհեղեղ և այլն) և անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմանների փոփոխության (քամու ուժեղացում, փոթորիկ),
- աշխատանքի ընթացքում հնարավոր վթարային իրավիճակների առաջացման,
- հեղուկ նյութերի արտահոսքի և շահագործվող շինտեխնիկայի հետ: Արտակարգ իրավիճակների հնարավոր ազդեցությունները կանխարգելու համար կառուցապատումը պետք է կատարել, ելնելով Արտակարգ իրավիճակների հնարավոր ռիսկերի գնահատման ապահովման նպատակով, քաղաքաշինական բնագավառում առկա օրենսդրական գործող նորմերով սահմանված երկրաշարժադիմացկունության հիմնական սկզբունքների՝

համապատասխան պարտադիր պահանջներից: Գործունեության իրականացման ընթացքում արտակարգ իրավիճակների հնարավոր ազդեցությունները մեղմելու և դրանց առաջացումը կանխարգելելու նպատակով նախատեսվում է.

- կառույցների հիմքերի փոստրակները բացելուց և նախագծային նիշերին հասնելուց հետո՝ պարտադիր է ինժեներ-երկրաբանի կողմից հիմնափոսի զննումը և համապատասխան մասնագետի (երկրաբան) կողմից կազմված եզրակացությունը,

- կտեղադրվեն տեղեկատվական ցուցանակներ, որը ներառելու է շենքի նախագծողի, կապալառուի և այլ պատասխանատու անձանց (հեռախոսահամար), շինթույլտվության, շինարարության սկզբի և ավարտի վերաբերյալ տեղեկատվություն,

- շինհրապարակը կկազմակերպվի հակահրդեհային անվտանգության պաշտպանության կանոններին համապատասխան, տեղադրվելու է ջրի բաք՝ հրդեհամարման նպատակով,

- շինհրապարակն ապահովված է լինելու հակահրդեհային կրակմարիչներով, տեսահսկման և ազդանշանային համակարգերով, հակահրդեհային միջոցառումների վահանակներով,

- շինհրապարակն, ինչպես նաև բաց պահեստների հակահրդեհային միջտարածությունները ժամանակ առ ժամանակ կմաքրվեն հրդեհավտանգ թափոններից և աղբից,

- հակահրդեհային միջտարածությունները չեն օգտագործվելու նյութերի, սարքավորումների, տարաների պահեստավորման, ավտոտրանսպորտային տեխնիկայի կայանման համար,

- բաց են լինելու նախատեսված ջրաղբյուրների ճանապարհները, տեղադրվելու են դրանց մոտեցման համապատասխան ցուցանակներ,

- տեղադրվելու են ձայնային ազդանշաններ, հակահրդեհային անվտանգության պաստառներ, հրդեհների մասին ուղեցույց-հիշեցումներ՝ վթարների կանխարգելման համար,

- հեղուկ և վտանգավոր նյութերը տեղափոխվելու են շինարարական հարթակ օգտագործումից առաջ և պահվելու են հատուկ տակդիրների վրա՝ հնարավոր արտահոսքերը բացառելու համար,

- մթնոլորտային տեղումների, քամու ուժեղացման և այլ վտանգավոր երևույթների ժամանակ շինարարական աշխատանքները դադարեցվելու են:

Արտակարգ պատահարի մասին հաշվետվության ձև

Պատահարի
ամիս/
ամսաթիվը

Պատահարի
նկարագրությունը

Պատահարի
վերացման
միջոցառումները

Միջոցառումների
ժամկետները և
պատասխանատուն

Պատահարի
վերացման
կարգավիճակը

Շահագործման փուլ. Շահագործման փուլում արտակարգ իրավիճակների դեպքում նախատեսվում է.

- նկուղային հարկը ծառայելու է որպես թաքստոց՝ արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանական նպատակներով, նկուղն ապահովված է լինելու հակահրդեհային ավտոմատ համակարգով, սանհանգույցով, վացարանով, ստորգետնյա հատվածում թաքստոց համար նախատեսվում է վթարային ելք,
- դպրոցի տարածքում առկա է լինելու հակահրդեհային հիդրանտ, իսկ ներսում տեղադրվելու է թվով 14 հատ հրշեջ ծորակ: Օդափոխության, ավտոմատ հրշեջ ազդանշանային՝ հակածխային, արտածման համակարգերով, էվակուացիոն ուղիներով և ելքերով,
- պահպանվելու են հակահրդեհային մուտքերը՝ հրշեջ մեքենաների շրջադարձի համար,
- աստիճանավանդակը, դռները լինելու են հակահրդեհային:

11. 8 Մարդու առողջություն, աշխատանքի կազմակերպում և անվտանգություն.

Գործունեության իրականացման ընթացքում հնարավոր են մարդու առողջությանը և աշխատանքի անվտանգությանը սպառնացող վտանգներ՝ կապված.

- ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված՝ քաղաքաշինական, առողջապահական, բնապահպանական և այլ նորմերի խախտման,
 - թափոնների հավաքման, կուտակման, տեղափոխման,
 - օգտագործվող հեղուկ նյութերի օգտագործման, պահպանման, տեղափոխման,
 - արտակարգ իրավիճակների առաջացման, շինտեխնիկայի շահագործման,
 - ոչ բավարար աշխատանքային պայմանների, շինարարության ընթացքում մարդու անվտանգությանը, առողջությանը սպառնացող այլ երևույթների հետ:
- Շինաշխատանքները կկատարվեն պահպանելով շինարարության ժամանակացույցը և աշխատանքի անվտանգության կանոններն՝ ըստ ՇՆԱԿ-3-4-80* նորմերի: Շինարարության փուլում աշխատողների աշխատանքի կազմակերպման և աշխատանքի անվտանգությունն ապահովելու համար նախատեսվում է.
- պահպանել ՀՀ օրենսդրությամբ պահանջվող աշխատանքային անվտանգության նորմերը, շինհրապարակում՝ անվտանգության տեխնիկայի կանոնները անցումները, վտանգավոր զոնաները կցանկապատվեն,
 - պահպանել ՀՀ Առողջապահության նախարարի 2012թ. սեպտեմբերի 19-ի «Կազմակերպություններում աշխատողների սանիտարական կենցաղային սենքերի» N 2.2.. 8-003
 - սանիտարական կանոնները և նորմերը հաստատելու մասին թիվ 15-Ն հրամանի պահանջները,
 - պահպանել Առողջապահության նախարարի 28 մարտի 2017թ. «ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ» N 2.2.4-016-17 ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ ԵՎ ՆՈՐՄԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ԵՎ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻ 2002 ԹՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 11-Ի N 82 ՀՐԱՄԱՆՆ ՌԻԺԸ ԿՈՐՑՐԱԾ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» N 12-Ն հրամանի պահանջներ,

- ապահովվել աշխատողների անվտանգությունը՝ բարձրության վրա,
- մինչև աշխատանքների սկիզբը բոլոր աշխատողները, այդ թվում նաև վարորդներն անցնելու են հրահանգավորում՝ ըստ աշխատանքի անվտանգության կանոնների,
- բանվորական խմբերը լինելու են բազմապրոֆիլ և մասնագիտացված, անցկացվելու են ուսուցման և հրահանգավորման դասընթացներ,
- ստուգվելու են առասանիչ բանվորների գիտելիքները, տեղադրել առասանման եղանակների և ձևերի նկարագրությամբ ցուցանակներ,
- աշխատողների համար ապահովել 1-ին բուժօգնության համար անհրաժեշտ դեղարկղիկով, անհատական և պաշտպանական միջոցներով (արտահագուստ, դիմակ, կոշիկ և այլն), էլեկտրական սարքավորումների հետ աշխատողները՝ դիէլեկտրիկ գորգով և ձեռնոցներով,
- ապահովել աշխատողների համար սանիտարական և հանգստի պայմաններով (հանգստի սենյակ, հանդերձարան, լվացարան և այլն)՝ անհրաժեշտ կահավորանքով (լվացարան, աթոռ, սեղան, ջեռուցիչ և այլն),
- շինհրապարակում և հարակից տարածքում տեղադրել աշխատանքային պայմանների, հնարավոր վտանգների մասին նախազգուշացնող նշաններ՝ տեղեկատվական և հակահրդեհային վահանակներ, վտանգն ազդարարող տեսողական պաստառներ, ճանապարհային երթևեկության, ինչպես նաև կողմնակի մարդկանց մուտքն արգելող նշաններ,
- վերահսկել աշխատող սարքավորումների պիտանելիությունը, բացառել գործնական վայրում խոտանված բեռնիչ սարքերի կուտակումները,
- վերահսկել մեքենաների երթերը, հաջորդականությունը, բացառել մեքենաների կուտակումները,
- նվազագույնի հասցնել ճանապարհների խցանումներ առաջացնող գործողություններն՝ ընդհանուր երթևեկության խոչընդոտումը՝ հասարակական անվտանգությունն ապահովելու նպատակով,
- բացառել ավտոամբարձիչի սլաքի աշխատանքը՝ սահմանազատված սահմանից դուրս,
- բեռնման-բեռնաթափման աշխատանքների ժամանակ օգտագործվող բեռնամբարձիչ մեքենաները, բեռնաբեռնիչ սարքերը պետք է համապատասխանեն պետական ստանդարտների կամ տեխնիկական պայմանների պահանջներին, երթևեկության արագությունը շինհրապարակում չպետք է գերազանցի 5կմ/ժ,
- տեղադրել լրացուցիչ լուսավորման սարքեր՝ շինհրապարակի լուսավորության համար,
- շինհրապարակի լուսավորությունը ապահովել հավասարաչափ:
- շենքի ներսում եռակցման և ներկման աշխատանքները կատարել օդափոխության պայմաններում, հոսանքատար մասերի մեկուսացում,
- վարել տեխնիկական հսկողության ամփոփիչ և անհատական մատյաններ՝ տեխնիկական վերահսկողության իրականացման համար,
- ձյան, անձրևի, ուժեղ քամու, կայծակի դեպքում խստիվ արգելվում է շինմոնտաժային

աշխատանքների կատարումը,

- շինհրապարակի որակի, անվտանգության կանոնների պահպանումն իրականացնել 2020թ. հուլիսի 2-ի ՀՀ կառավարության նիստի N87 արձանագրության պահանջներին համապատասխան, աշխատողներն ունենալու են համապատասխան բանվորական արտահագուստ:

Շահագործման փուլ. Շահագործման փուլում դպրոցն ապահովված է լինելու հաշմանդամ և բնակչության սակավաշարժ խմբերի տեղաշարժվելու համար անհրաժեշտ պայմաններով՝ ՀՀՇՆ 1/-11.07.01- 2006 շինարարական նորմերին համապատասխան: Մասնավորապես նախատեսվում է.

- ապահովել հաշմանդամների պահանջմունքին հարմարեցվող ունիվերսալ, շարժական տարրերով,

- հաշմանդամների համար նախատեսված սանհանգույցով,

- տարածքի մուտքը կահավորված է լինելու տարածքի վերաբերյալ հաշմանդամների համար մատչելի տեղեկատվության տարրերով:

11.9 Էներգախնայողություն և էներգաարդյունավետություն.

Դպրոցի նախագծային լուծումները կատարվելու են հիմք ընդունելով ՀՀ կառավարության 12. 04.2018թ N 426-Ն որոշմամբ սահմանված պահանջները՝ էներգախնայողության և էներգաարդյունավետության ապահովմանն ուղղված միջոցառումներին համապատասխան, ներառելով՝ ջեռուցման, տաք ջրամատակարարման, օդափոխման, լուսավորության համակարգերը: Էներգաարդյունավետության համապատասխանության գնահատման համար պետք է կիրառվեն Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2014 թվականի հունվարի 16-ի N 56-Ն որոշմամբ սահմանված է և (կամ) Զ1 ընթացակարգերի պահանջները: Համաձայն նույն որոշման IX բաժնի 31 կետի՝ շենքերը շահագործման հանձնելուց կամ շուկա հանելուց առաջ պետք է ներկայացվեն սույն կանոնակարգով սահմանված էներգաարդյունավետության պահանջներին համապատասխանության գնահատման՝ «Տեխնիկական կանոնակարգման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի պահանջներին համապատասխան: Նույն բաժնի 34 կետում միաժամանակ նշվում է՝ էներգաարդյունավետության սերտիֆիկատը տրամադրվում է էներգետիկ փորձաքննության (աուդիտ) հիման վրա, որը ներառում է էներգաարդյունավետությունն օպտիմալ կերպով բարելավելու վերաբերյալ առաջարկություններ՝ բացառությամբ այն դեպքի, երբ գործող էներգաարդյունավետության պահանջների համեմատությամբ այդ բարելավումը նպատակահարմար չէ: Շենքերի ջեռուցման, օդափոխման համակարգերի, ինչպես նաև շենքերը պատող կոնստրուկցիաների էներգետիկ փորձաքննությունը (աուդիտ) իրականացվելու է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2006 թվականի օգոստոսի 31-ի N 1399-Ն որոշմամբ հաստատված պահանջներին համապատասխան: Նոր կառուցվող շենքի և դրանց պատող կոնստրուկցիաները նախատեսվում է կառուցել ըստ նշված կանոնակարգի(N 426-Ն որոշում) IV գլխի պահանջների՝ հաշվի առնելով Հայաստանի Հանրապետության բնակլիմայական պայմանները, սենքերում համապատասխան միկրոկլիմային ներկայացվող Հայաստանի հանրապետությունում գործող նորմատիվատեխնիկական փաստաթղթերով սահմանված պահանջները:

• շենքի արտաքին պատերը երեսապատվելու են սպիտակ ֆիբրոցեմենտային սալիկներով, պահպանելով հրակայուն, ոչ ջրաթափանց և հողմաջրապաշտպան, գոլորշակայուն և գոլորշամեկուսիչ, ջերմամեկուսիչ նյութերի նորմերը,

• կատարվելու է դեկորատիվ սալիկապատում՝ ջերմամեկուսիչ շերտի ընտրությամբ՝ օդային միջնաշերտով, ելնելով բնակավայրի ջերմային ֆոնի առանձնահատկություններից,

• շենքերի միջտարածքային ընդհանուր մուտքերն ու ելքերը լինելու են ջերմամեկուսիչ և

հերմետիկ փակվող դռներով և պատուհաններով,

- լուսավորությունը կատարվելու է լեդ տեսակի լամպերով: Շենքը ներառյալ ստորգետնյա հարկերը (նկուղ) կահավորելիս առաջնորդվելու են ՀՀ կառավարության 12.04.2018թ N426-Ն որոշմամբ սահմանված պահանջներով,

- արտաքին լուսավորության, օդափոխության, ծխահեռացման համակարգերով, հակահրդեհային միջոցներով՝ կրակմարիչներով,

- էլեկտրամատակարարման և ծխահեռացման փականների ավտոմատ անջատիչներով, օդափոխության, հակածխային օդափոխության արտածման համակարգերով, - ջերմամեկուսիչ, օդափոխիչ, էներգախնայող բազմաթիվ այլ սարքավորումներով:

11.10 Պատմամշակութային և բնության հուշարձաններ.

Գործունեության ենթակա և մոտակա տարածքներում բացակայում են պատմամշակութային արժեք ունեցող պատմամշակութային և բնության հուշարձանները: Միաժամանակ շինարարական աշխատանքների ընթացքում որևէ հնագիտական շերտի կամ հուշարձանի հայտնաբերման դեպքում շինարարական աշխատանքներն անմիջապես դադարեցվելու և տեղեկացվելու են համապատասխան պետական մարմին (Պատմական և մշակութային հուշարձանների պահպանության վարչությանը)՝ համաձայն ՀՀ գործող օրենսդրության հետագա գործողությունները կազմակերպելու համար: Շինարարական աշխատանքները հնարավոր կլինի շարունակել միայն համապատասխան թույլտվության տրամադրման դեպքում:

11.11 Սոցիալական.

Դպրոցի շինարարության ընթացքում բացվելու են նոր աշխատատեղեր: Շինարարության փուլում առավելագույն հերթափոխում աշխատելու է 20 մարդ, որից՝ 18 բանվոր, 2-ը ճարտարապետա-տեխնիկական անձնակազմ: Աշխատելու են 6 օր՝ 8 ժամյա հերթափոխային գրաֆիկով: Շինարարության ընթացքում այլ անձանց իրավունքների սահմանափակում կամ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված այլ կարգի խախտում չի նախատեսվում: Շինարարության փուլում հնարավոր սոցիալական խնդիրներից խուսափելու համար նախատեսվում է.

- շինարարական աշխատանքները կատարել սահմանված ժամերին՝ ցերեկը,

- բացառել շինհրապարակից դուրս կենցաղային աղբի և շինաղբի, մեքենաների կուտակումները,

- գործելու է բողոքների արձագանքման ընթացակարգը: Նոր դպրոցի կառուցումը կապահովվի աշակերտների ուսուցման կազմակերպումն ավելի որակյալ, անվտանգ՝ բարձր սեյսմակայունություն ունեցող, բարեկարգ, նոր չափորոշիչներով կառուցված շենքում:

11.12 Լանդշաֆտ.

Նախատեսվող գործունեության իրականացման տարածքներում (ազդեցության գոտում) լանդշաֆտի, բուսական ու կենդանական տեսակների, հողային և ջրային ռեսուրսների վրա հնարավոր վնասակար ազդեցություններ չեն ակնկալվում: Նախատեսված շինարարական աշխատանքների ազդեցությունը տարածքի վրա կլինի նվազագույն, կրելով սահմանափակ և կարճատև բնույթ: Դրանք հնարավոր կլինի նվազեցնել շինարարության փուլում՝

բնապահպանական կառավարման պլանով նախատեսված միջոցառումների արդյունքում: Նախատեսվող դպրոցի շենքը ժամանակակից լուծումներով և նյութերով իրականացվող շինություն է: Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո կատարվելու է տարածքի բարեկարգում:

11.13 Բարեկարգում և Կանաչապատում

Նախատեսվող կանաչապատման աշխատանքներն կիրականացվեն Կառավարության 08.02.2018 թվականի N 108-Ն որոշման համապատասխան: Դպրոցի կառուցման ավարտից հետո կատարվելու է տարածքի բարեկարգում, թափոնների և վտանգավոր նյութերի հեռացում, բոլոր ժամանակավոր կառույցների ապամոնտաժում, ճանապարհների կարգաբերում, տարածքի բարեկարգում:

Բարեկարգման և կանաչապատման նպատակով նախատեսվում է.

- կառուցապատումից ազատ տարածքի հարթեցում և բարեկարգում, ներբակային ճանապարհների կառուցում:

Կանաչապատման պահպանման համար նախատեսվում է.

- կանաչ զանգվածի ոռոգում՝ բուսականության աճը և կաշողականությունն ապահովելու նպատակով,

- նորատունկ բուսականության, ծառերի չկաշելու դեպքում նոր ծառատեսակներով փոխարինում: Կանաչապատման նպատակով օգտագործվող բուսահողը ձեռք է բերվելու ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով՝ պայմանագրային հիմունքներով: Ոռոգման նպատակով ջրապահանջը որոշվում է СНиП 2.04.02-84-ի համաձայն, այսինքն, 1մ2 ոռոգման նպատակով անհրաժեշտ է 3-4լ ջուր, հետևաբար. $W = (M \times 4) \times m$ Որտեղ, M – կանաչապատման ենթակա տարածքն է ըստ կանաչապատման տեսակային կազմի, m – ոռոգման հաճախականությունը կախված սեզոնից և կլիմայական առանձնահատկությունից, հետևաբար, $W = 1568 \times 4 \times 25 = 156800$ լ/ջուր կամ 1156,8մ3/տարի ջուր (տարվա կտրվածքով):

12. Մոնիթորինգ

Մոնիթորինգը՝ ԲԿՊ-ում նախանշված մեղմացնող միջոցառումների կատարման, դրանց արդյունավետությունը ստուգելու նպատակով Պատվիրատուի և հսկողություն իրականացնող այլ մարմինների կողմից նախատեսվող կանոնավոր հսկողություն է: Գործունեության իրականացման ընթացքում նախատեսվում է շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելմանը կամ մեղմանն ուղղված մոնիթորինգ: Այդ նպատակով նախատեսվում է.

- համապատասխան մասնագետների կողմից ստուգայցերի կատարում,
- բնապահպանական, առողջության և աշխատանքային անվտանգության, տեխնիկական վերահսկողության իրականացում՝ ամենօրյա ռեժիմով,
- բոլոր աշխատողների աշխատանքի անվտանգության և արտակարգ իրավիճակների ընթացակարգի մասին իրազեկում,
- տեխնիկական վերահսկողություն իրականացնող կազմակերպությունը կամ անձը պարտավոր է ժամանակին Պատվիրատուին և/կամ նախագծային կազմակերպությանը տեղեկացնել նկատած համապատասխանությունները,
- խստիվ պահպանել շինարարության կանոնները և անձնական պաշտպանության

նորմերը,

- հակահրդեհային պահանջները՝ ՀՀՇՆ 21-01-2014 «Շենքերի և շինությունների հրդեհային անվտանգության» նորմերի մապատասխանության ապահովվում,
 - թափոնների տեղափոխման կազմակերպում՝ համապատասխան պայմանագրերի հիման վրա,
 - կապալառուի կողմից նախագծով նախատեսված բոլոր աշխատանքների պատշաճ իրականացում,
 - ամբարձիչի ժամանակի և բեռնունակության օգտագործման պարբերաբար և դիտողական ստուգում,
 - շին տեխնիկայի և մեքենաների համապատասխան տեխնիկական վիճակի պարբերաբար ստուգումներ՝ անսարք վիճակում գտնվող և արտահոսքեր ունեցող մեքենաների օգտագործումը բացառվելու նպատակով,
 - շինարարական տեխնիկայի և տրանսպորտային միջոցների վառելիքի լիցքավորում և յուղում շինհրապարակից դուրս՝ մասնագիտացված լցակայաններում կամ սպասարկման կետերում,
 - արտակարգ իրավիճակների համար պատասխանատու անձի նշանակում, ով մշտապես ներկա կգտնվի շին. հրապարակում,
 - շինարարության իրականացման ժամանակացույցի պահպանում,
 - բարեկարգման և կանաչապատման աշխատանքների իրականացում, ապահովելով կանաչապատ տարածքի համապատասխանությունը կանաչապատման նախագծին,
 - կանաչ զանգվածի վիճակի մշտադիտարկում, ծառերի կաշոդականության ուսումնասիրություն՝ ծառերի աճն ապահովվելու նպատակով:
- Շինարարության իրականացման որակի չափանիշները հսկվելու են տեխնիկական հսկողություն իրականացնող մարմնի կողմից, հատկապես ակտավորելով թաքնված աշխատանքների իրականացումը, գրանցելով վարման մատյանում:

13. Բնապահպանական միջոցառումների (բնապահպանական կառավարման) խատանքներ

Օդային ավազան արտանետումների հնարավոր ազդեցությունը
կրճատելու և

մեղմելու նպատակով նախատեսվում է. - շինարարական
աշխատանքների և

ճանապարհների շահագործման ընթացքում՝

գրունտի խոնավեցում և ճանապարհների

ջրցան,

- շինհրապարակը ցանկապատված է, շենքերը ծածկել
համապատասխան ցանցով՝ փոշու արտանետումները
նվազեցնելու նպատակով,

- մեքենաները շին. հրապարակ մտնելու և դուրս են գալու մաքուր
վիճակում,

- գործունեության վայր շինանյութերի և սորուն նյութերի
տեղափոխումը կատարել փակ ծածկ ունեցող մեքենաներով, կամ
նյութերը տեղափոխող մեքենաները փակվելու են անջրթափանց
թաղանթով,

Կապալառու, Վերահսկող
կազմակերպություն

1. Օդային ավազան

- շինհրապարակում սորուն նյութերը պահվել ժամանակավոր
պահեստներում, կամ ժամանակավոր ծածկի տակ՝ ծածկվելու են
անջրթափանց պոլիէթիլենային թաղանթով,

- բացառել տարածքում թափոնների բաց այրումը,

- օգտագործվող տեխնիկան, սարքավորումները և
տրանսպորտային

միջոցներն օգտագործել միայն սարքին վիճակում,

-ավազի շերտերի փռումը և հողի հետլիցքն իրականացնել
նախապես թրջված

վիճակում,

- բացառել անսարք վիճակում գտնվող և արտահոսքեր ունեցող
մեքենաների

օգտագործումը: Այդ նպատակով իրականացվելու են
պարբերաբար

ստուգումներ:

Գործունեության իրականացման հետևանքով

հողային ռեսուրսներն աղտոտումից պահպանելու նպատակով նախատեսվում է.

- շինարարական աշխատանքների ընթացքում հանված հողային գրունտն

օգտագործվելու է տարածքի հարթեցման և բարեկարգման նպատակով,

- հողային աշխատանքների արդյունքում հանված հողային գրունտը մինչև օգտագործելը պահվելու է շինհրապարակում՝ ծածկված անջրթափանց պոլիէթիլենային թաղանթով,

- շինհրապարակն ապահովված է լինելու արտահոսքը կանխող/մաքրող

սարքավորումներով՝ հողի հնարավոր աղտոտումը կանխելու համար,

- շինարարական նյութերը տեղադրել հատուկ տակդիրների կամ բետոնապատ

մակերեսների վրա,

- նվազագույնի հասցնել շինհրապարակում պահվող նյութերի և

թափոնների քանակը,

- շինարարության փուլում օգտագործվող տրանսպորտային միջոցների լիցքավորումը և տեխնիկական սպասարկումը կատարվելու է տարածքից դուրս՝ հատուկ մասնագիտացված կազմակերպություններում,

- այն հատվածներում, որոնք նախատեսված են շինարարական տեխնիկայի

տեխնիկական սպասարկման և կայանման համար տեղադրվելու է ավագ, կամ մանրախիճ,

- մեքենաներից և սարքավորումներից վառելիքի և/կամ քսայուղերի արտահոսքի դեպքում, փռված ավազը կամ մանրախիճը տեղափոխվելու է համապատասխան աղբավայր և այն փոխարինվելու է նորով,

- մեքենաների անիվների լվացումը կատարել անիվների լվացման հարթակում.

- բոլոր մեքենաների անիվների և թափքերի մաքրումը կատարվելու է մինչև

շինհրապարակից վերջիններիս դուրս գալը:

Հողային ռեսուրսներ

1.

1. Կապալառու, Վերահսկող կազմակերպություն

1. Ջրային ռեսուրսներ

Գործունեության իրականացման ընթացքում ջրային ռեսուրսների վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունները մեղմելու նպատակով նախատեսվում են. - փոշենստեցման համար ջրցանը կատարվելու է ըստ անհրաժեշտության, հնարավորինս չառաջացնելով մակերևութային հոսքեր, - անձրևաջրերը և շինարարական հոսքաջրերը հեռացվելու են դեպի տարածքում

տեղադրվող պարզարան, - ջրցանման համար օգտագործվելու է միայն տեխնիկական որակի ջուր և պարզարանում կուտակված ջուրը, - պարզարանում մեխանիկական նստեցման հետևանքով առաջացած տիղմը՝ որպես շինաղբ, ժամանակ առ ժամանակ տեղափոխվելու է աղբավայր՝ պայմանագրային հիմունքներով, - շինարարության համար անհրաժեշտ բետոնախառնուրդը բերվելու է պատրաստի վիճակում՝ բետոնախառնիչ մեքենաներով, - բետոնանյութի լցվածությունն ապահովել այնպես, որպեսզի բետոնանյութը տեղափոխման ժամանակ չթափվի ճանապարհներին՝ երթևեկությանը չխոչընդոտելու և ասֆալտածածկը չվնասելու համար: Կեղտաջրերի հեռացման համար նախատեսվելու է . - շինարարության փուլում աշխատողներն օգտվելու են տարածքում գոյություն ունեցող սանհանգույցից, -բիոզուգարանի մաքրումը կատարվելու է մասնագիտացված կազմակերպությունների կողմից՝ պայմանագրային հիմունքներով, -շինաշխատանքների ավարտից հետո այն ապամոնտաժվելու է և տեղափոխվելու է կապալառու կազմակերպության կողմից

1. Կապալառու, Վերահսկող կազմակերպություն

Դպրոցի ջրամատակարարման համակարգերը միացվելու են բնակավայրի ջրատարին:

- Կոմունալ-կենցաղային հոսքաջրերի և կեղտաջրերի հեռացումը կատարվելու է միացնելով գործող կոյուղատարին:

Շահագործման փուլ

Շինարարության փուլում թափոնների հնարավոր ազդեցությունները հողային և ջրային ռեսուրսների վրա մեղմելու նպատակով նախատեսվում է. - շինարարական աշխատանքների ժամանակ գործունեության տարածքը և շրջակա միջավայրը զերծ է պահվելու թափոնների կուտակումներից, - շին հրապարակի տարածքում հստակեցվելու է շին աղբի նախնական կուտակման վայրը, - շինարարական թափոնները՝ շինաղբ, բետոնյա մնացորդներ, պարկեր և այլն, կհավաքվեն անջրթափանց պոլիէթիլենային պարկերի մեջ և կտեղափոխվեն համայնքի կողմից հատկացված վայրում, քանի որ տարածաշրջանում չկան կազմակերպված շինարարական աղբավայրեր: Շինաղբի տեղափումը կատարվելու է փակ ծածկով ապահովված բեռնատարներով, - կենցաղային աղբի և շինաղբի հեռացումը կատարվելու է կանոնավոր՝ ըստ անհրաժեշտության, - շինարարության և շահագործման փուլերում կենցաղային աղբը հավաքվելու է տարածքում տեղադրված աղբարկղերի մեջ և հատուկ աղբահավաք ծառայությունների կողմից մեքենաներով տեղափոխվելու է նախատեսված աղբավայր, - բացառվելու է աղբի կուտակումը շինհրապարակից դուրս՝ այլ հասարակական տարածքներում, - շինարարական նյութերի մնացորդները (մետաղական մասեր) և թափոնները հավաքվելու են հատուկ տարողությունների մեջ և աշխատանքների ավարտից հետո հեռացվելու են Կապալառուի կողմից: Շահագործման փուլում կենցաղային աղբի կուտակման համար նախատեսվում է տեղադրել 2 հատ 1,5x1մ3 տարողության պլաստմասե աղբամաններ: Կենցաղային աղբի տեղափոխումը կատարվելու է պայմանագրային հիմունքներով

1. Թափոններ

Կապալառու, Վերահսկող կազմակերպություն

	<p>Շինարարության ընթացքում աղմուկի և թրթռումների մակարդակը նվազեցնելու նպատակով նախատեսվում է. -</p> <p>շինարարական աշխատանքները և տրանսպորտի տեղաշարժը կազմակերպվելու է ցերեկային ժամերին, - կառուցապատման տարածքում ձայնակլանիչ նյութերի և կոնստրուկցիաների կիրառում, - շինարարական աշխատանքներում ներգրավվելու են ժամանակակից աղմուկի առաջացման ցածր ցուցանիշներ ունեցող տեխնիկական միջոցներ, - տրանսպորտային միջոցները և սարքերն օգտագործվելու են սարքին վիճակում, -</p> <p>պարբերաբար ստուգվելու և կարգաբերվելու են տրանսպորտային միջոցների շարժիչները, - բացառել շինարարության ընթացքում օգտագործվող մեքենաների կայանումը բնակելի տների, այլ հասարակական շենքերի հարևանությամբ, - օգտագործվող շին տեխնիկան և մեքենաները պետք է ապահովված լինեն համապատասխան խլացուցիչներով, - պահպանել աղմուկի, վիբրացիայի, արտանետվող գազերի թույլատրելի նորմերը: Շահագործման փուլում նախատեսվում է. - օդափոխման և օդի լավորակման համակարգերում աղմուկի խլացուցիչների կիրառում, - օգտագործվող ձայնամեկուսիչ, ձայնակլանիչ, թրթռամարիչ նյութերի օգտագործում՝ համապատասխան մարմինների եզրակացությունների հիման վրա:</p>	
<p>1. Աղմուկ և թրթռում</p>	<p>- կառույցների հիմքերի փոստրակները բացելուց և նախագծային նիշերին հասնելուց հետո՝ պարտադիր է ինժեներ-երկրաբանի կողմից հիմնափոսի զննումը և համապատասխան մասնագետի(երկրաբան) կողմից կազմված եզրակացությունը, - կտեղադրվեն տեղեկատվական ցուցանակներ, որը ներառելու է շենքի նախագծողի, Կապալառուի և այլ պատասխանատու անձանց (հեռախոսահամար),</p> <p>շինթույլտվության,շինարարության սկզբի և ավարտի վերաբերյալ տեղեկատվություն , - շինհրապարակը կկազմակերպվի հակահրդեհային անվտանգության պաշտպանության կանոններին համապատասխան , - շինհրապարակն ապահովված է լինելու հակահրդեհային կրակմարիչներով, տեսահսկման և ազդանշանային համակարգերով, հակահրդեհային միջոցառումների վահանակներով, - շինհրապարակն, ինչպես նաև բաց պահեստների հակահրդեհային միջտարածությունները ժամանակ առ ժամանակ մաքրվելու են հրդեհավտանգ թափոններից և աղբից , - հակահրդեհային միջտարածությունները չեն օգտագործվելու նյութերի, սարքավորումների, տարաների պահեստավորման, ավտոտրանսպորտային տեխնիկայի կայանման համար , - բաց են լինելու նախատեսված ջրաղբյուրների ճանապարհները, տեղադրվելու են դրանց մոտեցման համապատասխան ցուցանակներ , - տեղադրվելու են ձայնային ազդանշաններ, հակահրդեհային անվտանգության պաստառներ, հրդեհներիմասին ուղեցույց -հիշեցումներ՝ վթարների կանխարգելման համար , - հեղուկ և վտանգավոր նյութերը տեղափոխվելու են շինարարական հարթակ օգտագործումից առաջ և պահվելու են հատուկ տակդիրների վրա՝ հնարավոր արտահոսքերը բացառելու համար , - մթնոլորտային տեղումների, քամու ուժեղացման և այլ վտանգավոր երևույթների ժամանակ շինարարական աշխատանքները դադարեցվելու են: -</p>	<p>Կապալառու, Վերահսկող կազմակերպություն</p>
<p>1. Արտակարգ իրավիճակներ</p>		<p>Կապալառու, Վերահսկող կազմակերպություն</p>

ստորգետնյա հարկերը ծառայելու են որպես թաքստոց՝ արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանական նպատակներով, - նկուղն ապահովված է լինելու հակահրդեհային ավտոմատ համակարգով, լվացարանով, ստորգետնյա հատվածում թաքստոցի համար նախատեսվում է վթարային ելք, - դպրոցն ապահովված է լինելու հակահրդեհային հիդրատներով՝ յուրաքանչյուր հարկում 10 հատ, օդափոխության, ավտոմատ հրշեջ ազդանշանային՝ հակաժխային, արտածման համակարգերով, էվակուացիոն ուղիներով և ելքերով,- 2 հատ 100մ3 տարողության ջրի ռեզերվուարներ հրդեհամարման նպատակով, - պահպանվելու են հակահրդեհային մուտքերը՝ հրշեջ մեքենաների շրջադարձի համար, - աստիճանավանդակը, դռները լինելու են հակահրդեհային:

Շինարարության փուլում աշխատողների աշխատանքի կազմակերպման և աշխատանքի անվտանգությունն ապահովելու համար նախատեսվում է, - պահպանել ՀՀ օրենսդրությամբ պահանջվող աշխատանքային անվտանգության նորմերը, շինհրապարակում պահպանվելու են անվտանգության տեխնիկայի կանոնները անցումները, վտանգավոր զոնաները ցանկապատվելու են, - պահպանել ՀՀ Առողջապահության նախարարության 2012թ. սեպտեմբերի 19-ի «Կազմակերպություններում աշխատողների սանիտարական կենցաղային սենքերի» N 2.2..8-003-12 սանիտարական կանոնները և նորմերը հաստատելու մասին թիվ 15-Ն հրամանի պահանջները, -պահպանել Առողջապահության նախարարի 28 մարտի 2017թ. «ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ» N 2.2.4 -016 -17 ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ ԵՎ ՆՈՐՄԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻ 2002 ԹՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 11 - Ի N 82 ՀՐԱՄԱՆՆ ՌԻԺԸ ԿՈՐՑՐԱԾ ԾԱՆԱԶԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» N 12 - Ն հրամանի պահանջներ, - ապահովվել աշխատողների անվտանգությունը բարձրության վրա, - մինչև աշխատանքների սկիզբը բոլոր աշխատողները, այդ թվում նաև վարորդներն անցնելու են հրահանգավորում՝ ըստ աշխատանքի անվտանգության կանոնների, - բանվորական խմբերը լինելու են բազմապրոֆիլ և մասնագիտացված, անցկացվելու են ուսուցման և հրահանգավորման դասընթացներ, - ստուգվելու և ատեստավորվելու են առասանիչ բանվորների գիտելիքները, տեղադրվելու են առասանման եղանակների և ձևերի նկարագրությամբ ցուցանակներ, - ապահովվել 1 -ին բուժօգնության համար անհրաժեշտ դեղարկղիկով, անհատական և պաշտպանական միջոցներով (արտահագուստ, դիմակ, կոշիկ և այլն), էլեկտրական սարքավորումների հետ աշխատողները՝ դիէլեկտրիկ գորգով և ձեռնոցներով, - աշխատողների համար նախատեսել սանիտարական և հանգստի պայմաններ (հանգստի սենյակ, հանդերձարան և այլն), որն ապահովված է լինելու անհրաժեշտ կահավորանքով (լվացարան, աթոռ, սեղան, ջեռուցիչ և այլն), - շինհրապարակում և հարակից տարածքում տեղադրել աշխատանքային պայմանների, հնարավոր վտանգների մասին ն նախազգուշացնող նշաններ՝ տեղեկատվական և հակահրդեհային վահանակներ, վտանգն ազդարարող տեսողական պաստառներ, ճանապարհային երթևեկության, ինչպես նաև կողմնակի մարդկանց մուտքն արգելող նշաններ, - վերահսկել աշխատող սարքավորումների

7 Մարդու առողջություն,
աշխատանքի
կազմակերպում և
անվտանգություն

Կապալառու, Վերահսկող
կազմակերպություն

պիտանելիությունը, բացառելով գործնական վայրում խոտանված բեռնիչ սարքերի կուտակումները , - վերահսկել մեքենաների երթերը, հաջորդականությունը, բացառվելու են մեքենաների կուտակումները, - նվազագույնի հասցնել ճանապարհների խցանումներ առաջացնող գործողություններն՝ ընդհանուր երթևեկության խոչընդոտումը՝ հասարակական անվտանգությունն ապահովելու նպատակով- ավտոմեքենաները շինհրապարակից դուրս են գալու միայն մաքուր վիճակում՝ շրջակա տարածքը չաղտոտելու նպատակով , - բացառել ավտոամբարձիչի սլաքի աշխատանքը՝ սահմանազատված սահմանից դուրս, - բեռնման -բեռնաթափման աշխատանքների ժամանակ օգտագործվող բեռնամբարձիչ մեքենաները, բեռնաբեռնիչ սարքերը պետք է համապատասխանեն պետական ստանդարտների կամ տեխնիկական պայմանների պահանջներին, երթևեկության արագությունը շինհրապարակում չպետք է գերազանցի 5կմ / ժ , - տեղադրվելու են լրացուցիչ լուսավորման սարքերի՝ շինհրապարակի լուսավորության համար , - շինհրապարակի լուսավորությունը պետք է ապահովի հավասարաչափ՝ լուսավորության 2 լյուքսից ոչ պակաս , - շենքի ներսում եռակցման և ներկման աշխատանքները կատարել օդափոխության պայմաններում, հոսանքատար մասերի մեկուսացում , - վարել տեխնիկական հսկողության ամփոփիչ և անհատական մատյաններ՝ տեխնիկական վերահսկողության իրականացման համար ,շինհրապարակի որակի, անվտանգության կանոնների պահպանումն իրականացնել 2020թ. հուլիսի 2-ի ՀՀ կառավարության նիստի N87 արձանագրության պահանջներին համապատասխան, աշխատողներն ունենալու են համապատասխան բանվորական արտահագուստ: Դպրոցի շենքն ապահովված է լինելու. - ապահովված է լինելու հաշմանդամների պահանջմունքին հարմարեցվող ունիվերսալ, շարժական տարրերով, թեքահարթակներ, - հաշմանդամների համար նախատեսված սան հանգույցով, - տարածքի մուտքը կահավորված է լինելու տարածքի վերաբերյալ հաշմանդամների համար մատչելի տեղեկատվության տարրերով

Շենքը ներառյալ ստորգետնյա հարկերը կահավորելիս առաջնորդվելու են ՀՀ կառավարության 12.04.2018թ N426-Ն որոշմամբ սահմանված պահանջներով, -շենքի արտաքին պատերը երեսապատվելու են սրբատաշ ֆայբերգեմենտային սալիկներով, պահպանելով հրակայուն, ոչ ջրաթափանց և հողմաջրապաշտպան, գոլորշակայուն ևգոլորշամեկուսիչ, ջերմամեկուսիչ նյութերի նորմերը, - արտաքին լուսավորության, օդափոխության, ծխահեռացման համակարգերով, հակահրդեհային միջոցներով՝ կրակմարիչներով, - էլեկտրամատակարարման և ծխահեռացման փականների ավտոմատ անջատիչներով, օդափոխության, հակածխային օդափոխության արտածման համակարգերով, - ջերմամեկուսիչ, օդափոխիչ, էներգախնայող բազմաթիվ այլ սարքավորումներով

Շինարարական աշխատանքների ընթացքում որևէ հնագիտական շերտի կամ հուշարձանի հայտնաբերման դեպքում շինարարական աշխատանքներն անմիջապես դադարեցվելու և տեղեկացվելու են համապատասխան պետական մարմնին

9 Պատմամշակութային և բնության հուշարձաններ	(Պատմական և մշակութային հուշարձանների պահպանության վարչությանը)՝ համաձայն ՀՀ գործող օրենսդրության հետագա գործողությունները կազմակերպելու համար: Շինարարական աշխատանքները հնարավոր կլինի շարունակել միայն համապատասխան թույլտվության տրամադրման դեպքում:	Կապալառու, Վերահսկող կազմակերպություն
10 Սոցիալական	Շինարարության փուլում հնարավոր սոցիալական խնդիրներից խուսափելու համար նախատեսվում է. -շինարարական աշխատանքները կատարել սահմանված ժամերին՝ ցերեկը, - բացառել շինհրապարակից դուրս աղբի և մեքենաների կուտակումները, - գործելու է բողոքների արձագանքման ընթացակարգը: Նոր դպրոցի կառուցումը կապահովվի աշակերտների ուսուցման կազմակերպումն ավելի որակյալ, անվտանգ՝ բարձր սելսմակայունություն ունեցող, բարեկարգ, նոր չափորոշիչներով կառուցված շենքում:	Կապալառու, Վերահսկող կազմակերպություն
11 Լանդշաֆտ	Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո կատարվելու է տարածքի բարեկարգում. - շինարարական սարքավորումներն ապամոնտաժվելու են, - շինարարական հրապարակը մաքրվելու է թափոններից, վերականգնվելու է տարածքը, - կատարվելու են գործունեության ենթակա տարածքի հարթեցման, բարեկարգման և կանաչապատման աշխատանքներ:	Կապալառու, Վերահսկող կազմակերպություն
12 Բարեկարգում և կանաչապատում, կենսաբազմազանություն	Բարեկարգման և կանաչապատման նպատակով նախատեսվում է. - կառուցապատումից ազատ տարածքի հարթեցում և բարեկարգում, ներբակային ճանապարհների կառուցում: Կանաչապատում. կատարվելու է գործունեության ենթակա տարածքի կանաչապատում, որի պահպանման համար նախատեսվում է. - կանաչ զանգվածի ոռոգում՝ բուսականության աճը և կաշողականությունն ապահովելու նպատակով, նորատունկ բուսականության, ծառերի չկաշելու դեպքում նոր ծառատեսակներով փոխարինում: Իրականացվելու է կանաչ զանգվածի վիճակի մշտադիտարկում, ծառերի կաշողականության ուսումնասիրություն՝ ծառերի աճն ապահովվելու նպատակով:	Կապալառու, Վերահսկող կազմակերպություն Դպրոցի տնօրինություն

14. Մշտադիտարկման (մոնիթորինգի) միջոցառումներ

ԳԳ	Գործողություն	Նվազեցնող միջոցառումներ	Մոնիթորինգի Վայրը	Իրականացման ձևը	Ժամանակամիջոց	Մոնիթորինգ Կատարող/ Վերահսկող
1	Շինարարության ընթացքում օդային ավազան, ջրային և հողային ռեսուրսների մեջ վտանգավոր նյութերի և կեղտաջրերի ներթափանցման բացառելուն ուղղված	<p>- Փոշու և այլ օդի աղտոտիչների (CO, NOx և այլն) արտանետումների որակական և քանակական չափաքանակների պարբերական վերահսկում: - Ջրային և հողային ռեսուրսների որակի ուսումնասիրություն նե րի կատարում, -կեղտաջրերի հեռացման՝ բիոզուգարանի տեղադրում:</p>	Գործունեության ենթակա տարածքում Գործունեության տարածքում	Ստուգայցեր, գործիքային ստուգումներ	Շինարարության փուլում՝ ամենօրյա: Փոշենստեցումը տարվա շոգ և չոր եղանակներին՝ օրը 2-3 անգամ Պարբերաբար	<p>կապալառու «Ղարաբաղցյան -Շին» ՍՊԸ, ՀՏԶՀ</p> <p>Համապատաս խան վերահսկողակ ան մարմիններ:</p>
2	Արտակարգ իրավիճակներ և աշխատանքի անվտանգություն	<p>-Աշխատողների իրազեկում՝ աշխատանքի անվտանգության և արտակարգ իրավիճակների ընթացակարգի մասին- շինարարության կանոնների և անձնական պաշտպանության նորմերի խստիվ պահպանություն, -բնապահպանակա ն, առողջության և աշխատանքային անվտանգության տեխնիկական վերահսկողություն՝ -հակահրդեհային պահանջների ապահովում՝ ՀՀՇՆ 21- 01-2014 «Շենքերի և շինությունների</p>	Գործունեության իրականացման ենթակա տարածքում	Ստուգայցեր	ամիսը մեկ անգամ	Տեխնիկական վերահսկողությ ուն իրականացնող մարմին

		հրդեհային անվտանգության» նորմերին համապատասխան: Ամբողջ շինարարության ընթացքում վերահսկվելու են շինարարության որակի չափանիշները՝ Աղմուկի և թրթռումների մակարդակի բարձրացմանն ուղղված : Պատասխանելու:	Շինհրապարակ Գործունեության իրականացման ենթակա տարածքում			
3	Նյութեր	Շինանյութերի գնում արտոնագրված մատակարարներից :	Լիցենզավորված կազմակերպությունների պահեստներ	Մատակարարման ընթացքում	Շինարարության փուլում՝ պայմանագրերի առկայություն	Կապալառու
4	Թափոն	Թափոնների կանոնավոր տեղափոխում:	Գործունեության ենթակա տարածքից	համապատասխան պայմանագրերի հիման վրա տեղափոխում	Շինարարության ընթացքում	Կապալառու
			Շինհրապարակ			
5	Շինտեխնիկա և տրանսպորտային միջոցներ	- Շին տեխնիկայի և մեքենաների համապատասխան տեխնիկական վիճակի ապահովում, - ամբարձիչի ժամանակի և բեռնունակության օգտագործում, - շինարարական տեխնիկայի և տրանսպորտային միջոցների վառելիքի լիցքավորման կյուլման իրականացում՝ մասնագիտացված լցակայաններում կամ սպասարկման կետերում		Դիտողական ստուգումներ,	Շինարարարական աշխատանքների կատարման ընթացքում Պարբերաբար Շինարարարական աշխատանքների կատարման ընթացքում	Կապալառու

6	Կանաչապատման բարեկարգում	Վերականգնել և բարեկարգել շրջակա տարածքը, - տարածքի կանաչապատման աշխատանքների և կանաչապատման ծրագրի համապատասխան ությն ան ուսումնասիրություն, - կանաչ զանգվածի վիճակի՝ կաշտողականության ուսումնասիրություն և ծառերի աճն ապահովվելու նպատակով մշտադիտարկում:	Գործունեության տարածք	Դիտողական ուսումնասիրություն	Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո	Կապալառու Վերահսկողական մարմիններ «Ղարաբաղյան -Շին» ՍՊԸ ՀՏԶՀ Դպրոցի տնօրինություն
7	Նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում բողոքների արձագանքում	Բողոքների, դիմումների առկայություն	Գործունեության վայր	Դիմումների, արձագանքում	Շինարարության ընթացքում	Կապալառու

Հանրային քննարկումներ

Համաձայն ՀՀ կառավարության 1325-Ն որոշմամբ սահմանված պահանջների՝ հանրային լսման մասին հայտարարությունը հրապարակվել է Արաքսի համայնքապետարանի պաշտոնական կայքում, սոցիալական էջում և Ջրարբի գյուղի սոցիալական էջում և Հայաստանի տարածքային զարգացման հիմնադրամի կայքում (ATDF) (atdf.am):

Հանրային լսումն իրականացվել է 2025թ.-ի փետրվարի 7-ին ժամը 14:30-ին: Քննարկումները կատարվել են ՀՀ Արմավիրի մարզի, Ջրարբի բնակավայրի վարչական ղեկավարի նստավայրում, որի վերաբերյալ ՏԻՄը տվել է դրական կարծիք: Հաշվետվությունում ներառվել են հանրային քննարկման ընթացքում բարձրացված բոլոր դիտարկումները: Քննարկմանը մասնակցել են Ջրարբի վարչական ղեկավարը, ուսուցչական և ծնողական կազմը, Ձեռնարկողը, ՀՏԶՀ ներկայացուցիչներ և այլն Հավելված 3:

15.Բողոքների ընթացակարգ

Նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում կներդրվի բողոքների արձագանքման մեխանիզմ (ԲԱՄ), որը հիմնականում ուղղված կլինի շահագրգիռ կողմերի և ազդակիր հասարակության կողմից իրականացվող գործունեության վերաբերյալ դժգոհությունների ստացմանը, գնահատմանն ու լուծմանը: Շինարարական բոլոր տեղամասերում ապահովվելու է կոնտակտային տվյալները, պատասխանատու անձանց և անվտանգության պատասխանատուի անուն(ները), հեռախոսահամարները պարունակող պաստառների առկայությունը

Բողոքի գրանցման ձև

Դիմումը ներկայացնելու ամիս/ամսաթիվը	Դիմողի անուն/ազգանունը	Դիմողի կարգավիճակը (դպրոցի դասատու, աշակերտ, ծնող, հարևան, ձեռնարկատեր, այլ)	Բողոքի/առաջարկի բովանդակությունը	Դիմողի ստորագրությունը	Դիմումի կարգավիճակը
-------------------------------------	------------------------	---	----------------------------------	------------------------	---------------------

Գրականություն

1. СП.485.13130.2021:
2. «ԱՂՄՈՒԿՆ ԱՇԽԱՏԱՏԵՂԵՐՈՒՄ, ԲՆԱԿԵԼԻ ԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՇԵՆՔԵՐՈՒՄ ԵՎ
3. ԲՆԱԿԵԼԻ ԿԱՌՈՒՑԱՊԱՏՄԱՆ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐՈՒՄ» N2-III-11.3 սանիտարական նորմեր:
4. Արտակարգ իրավիճակների նախարարի 2021թ. մարտի 31-ի 372-Ն հրամանով հաստատված ՀՀ տարածքի սեյսմիկ վտանգի, սեյսմիկ գոտևորման քարտեզների և Քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2020թ. դեկտեմբերի 28-ի թիվ 102-Ն հրամանով հաստատված «ՀՀՇՆ 20.04_ Երկրաշարժադիմացկուն շինարարություն. նախագծման նորմեր»:
5. ՀՀՇՆ 20.04-2020 «Երկրաշարժադիմացկունության շինարարության նախագծման նորմեր»:
6. ՀՀՇՆ 22-01-2024 «Շինարարական կլիմայաբանություն»:
7. ՀՀ Առողջապահության նախարարի 2012թ. սեպտեմբերի 19-ի «Կազմակերպություններում աշխատողների սանիտարական կենցաղային սենքերի» N 2.2.. 8-003-12 սանիտարական կանոնները և նորմերը հաստատելու մասին թիվ 15-Ն հրաման:
8. Քաղաքաշինության նախարարի ՀՀ ՇՆ 10-01-2014 Շինարարությունում, նորմատիվ փաստաթղթերի համակարգ:
9. ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայության պաշտոնական /https://armstat.am/file/Map/MARZ_01.pdf/ կայք:

Հավելված 1, Տեղեկանք գրունտի հեռացման

ՀՀ-ի ՆԱԽԱԳԻՐԱԿԱՆ ԲՆԱՎԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱՅԻՆ ԴԱՐԱՆ

Հավելված 2, Ավագանու որոշում

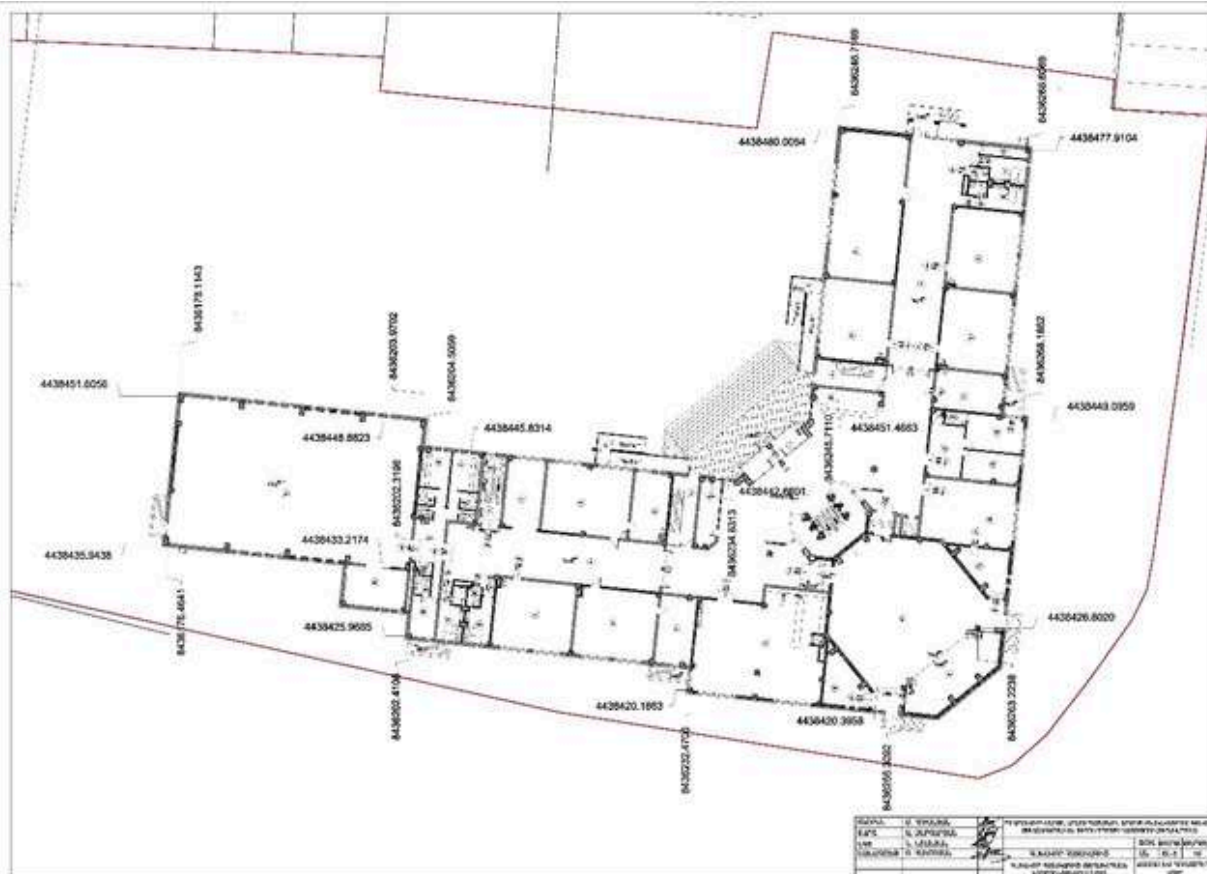
Հավելված 3, Արձանագրություն և մասնակիցների ցանկ

Հավելված 4 Գլխավոր հատակագիծ և կանաչապատման սխեմա

Հավելված 5 Շինաշխատանքների կազմակերպման սխեմա

Հավելված 6 Իրադրության հատակագիծ

Հավելված 7 Սեփականության վկայական

Հավելված 8 Ճարտարապետահատակագծային առաջադրանք

Փաստաթուղթի վաճառքի համարը և գույքի հաշվարկային արժեքը համապատասխանում է ՀՀ Կառուցապատման օրենքի 10-րդ հոդվածին:

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՐՄԱՎԻՐԻ ՄԱՐԶ
ԱՐԱՔՍ ՀԱՄԱՅՆ
ՆԱԽԱԳԾԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
(ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱՀԱՏԱԿԱԳԾԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱՂԱՆՔ)**

N ՆԹ-8025-25 10.09.2025թ.

Օբյեկտ Կառուցում, Նախատեսում եմ կառուցել միջնակարգ դպրոց նախատեսված 288 աշակերտի համար,

(օբյեկտի անվանումը, կատարում, վերակառուցում, բաժանում, գրանցում, որոշումների կայացում, որոշումների կայացում)

Կառուցապատման մակերես՝ 2692 ք/մ

(մակերեսի բնութագրող, հարկային)

Ռիսկայնության աստիճանը՝ IV նախագծային փաստաթղթերի մշակման համար:

(ռիսկայնության աստիճանը (կատարողի կողմից) նախագծային փուլերի և այլն)

Գտնվելու վայրը՝ Մարզ՝ Արմավիր, համայնք՝ Արաքս գյուղ Ջրարքի Հ. Թումանյան փողոց 14/2 հողամաս, 04-086-0008-0030

(մարզ, համայնք, փողոցի անվանումներ, շենքի համար, հողամասի ծանագիր)

Կառուցապատող ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ / 02528489 /

(կառուցապատողի անվանումը, գտնվելու վայրը, ֆինանսական անոթի անունը, արժեքը, բնակարանի վայրը, հողամասի անվանումը, էլեկտրական հաշվի)

Առաջադրանքի տրամադրման հիմքը՝ ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒԹԵՒ ԵՎ ՏՄԱՍԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑՄԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ՝ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ 09092025-04-0064

(կառուցապատման նպատակով ՀՀ ժողովրդագրության ստիմուլյան կարգով հողամասի տրամադրման, անուրժ օրացի փոփոխման իրավունքի հաստատող ակտի ամսաթիվը)

(փաստաթղթեր)

Առաջադրանքի գործողության ժամկետը մինչև 10.09.2026թ.

(Պ 1 համայնքի 32 ուղղությամբ համապատասխան)

Ն Ա Մ Ա Գ Ծ Վ ՈՂ Հ ՈՂ Ա Մ Մ Ս Ի Բ Ն ՈՒ Թ Ա Գ Ի Ր Ը
(աստղանիշով (*) նշված դրույթների գրաֆիկական արտացոլումը տրամադրվում է կից ներկայացվող ամփոփ սխեմայով՝ Մ 1:500)

1. Հողամասը գտնվում է
2. (*) Հողամասի չափերը
3. Հողամասի առկա վիճակը
4. (*) Տրանսպորտային պայմանները
5. (*) Ինժեներական ցանցեր և սարքավորումներ (ջրամատակարարման, կոյուղու, զազամատակարարման, տաք ջրի մատակարարման, էլեկտրամատակարարման, էլեկտրոնային հաղորդակցության համակարգեր)
6. (*) Կից հողամասեր

Հասարակական կառուցապատման, բնակավայրերի

(հողամասի ուղիղ ընդարձակման միջակայքում, որա նպատակով և որոշումների կայացում)

0.9424

(հողամասի սահմանները՝ կողմնադրված նշանակման, մակերեսով)

Չկառուցապատված

(օբյեկտի բնութագրող, շենքերի կառուցման նպատակով անհրաժեշտ, (տրամադրվող, նշանակման, հարկային, շինարարության նպատակով և այլն), կանաչապատված, ընդհանրացված և այլն)

Առկա են

(ձևավորման, արտադրության, նվազագույն տրամադրվող մոնիթորինգի և այլն)

-

(նախագծով հողամասով կամ կից տարածքով անցնող ինժեներական ենթակառուցվածքները, այդ թվում՝ ստորգետնյա)

+

(կից հողագտնային սահմանները և դրանց սահմանները՝ համանուն ներկայացված օբյեկտ)

Հավելված 9 վճարման հանձնարարականը

Հավելված 10 Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր

Հավելված 11 Գազամատակարարման տեխ պայման

